

ALMANAH flacăra 1990

Un sfert de veac de la Congresul al IX-lea al P.C.R.

■ UN IMPERATIV AL ZILEI: CREAȚIA PE TERMEN LUNG ■ OCTAV ONICESCU INEDIT ■ CALENDAR DE SUFLET ROMÂNESC (DIN ANIVERSĂRILE ANULUI) ■ NOPȚILE ALBE ALE LUI OLEG DANOVSKI ■ FABULOASA LUME A DRESURII ■ SOMNUL, ACEASTĂ TREIME MISTERIOASĂ A FIINȚEI NOASTRE ■ TRISTA POVESTE A LUI PUȘI-GALAGO ■ SOLDAȚII IDEALI AI PENTAGONULUI ■ OCOLUL PĂMÎNTULUI ASTĂZI ■ SÎNTEM OARE SINGURI ÎN UNIVERS? ■ 35 DE ANI DE MUZICĂ ROCK ■ AVEȚI TALENT DE DETECTIV? ■ 12 PAGINI DE MODĂ ■ 38 DE PAGINI DE SPORT ■ UMOR ■ ROMANUL NOSTRU: „PE CE PICIOR DANSAȚI ?" ■ VARIA ■

Tot ce am realizat am realizat cu poporul, pentru popor, sub conducerea partidului. Vom străbate deci noile căi spre piscurile înalte ale comunismului — în strînsă unitate, sub conducerea partidului, cu poporul și pentru popor!
Cît timp vom acționa în acest fel vom fi de neînvins!

NICOLAE CEAUȘESCU

1965 **25 de ani de la** 1990

CONGRESUL AL IX-LEA AL P.C.R.

Sărbătorind un om

Sărbătorim o țară

Se împlinește, în iulie 1990, un sfert de veac de la
Congresul al IX-lea al P.C.R.,
congres care — alegîndu-l în fruntea partidului și
a țării pe cel mai ilustru și mai iubit fiu al
neamului, patriotul și revoluționarul de înaltă ardență
a ideii și faptei, de vizionară cuprindere a problemelor devenirii
României — a inaugurat o epocă de maximă amplitudine
a creației naționale, de supremă încununare a demnității,
independenței și suveranității noastre,
o epocă pe care o numim, așa cum o va numi și istoria,
cu numele celui ce-i este
ctitor, simbol și garant: NICOLAE CEAUȘESCU

1965 **Un sfert de veac din șirul veacurilor** 1990

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

epoca maximei ascensiuni naționale în progres și civilizație

Vara anului 1965 a fost un anotimp fierbinte al istoriei politice românești. În zilele cînd la București se desfășurau lucrările Congresului al IX-lea al partidului, poporul întreg a trăit un profund sentiment de bucurie civică simțind că, de la tribuna înaltului forum al comuniștilor, tovarășul Nicolae Ceaușescu i se adresa direct, cu sinceritate și căldură, cu încredere și speranță. Românii au simțit că tînărul bărbat care li se adresa, bărbatul iluminat de mistuitorul dor de mai bine pentru țara lui, exprima propriile lor gînduri, propriile lor aspirații și vreri. Și atunci, la Congresul al IX-lea, partidul, poporul au făcut o opțiune istorică. În consens cu gîndurile și voința tuturor comuniștilor, ale tuturor oamenilor muncii din țara noastră, forumul din iulie 1965 a investit în suprema funcție de conducere în partid pe tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Pe acest om, partidul și poporul îl așteptau. Pentru că forțele vii ale națiunii, temerar avîntate pe drumul noului dar izbindu-se nu o dată de bariere care îngreunau acest drum, așteptau ca ideile și idealurile scumpe de care-și legaseră destinul să iasă din scheme și dogme coercitive și să capete cu pregnanță și adevăr întruparea faptei. Națiunea întreagă îl aștepta pe revoluționarul și patriotul care, netributar nimănui ci doar credinței în idealul comunist și în nevoia de fericire a omului, punînd deasupra oricăror elemente de conjunctură vrerea poporului asupra drumului și destinului său, să transforme această voință într-o grandioasă operă constructivă, în vrednicie și rodnicie istorică, ducînd creația națională spre cele mai înalte înfăptuiri.

Acest om era cunoscut, admirat și iubit pentru că se impusese, de la cea mai fragedă vîrstă, ca o conștiință vie a națiunii, a maselor ei truditoare, slujindu-le cu o devoțiune și o fermitate ce-i conferiseră o calitate umană nouă, unică, revoluționară, ridicată prin ani la prestigiul și puterea de semnificație a unui simbol. Generator și conducător al energiilor tinere ale națiunii, comandant de frunte în strategia revoluției, ridicînd la strălucire și ilustrînd cu geniu cele mai nobile însușiri ale neamului, alesul comuniștilor și al țării își cucerise, în 1965, înalta stimă și dragostea acestora, numele său devenind tot mai mult un simbol încărcat de întreaga iradiație a speranțelor noastre de viitor.

De atunci, prin opera sa teoretică și practică, a înfăptuit o adevărată revoluție în plină revoluție. A coborît în stradă, în uzină, pe ogor, și a vorbit cu oamenii, despre oameni, despre toate cîte sînt de făcut pentru fericirea lor, pentru ca gîndul dreptății și libertății să izbîndească. A vorbit lumii despre demnul și viteazul popor al românilor, despre credința lor într-o lume mai bună și despre efortul lor pentru a face să izbîndească acest gînd. S-a ridicat împotriva dogmatismului, a forțelor ce încătușează mersul înainte al istoriei. S-a ridicat împotriva asupririi fățișe sau deghizate a omului și a popoarelor. A luptat pentru dragoste și frăție între toți oamenii și toate popoarele, pe temeiul unității de fond a lumii.

Astfel, între evenimentele de răscruce care ne-au hotărît, prin vreme, devenirea, marele forum al comuniștilor din iulie 1965 a oferit revoluției perspectiva necesară de a-și dovedi în mod decisiv și cuprinzător rodnicia în planul istoriei noastre, transformînd în realități palpabile virtualitățile ei creatoare și constructive. Iar anii care au trecut de la acea vară de neuitat a anului 1965 au dobîndit, prin densitatea și prin grandoarea construcției lor, dimensiunile și atributele unei epoci. O epocă pe care o definim în istoria contemporană a României cu numele celui ce a gîndit-o și, cu temeinicie și forță, a pus-o în operă: **NICOLAE CEAUȘESCU.**

Strategia dezvoltării multilaterale

În anii de după Congresul al IX-lea, politica țării a devenit în mod esențial și programatic o politică a dezvoltării, a progresului substanțial și rapid, a investițiilor masive și a ritmurilor spectaculoase de creștere economică. În desfășurarea acestui proces, care a angajat entuziasmul și energiile întregii noastre națiuni, o deosebită valoare teoretică și practică o au tezele tovarășului Nicolae Ceaușescu privind edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism, teze care reprezintă continuarea pe un plan superior a gîndirii social-politice românești, a experienței de făurire a noii orîn- →

→ duiri, o contribuţie remarcabilă la îmbogăţirea teoriei socialismului ştiinţific. Într-un asemenea cadru teoretic larg, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a fundamentat ştiinţific stadiile de dezvoltare a economiei socialiste româneşti, avînd ca pivot opera industrializării, programele de dezvoltare a României prin forţele sale, pe baza propriului ei efort.

Aceste trăsături imprimate dezvoltării economice au reflectat, pe un plan sintetic, însuşi procesul trecerii de la dezvoltarea extensivă la cea intensivă şi au reprezentat soluţii hotărîtoare, de mare eficacitate, pentru depăşirea dificultăţilor generate de situaţiile, deosebit de complexe, prin care se exprimă ansamblul economic mondial. Astfel, chiar şi în condiţiile unei prelungite crize economice mondiale, înaintarea în ritmuri deosebit de accentuate aduce dovada dinamismului economiei româneşti, a justeţii politicii partidului nostru, pe drumul deschis de Congresul al IX-lea, şi reprezintă un proces a cărui specificitate constă într-o atentă corelare dintre creşterea economică şi rata acumulării, în crearea premiselor materiale necesare pentru înfăptuirea unor ample programe de investiţii destinate dezvoltării forţelor de producţie şi modernizării lor. În acelaşi timp s-a acţionat şi se acţionează pentru perfecţionarea mecanismului economico-financiar bazat pe autoconducerea muncitorească, pe autogestiune şi autofinanţare, pentru îmbunătăţirea organizării ştiinţifice a producţiei şi a muncii, pentru ridicarea nivelului de pregătire profesională a oamenilor.

Suma acestor eforturi, generalizate la scara întregii naţiuni, se concretizează în faptul că, astăzi, România dispune de o bază tehnico-materială care încorporează trăsături proprii economiilor moderne, trăsături ce se vor accentua în perspectivă, împlinind imaginea unui ansamblu economic naţional a cărui vigoare rezultă deopotrivă din zestrea sa tehnică nouă, din echipamentele de producţie cu care a fost dotat, cît şi din echilibrul său, din modul armonios în care el a fost gîndit şi realizat. Este cunoscut, în această privinţă, aportul determinant al tovarăşului Nicolae Ceauşescu în elaborarea concepţiei ştiinţifice referitoare la rolul şi funcţiile agriculturii ca ramură economică de bază, Congresul al IX-lea inaugurînd o etapă calitativ superioa-

Din Raportul prezentat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul al IX-lea al P.C.R.: „Experienţa poporului român, ca şi istoria dezvoltării societăţii omeneşti demonstrează că industrializarea este singura cale care duce spre progres şi civilizaţie, spre ridicarea standardului de viaţă, asigură în fapt independenţa şi suveranitatea naţională". (În imaginile noastre din stînga, două din marile ctitorii ale acestui glorios sfert de veac: Canalul Dunăre Marea-Neagră şi amenajarea complexă a rîului Dîmboviţa)

ră şi în dezvoltarea agriculturii româneşti. S-a conturat în această perioadă şi s-a dezvoltat, prin contribuţia hotărîtoare a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, un concept de importanţă esenţială pentru progresul acestei ramuri economice, noua revoluţie agrară fiind gîndită ca o strategie de durată, complexă, ce încorporează toate activităţile din acest domeniu: tehnologice, biologice, organizatorice, economice şi sociale.

Dar caracterul unitar, armonios, al economiei româneşti rezultă nu numai din dezvoltarea impetuoasă a tuturor sectoarelor sale, ci şi din amplasarea raţională, pe întreg teritoriul naţional, a forţelor de producţie, ceea ce a dus la dezvoltarea rapidă şi multilaterală a tuturor zonelor ţării. Acest amplu proces transformator, de edificare a unei ţări structural înnoite, s-a desfăşurat în lumina ideilor pe care tovarăşul Nicolae Ceauşescu le rostea cu ardenţa patosului revoluţionar şi cu îndreptăţirea unui nestrămutat fundament ştiinţific: „Trebuie să ne fie clar că dacă nu am industrializa în mod armonios întreaga ţară, dacă am menţine vechea stare de înapoiere a unor zone, oricît am vorbi de egalitate în drepturi, inegalitatea de fapt tot ar rămîne. În acest cadru, o atenţie deosebită se acordă dezvoltării tuturor judeţelor, ridicării lor economice, culturale, sociale". **La trei ani după Congresul al IX-lea, în 1968, se înfăptuia reorganizarea administrativ-teritorială a ţării, trecîndu-se apoi la sistematizarea teritoriului şi la modernizarea localităţilor, pe măsură ce un adevăr prindea viaţă în viaţa oamenilor: progresul ţării se înfăptuieşte prin munca tuturor fiilor ţării şi în beneficiul tuturor fiilor ei.**

Detaliind prin cîteva date statistice această realitate nouă, a unei Românii muncitoare în cel mai nobil şi mai cuprinzător înţeles al cuvîntului, putem nota că peste 90 la sută din fondurile fixe existente în economia naţională au fost realizate în anii de după Congresul al IX-lea. Fiecare judeţ dispune în prezent de fonduri fixe de peste 20 de miliarde de lei, faţă de numai 5 judeţe şi municipiul Bucureşti în 1965. Iar aproape 30 de judeţe dispun, fiecare în parte, de fonduri fixe de peste 40 miliarde de lei, faţă de un singur judeţ în 1965. Şi am mai putea nota, cu titlu de exemplu, dintre

→

multe altele la fel de semnificative: județul Mehedinți obține acum o producție industrială mai mare decît a realizat în 1965 întreaga Oltenie, județul Iași — o producție mai mare decît întreaga Moldovă, iar județul Galați — o producție mai mare decît realizau în 1965 Moldova, Oltenia și Dobrogea la un loc.

Ultimul sfert de veac a înnoit, astfel, țara din temelii, dînd la iveală mari obiective de importanță națională, ctitorii care, rezolvînd fundamentale probleme economico-sociale, au devenit robuste repere și strălucitoare embleme ale geografiei și istoriei noastre, care transmit peste veacuri mesajul acestor unice și înaripate zile ale creației românești: marile complexe energetice, Transfăgărășanul, Canalul Dunăre-Marea Neagră și Canalul Poarta Albă-Midia-Năvodari, Metroul, amenajarea rîului Dîmbovița, Canalul București-Dunăre, aflat într-o fază avansată de execuție etc.

S-au dezvoltat vechile centre economice și s-au creat 180 de noi platforme industriale, aproape 2 000 de întreprinderi și circa 8 000 de alte capacități de producție în industrie și agricultură. Producția industrială a anului 1989 este de 135 de ori mai mare decît a anului 1945 și de 120 de ori mai mare decît a anului Congresului al IX-lea. La rîndul său, producția agricolă este, față de aceleași perioade, de 10 și, respectiv, de peste 6 ori mai mare. Venitul național a crescut și el de 40 și, respectiv, 33 de ori. Grație dezvoltării economice de ansamblu a țării a fost posibilă, în această etapă, și uriașa transformare a tuturor localităților noastre. În anii care au trecut de la Congresul al IX-lea au fost construite peste 3,3 milioane de locuințe noi, numeroase unități destinate învățămîntului, culturii, sănătății, sportului, petrecerii timpului liber.

Cu poporul, pentru popor

Implicarea noastră, a tuturor cetățenilor României Socialiste, în tot ceea ce se înfăptuiește astăzi, în elaborarea și aplicarea politicii interne și externe a țării, în gospodărirea și îmbogățirea avuției naționale, participarea noastră nemijlocită la tot ce privește prezentul și viitorul patriei se bucură, în ultimul

Din Raportul la Congresul al IX-lea al P.C.R.: „Întreaga politică a partidului e îndreptată spre ridicarea continuă a bunăstării oamenilor muncii ...
Binefacerile socialismului vor fi tot mai puternic simţite în fiecare familie, în viaţa fiecărui cetăţean, a întregului nostru popor".
(În imaginile din stînga: Metroul şi Transfăgărăşanul — impunătoare transpuneri în viaţă ale acestei politici, strălucit promovată şi consecvent urmărită în anii „Epocii Nicolae Ceauşescu", spre înflorirea continuă a vieţii noastre)

sfert de veac, de orientarea programatică a partidului, a secretarului său general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, pusă în operă prin mecanismele proprii ale democraţiei noastre muncitoreşti-revoluţionare. „Va trebui — **evidenţia secretarul general al partidului** — să perfecţionăm continuu conducerea societăţii în spiritul celor mai largi principii democratice, muncitoreşti-revoluţionare. Să pornim întotdeauna de la teza ştiinţifică a construirii socialismului cu poporul şi pentru popor, pentru a asigura bunăstarea naţiunii, libertatea şi independenţa patriei".

A fost creat, în acest glorios sfert de veac, un sistem original, superior oricărei democraţii burgheze, care întruchipează atît cadrul instituţional, organizatoric şi juridic, de participare a întregului popor la făurirea conştientă a propriului destin, cît şi valorile şi normele fundamentale ale societăţii noastre, libertatea şi responsabilitatea civică, egalitatea socială şi naţională, etica şi echitatea socialistă, umanismul socialist revoluţionar. Acest sistem larg, integrator, unic în felul său, cuprinde o structură complexă de organisme democratice, în centrul său situîndu-se autoconducerea şi autogestiunea muncitorească, expresia cea mai cuprinzătoare a participării directe a maselor la guvernarea societăţii, cadrul cel mai fertil de stimulare şi valorificare a energiilor şi capacităţii creatoare a oamenilor muncii.

O expresie vie, puternică, originală a afirmării în practică a concepţiei potrivit căreia socialismul se construieşte cu poporul, pentru popor, concepţie instaurată de Congresul al IX-lea, o constituie permanentul dialog al conducătorului partidului şi statului cu oamenii muncii, prilejuit de vizitele de lucru în întreprinderi şi instituţii, în localităţi din toate judeţele, instituţionalizarea unor largi şi reprezentative forumuri naţionale ale democraţiei muncitoreşti-revoluţionare, acţionînd sub egida Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, dezbaterea publică a legilor şi hotărîrilor de importanţă crucială pentru destinul poporului şi al ţării, consfătuirile periodice pe ramuri de activitate organizate de conducerea partidului. În cazuri care vizează opţiuni fundamentale ale ţării, cum a fost hotărîrea României de a reduce cheltuielile sale militare, se organizează referendumuri naţionale

→

→

care dau posibilitatea fiecărui cetățean să-și exprime opinia. În ansamblu, perfecționarea continuă a democrației muncitorești-revoluționare sporește, practic, capacitatea poporului nostru de a-și exprima voința politică și este profund semnificativ faptul că, beneficiind din plin de acest larg cadru democratic, masele de oameni ai muncii acționează tot mai unit în jurul partidului, al secretarului său general, manifestîndu-și cu putere hotărîrea de a aplica neabătut linia politică ce-i reflectă interesele și-i legitimează în gradul cel mai înalt așteptările și speranțele.

Investiția de conștiință

Participarea oamenilor muncii la întreaga viață social-politică și economică, implicarea lor directă în activitatea de decizie, prin mecanismele unei democrații autentice, extrem de largi, de suple și de eficiente, țin direct de capacitatea de înțelegere a proceselor și fenomenelor sociale, ceea ce presupune un nivel tot mai ridicat de conștiință, de cultură politică și generală. În același timp, dezvoltarea social-economică accelerată este intim legată de aplicarea rapidă a celor mai noi cuceriri tehnico-științifice, deci de dezvoltarea științei și învățămîntului.

„Îndeplinirea cu succes a noilor sarcini ce decurg din dezvoltarea social-economică a țării — **se relieful în Raportul prezentat la Congresul al IX-lea de tovarășul Nicolae Ceaușescu** — creează necesitatea îmbunătățirii sistemului de organizare a activității științifice. Știința, care stă la baza construcției socialismului, trebuie să-și aducă contribuția tot mai activă la dezvoltarea întregii societăți".

Complexa evoluție a societății și economiei românești în ultimul sfert de veac materializează strălucit această opțiune politică a plasării științei ca factor esențial al dezvoltării. Cercetarea științifică românească, stimularea capacității creatoare tehnico-științifice au făcut posibil un impresionant salt tehnologic care asigură, printr-o superioară valorificare a potențialului propriu de inteligență, pro-

Din Raportul la Congresul al IX-lea al P.C.R.: „Experiența noastră arată că ritmurile susținute de dezvoltare economică depind în măsură însemnată de valorificarea rațională a resurselor țării ... O latură importantă a politicii noastre economice este îmbunătățirea continuă a repartizării forțelor de producție pe teritoriul țării". (În imaginile de alături, cîteva din marile platforme ale noului create pe întreg spațiul patriei: siderurgie la Tîrgoviște, chimie la Rm. Vîlcea, industrie de vîrf la Botoșani, agricultură modernă în Cîmpia Română)

gresul tehnic implicat în restructurarea rapidă a proceselor de producție, în organizarea superioară a muncii și modernizarea proceselor de fabricație. Coordonarea nemijlocită a acestor multiple activități de către tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, eminent om politic și savant de largă recunoaștere internațională, a conferit științei românești un binemeritat prestigiu și o amplă eficiență socială. În aceeași măsură, generalizarea învățămîntului de 10 ani și asigurarea treptată a condițiilor pentru generalizarea liceului, perfecționarea continuă a sistemelor de pregătire teoretică printr-o complexă integrare cu cercetarea și producția a învățămîntului profesional, liceal și superior, atent vegheate și îndrumate de tovarăşa Elena Ceaușescu, contribuie nemijlocit la formarea unor oameni cu o superioară pregătire de muncă și viață, capabili să realizeze mărețele obiective pe care și le propune România de azi.

Înflorirea fără precedent a creației tehnico-științifice și literar-artistice, valorificarea talentului creator al maselor în cadrul de largă participare al Festivalului național „Cîntarea României", întreaga uriașă construcție de conștiință ce definește și angajează în modul cel mai înalt epoca noastră poartă, din plin, pecetea spiritului înnoitor, favorabil îndeplinirii celor mai grandioase proiecte, instaurat de Congresul al IX-lea al partidului, prin cuvîntul și fapta strălucitului nostru conducător.

Vocația muncii, vocația păcii

Afirmarea politicii noastre externe relevă o semnificativă congruență cu liniile directoare ale politicii interne, același spirit înnoitor caracterizînd fermitatea și consecvența cu care partidul nostru, prin aportul determinant al secretarului general, promovează ideile generoase ale păcii și colaborării, ale echității în raporturile internaționale, ale independenței, suveranității, neamestecului în treburile interne, ale instaurării unei noi ordini politice și economice, mai juste, mai echitabile, pe planeta noastră.

Pacea, subliniează președintele Nicolae Ceaușescu, constituie, la ceasul de față, pro-

→

blema numărul unu, problema fundamentală a epocii, primordialul obiectiv al lumii contemporane, pentru atingerea căruia nici un efort nu e prea mare. Pacea, în concepția președintelui României, reprezintă bunul cel mai de preț al umanității, și nu doar ca o alternativă rațională și dreaptă a conflictelor și tensiunilor ce frămîntă epoca, ci ca un cadru imperativ pentru făurirea unei lumi a omeniei, a echității, a respectării în fapte și nu doar în vorbe a dreptului popoarelor de a fi ele însele, pentru instaurarea unui climat de liber și rodnic acces la cuceririle timpului, pentru transformarea șanselor dezvoltării în progres real, pentru nivelarea decalajelor economice și înlăturarea arbitrarei împărțiri a lumii în „săraci" și „bogați". Această abordare militantă, revoluționară, profund umanistă a problemelor de esență ce confruntă astăzi umanitatea, abordare sprijinită prin fapte vii, prin inițiative integratoare de eficace soluții, definind un ansamblu de concepte și teze cunoscut astăzi în lume sub numele de doctrina Ceaușescu, i-a adus președintelui României, ca mărturie a admirației și recunoștinței popoarelor, înaltul titlu de Erou al Păcii.

În raporturile internaționale, în cadrul relațiilor stabilite cu cvasitotalitatea statelor lumii, România promovează consecvent vocația păcii, a muncii pașnice, și valorile implicate de ea. Obținerea deplinei independențe economice prin lichidarea datoriei externe, ca și accesul, prin eforturi proprii, al țării noastre, la un stadiu superior de dezvoltare, vor conduce la potențarea acestor valori, fără ca prin aceasta România să abdice de la principiile pe care le apără și le promovează. Este o dovadă de profundă moralitate politică, de principială consecvență, hotărîrea în acest sens a țării noastre, afirmată prin glasul autorizat al președintelui Nicolae Ceaușescu: „Indiferent de nivelul de dezvoltare al României viitoare, ea va rămîne totdeauna împreună și va conlucra strîns cu țările în curs de dezvoltare în realizarea obiectivelor de lichidare a subdezvoltării, de progres economic și social al fiecărei națiuni, de realizare a unor relații noi de colaborare economică pe principiile echității și egalității, ale unei noi ordini economice mondiale".

Identificate în conștiința omenirii, purtînd cununa unui universal prestigiu, numele Ro-

Din Cuvintarea rostită de tovarăşul Nicolae Ceauşescu la încheierea lucrărilor Congresului al IX-lea: „Poporul nostru, liber şi stăpin pe soarta sa, construindu-şi în mod conştient propria istorie, îşi va consacra întreaga capacitate şi putere de muncă ţelului măreţ al realizării programului adoptat de Congresul al IX-lea al partidului".
(În imaginile noastre: nou urbanism, accelerată dezvoltare a învăţămintului şi ştiinţei, continuarea în ritmuri înalte a operei industrializării — expresii ale entuziastei angajări a poporului pe drumul deschis de marele forum din iulie 1965)

mâniei şi al preşedintelui ei numesc astăzi — la un sfert de veac de nouă istorie naţională — mîndria noastră de a trăi în această ţară şi în acest neasemuit ceas istoric. Nu poţi să nu fii mîndru de ceea ce ai trudit, ai trăit, ai creat. Nu poţi să nu fii mîndru cînd vezi că ideile tale, ideile ce dau sens existenţei tale, în indisolubilă unitate între politica noastră internă şi marea ei deschidere către lume, îşi croiesc drum şi biruie. Biruie, fiindcă sînt raţionale şi drepte. Biruie, fiindcă sînt limpede exprimate şi ferm urmate, în primul rînd, de noi înşine. Biruie, fiindcă ele îşi trag adevărul şi forţa din principiile marxism-leninismului, din indeturnabila lor esenţă, creator aplicate la realităţile naţionale, la condiţiile concret-istorice, la etapele prin care ne desăvîrşim împlinirea, graţie concepţiei revoluţionare şi novatoare, profund ştiinţifice, strălucit promovată de genialul strateg al înaintării noastre pe toate planurile, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

„Sărbătorind un om, sărbătorim o ţară", spune poetul, şi astăzi, la 25 de ani de la Congresul al IX-lea al partidului, sărbătorind un glorios sfert de veac de nouă istorie — cea mai rodnică pentru ţară şi pentru oameni din lunga lucrare a secolelor — aducem prinosul recunoştinţei noastre Eroului partidului şi al naţiunii, omului care, eliberindu-ne şi dinamizindu-ne energiile creatoare, le-a întrupat, cu o unică forţă, în însuşi chipul cel nou al României noastre nemuritoare.

Celebrăm această nouă şi grandioasă istorie angajaţi fiind, cu toată fiinţa, în efortul spre noi cuceriri, spre noi mîndrii. Noua etapă, de o cutezanţă şi mai înaltă a ideii şi faptei, pe care o înscrie în devenirea ţării Congresul al XIV-lea al partidului ne aşază, din nou, într-un moment de vîrf, de apoteoză istorică, dar şi de mari, de inedite cerinţe ale istoriei, pe care secretarul general al partidului ni le dezvăluie, ca întotdeauna, cu limpezimea, temeinicia şi forţa adevărurilor fundamentale, decisive pentru împlinirea destinului nostru în timp şi în lume.

Iar răspunsul nostru la aceste ardente cerinţe ale istoriei va fi — ca întotdeauna cînd ne-au cerut-o partidul şi omul în care ne proiectăm toată dragostea şi încrederea noastră — pe măsura unui popor eroic.

CONSTANTIN DUMITRU

Congresul victoriei socialiste, al independenței depline, politice și economice, a României

În viața poporului nostru congresele Partidului Comunist Român au fost și rămîn mărețe borne în timp, momente luminoase în care o istorie parcursă se definește, ia cunoștință de dimensiunile izbînzilor sale, iar o altă istorie, în devenire, își defrișează căi, își caută mijloace de împlinire, spre mereu mai înalta, mai glorioasa dezvoltare a patriei. Congresul care se apropie, al XIV-lea în eroica istorie a partidului nostru, îmbracă semnificații aparte, care-i amplifică liniile sale de forță: el are la bază Proiectul Programului-Directivă, documentele și hotărîrile forumului democratic din noiembrie 1988, Tezele din aprilie ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, exemplu de gîndire creatoare, științifică și vizionară despre dezvoltarea, în etapa viitoare, a României; el are loc în anul în care România a devenit pentru prima dată, în lunga și zbuciumata sa istorie, independentă economic, prin plata în întregime a datoriilor externe, și va intra în istorie drept Congresul victoriei socialiste, al independenței depline, economice și politice, a României; el are loc în anul în care sărbătorim, strîns uniți în jurul partidului, al secretarului său general, 45 de ani de la revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă din august 1944. Sînt momente și evenimente care ne-au făcut să fim mai uniți, mai bogați în fapte și izbînzi, mai încrezători în viitorul măreț al patriei noastre socialiste. Aceasta cu atît mai mult cu cît etapa care va urma în dezvoltarea României, patria noastră de lîngă suflet, etapa celui de-al IX-lea plan cincinal, va fi o etapă nouă, superioară, a dezvoltării economico- sociale, de făurire, cum o definește secretarul nostru general, a fazei superioare a societății socialiste multilateral dezvoltate și de creare a condițiilor necesare trecerii la afirmarea în viață a principiilor comuniste de muncă și viață. Vom cuteza, deci, să deschidem rînd pe rînd porțile comunismului, visul de aur al omenirii, să făurim chipul unei lumi noi, al unei lumi gîndită de clasicii marxism-leninismului, dar mereu modelată, mereu pusă în acord cu condițiile concrete ale țării, ale ființei noastre, cu caracteristicile lor vitale și de forță. Experiența românească în construcția socialistă, experiență care, datorită gîndirii științifice și vizionare a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, s-a topit fructuos într-o teorie originală — cea a construcției socialismului cu poporul și pentru popor — vine să îmbogățească, să nuanțeze și să amplifice gîndirea clasică despre construcția socialismului. În practica și teoria construcției socialiste, partidul nostru, partidul comuniștilor români, în frunte cu secretarul său general, așază sub o lumină nouă rolul clasei muncitoare ca forță-cheie, de avangardă, a demersului economico-social, învestită cu atribuții și sarcini superioare, cum și rolul și esența luptei de clasă. Dezvoltarea științei și culturii, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea la plenara Partidului Comunist Român din aprilie 1989, relevînd cu acest prilej originalitatea teoriei românești de construcție socialistă, presupune, e adevărat, ridicarea nivelului de

cunoştinţe, dar nu diminuează rolul clasei muncitoare în dezvoltarea societăţii, ci, dimpotrivă, duce la sporirea acestui rol. Creşterea intelectualităţii tehnice, a intelectualităţii în general, trebuie să fie înţeleasă în strînsă legătură cu creşterea clasei muncitoare, a ridicării nivelului general, tehnic şi ştiinţific, al clasei muncitoare. Nu va dispărea, sublinia din nou secretarul general al partidului, rolul clasei muncitoare, pentru că sîntem, şi trebuie să fim, o societate în care munca constituie factorul hotărîtor al întregii dezvoltări economico-sociale. Cît timp vom rămîne, şi trebuie să rămînem, partid al clasei muncitoare — înţelegînd prin aceasta partid al întregului popor, al întregii naţiuni — vom fi de neînvins. Iar în ce priveşte rolul şi esenţa luptei de clasă în dezvoltarea viitoare a patriei, a construcţiei socialiste în general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta că lupta de clasă a constituit, dintotdeauna, baza progresului omenirii, a dezvoltării sociale.

Congresul al XIV-lea al PCR

blu a societăţii, şi că, în consecinţă, trebuie să acţionăm cu mai multă hotărîre pentru a lichida această stare de lucruri.

O altă caracteristică a experienţei şi teoriei construcţiei socialiste româneşti, a gîndirii secretarului general al partidului, ce va sta la baza documentelor Congresului al XIV-lea, o constituie poziţia partidului nostru faţă de rolul şi esenţa proprietăţii socialiste. Şi în cincinalul viitor se va pune în centrul activităţii dezvoltarea şi perfecţionarea proprietăţii socialiste a întregului popor şi a proprietăţii cooperatiste asupra mijloacelor de producţie. Toate fondurile de dezvoltare, arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu, vor fi orientate spre modernizarea şi dezvoltarea tot mai puternice a proprietăţii

La ceasul cînd încredinţăm tiparului almanahului nostru, în întreaga ţară domneşte — în întîmpinarea Congresului al XIV-lea al partidului — o atmosferă de înaltă vibraţie patriotică şi revoluţionară, de exemplară dăruire în efortul cotidian al muncii. Noi şi moderne utilaje de înaltă tehnicitate, noi bunuri destinate vieţii de zi cu zi a oamenilor — iată doar cîteva din imaginile marii întreceri, vastă cît ţara

Lupta dintre asupritori şi asupriţi, între vechi şi nou, a fost totdeauna fundamentul dezvoltării societăţii omeneşti. În România de azi nu mai sînt clase sociale antagonice, însă asistăm încă la lupta între vechi şi nou, în cadrul căreia apar, aşa cum sublinia secretarul general al partidului, unele rămîneri în urmă, cum este cea a dezvoltării conştiinţei revoluţionare, a nivelului ideologic, politic, faţă de dezvoltarea forţelor de producţie, a societăţii în general. Şi iată cum, din nou, răzbate spiritul critic, profund analitic al secretarului general, cînd subliniază că, în aceste condiţii, s-ar putea spune că am mers prea iute în dezvoltarea forţelor de producţie, dar că ar fi greşit să judecăm sau să gîndim în acest fel. Este mai just dacă vom spune, relevă tovarăşul Nicolae Ceauşescu, că nu am acordat atenţia necesară ridicării nivelului conştiinţei şi al pregătirii generale, în raport cu dezvoltarea de ansam-

socialiste, garanţia supremă a făuririi cu succes a socialismului şi comunismului.

În centrul celui de-al IX-lea cincinal va sta, în continuare, dezvoltarea intensivă a industriei, a agriculturii şi a celorlalte sectoare, aşa încît producţia industrială va creşte cu circa 30 — 40 la sută, iar producţia agricolă cu 30 — 35 la sută. Cum vom atinge aceste piscuri ale dezvoltării, cum vom parcurge acest drum pe care, ştim, nu vom mărşălui ca la paradă? Prin efort şi implicare, prin totală dăruire în muncă, prin buna organizare şi prin disciplină, prin hărnicia noastră recunoscută. Dar, privind în jur, analizînd mai ales spiritul tehnic şi ştiinţific al acestui sfîrşit de mileniu, vom putea constata că acestea toate, laolaltă, nu sînt de-ajuns. La baza întregii dezvoltări — ne spune, din nou, un principiu temeinic verificat al experienţei româneşti în construcţia socialistă, principiu ce figurează în programele dezvoltă-

→

Congresul al XIV-lea al PCR

→ rii noastre de perspectivă — vor sta cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, cerințele noii revoluții agrare. În Proiectul Programului-Directivă ce va fi prezentat Congresului al XIV-lea se vor înscrie, așadar, organizarea și modernizarea producției, realizarea de noi tehnologii, noi mașini complexe, noi motoare, noi produse; se prevede ridicarea nivelului tehnic și calitativ al tuturor produselor, care vor trebui să fie competitive cu cele mai bune produse similare realizate în lume; prin organizarea științifică a muncii și a producției, prin dotarea cu noi utilaje, prin mecanizare și automatizare, va crește productivitatea muncii; eficiența și rentabilitatea trebuie, de asemenea, asigurate; unitățile economice vor lucra pe principiul autoconducerii și autogestiunii, se va dezvolta sistemul democrației muncitorești-revoluționare. Dar toate aceste căi, mijloace, instrumente de atingere a piscurilor către care Congresul al XIV-lea al partidului ne îndeamnă și ne dă libertatea să privim trebuie folosite de oameni, de omul nou — și el un pisc de atins în marele nostru demers istoric. Acest om nou trebuie să devină nou printr-o încărcătură serioasă de cunoștințe, el trebuie să devină, cu adevărat, un om al conștiinței și al cunoașterii înalte.

Astfel, în lumina Proiectului Programului-Directivă, a Tezelor Congresului al XIV-lea al partidului, România va cunoaște o asemenea dezvoltare, pe întreg teritoriul ei, a tuturor sectoarelor de activitate — industriale, agricole și sociale — încît se vor crea condiții corespunzătoare, tot mai înalte, de muncă pentru toți cetățenii și, mai ales, pentru tineret. Noile orașe ale patriei, apărute recent pe harta politico-administrativă a țării, modernizarea satelor și comunelor, a centrelor agroindustriale, cu întreg programul lor de dezvoltare, ne fac să ne imaginăm de pe acum România de mîine așa cum au visat-o, poate, doar cei mai îndrăzneți, cei mai viteji voievozi ai noștri, așa cum o dorește în rîndul țărilor lumii marele ei arhitect, marele ei conducător de azi: măreață între hotarele ei, stăpînită de un popor cu geniul hărniciei, cu geniul construcției pașnice și al creației libere, demnă, independentă și suverană în concertul națiunilor lumii. Experiența de pînă acum, experiența anilor care s-au scurs de la Congresul al IX-lea — ani de cînd în fruntea partidului și a statului se află, prin voința unanimă a poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — ne îndreptățește să sperăm fără preget la această măreață devenire istorică.

Faptele, izbînzile acestei istorii românești

de aproape un sfert de secol ne îndeamnă să aprobăm în aceeași unanimitate, și cu îndreptățită mîndrie, Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, din 27 — 28 iunie 1989, care, dînd expresie celor mai nobile sentimente de înaltă stimă și prețuire, de nețărmurită dragoste și profundă recunoștință ale comuniștilor, ale tuturor oamenilor muncii, în deplin consens cu voința unanimă a întregului partid și popor, a decis să fie supusă dezbaterii în adunările generale ale tuturor organizațiilor de bază din întreprinderi; instituții, unități agricole, în toate conferințele organizațiilor comunale, orășenești, municipale și județene ale P.C.R., în întregul nostru partid, propunerea ca la al XIV-lea Congres să fie reales, în funcția de secretar general al partidului, strălucitul conducător de partid și de țară, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Astfel, întregul nostru partid, întregul popor vor putea continua neabătut, strîns uniți în jurul genialului nostru conducător, măreața operă de edificare pe pămîntul patriei a celor mai îndrăznețe proiecte, a celei mai drepte și mai umane orînduiri, a visului de aur al omenirii — comunismul.

NICOLAE GRIGORE

Știința în viața noastră

Este bine știut că în anii socialismului și, în mod cu totul special, după cel de-al IX-lea Congres al partidului, din inițiativa și prin aportul determinant al tovarășului Nicolae Ceaușescu, știința românească a fost ridicată la rangul de politică de stat. Această amplă deschidere spre cunoaștere și progres este indisolubil legată de exemplara activitate a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, eminent om politic și ilustru promotor al științei, de gîndirea sa novatoare și prospectivă, de competența și clarviziunea cu care a luat toate măsurile pentru ca investigațiile de specialitate să poată răspunde cu promptitudine marilor deziderate ale veacului, pentru ca efortul de creație al inteligenței românești să slujească pe de-a-ntregul și cu eficiență superioară economia noastră națională, orientat spre orizonturi proprii contemporaneității.

Pentru marele detașament al oamenilor de știință din România, ca pentru întreaga noastră națiune, pilduitoarea activitate a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, savant de vastă recunoaștere planetară, se recomandă în chip strălucit prin remarcabila forță creatoare, prin deosebita capacitate de organizare și îndrumare pe care le ilustrează atît ca om de știință cît și în calitate de președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului. Sub nemijlocita sa veghe știința românească s-a transformat cu adevărat într-o forță de producție, situîndu-se în avangarda progresului general, conform conceptului revoluționar înscris în Programul P.C.R.

Strîns legate de numele tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, de forța exemplului său personal, marile realizări ale științei românești sînt expresia cea mai convingătoare a modului în care oamenii de știință din țara noastră înțeleg să-și onoreze înalta misiune de exponenți ai progresului.

Dedicăm paginile care urmează acestui efervescent univers al creației originale, din care desprindem opiniile și realizările unor cercetători — cîțiva dintr-o largă listă — preocupați de îmbogățirea patrimoniului științific național.

CEASUL COMPUTERELOR

CALITATEA, FIABILITATEA, SECURITATEA, COMPONENTE DEFINITORII ALE TEHNOLOGIILOR ACTUALE

Chiar dacă, de-a lungul istoriei civilizației umane, s-a acționat uneori din instinct, omul s-a arătat totdeauna preocupat de durata de viață a creațiilor minții și miinilor sale. Obiectele — fie că erau rezultatul unei munci, fie că proveneau direct din natură — trebuiau să îndeplinească anumite funcții, pentru care fuseseră, de altfel, gîndite. Preocupările legate de asigurarea acestei funcționalități au generat, de-a lungul timpului, o bogată terminologie, o serie de concepte și definiții, iar, mai apoi, modele și reprezentări matematice. Din momentul în care s-a realizat teribilul salt al domeniilor speciale, de uriaș angajament tehnic, cînd au luat naștere instalații conținînd echipamente din ce în ce mai mari și mai pretențioase, s-a constatat și un impact mult mai dur cu funcționarea sigură a acestor instalații. Atenția față de durata de viață a produselor a crescut, perspectivele ținînd de siguranța și optimizarea funcționării fiind legate strict de introducerea calculatorului, a microprocesoarelor la nivelul conducerii și automatizării unor întregi sisteme.

Se poate vorbi astăzi — reflectînd cercetările din domeniu — de calitate, fiabilitate, disponibilitate și siguranță, de securitate în funcționare. Este absolut necesar însă — afirmă conferențiarul universitar dr. ing. DUMITRU CEZAR IONESCU, **prodecan al Facultății de electrotehnică și energetică din cadrul Institutului Politehnic București — să se facă o distincție clară între aceste concepte. Căci—a adăugat domnia sa— foarte mulți cercetători au tendința de a stabili o implicație sau o ierarhizare a acestor concepte — respectiv, domenii — evident, din dorința de a realiza o teorie generală armonioasă.**

Dar cum se pune, în fapt, problema!

Transcriem, alăturat, interviul pe care conf. dr. ing. Dumitru Cezar Ionescu a binevoit să ni-l acorde pe această temă.

— Stimate tovarășe conferențiar Dumitru Cezar Ionescu, v-am ruga ca, pentru început, să ne explicați ce înseamnă, pe scurt, aceste componente definitorii ale tehnologiei moderne care sînt calitatea, fiabilitatea și securitatea, atît de des invocate în cercurile specialiștilor, și nu numai între ale lor.

— **Calitatea,** noțiune la care ne referim atît de des cu toții, este reflectată printr-o mulțime de proprietăți, cel mai adesea relevate prin noțiuni cantitative. Evident, aceste proprietăți pot include și caracteristicile de fiabilitate, ca, de exemplu, capacitatea unui obiect de a realiza o anumită funcție sau nu, ori durata sa de viață. O analiză mai atentă ne face să constatăm, însă, că un obiect de o anumită calitate nu este la fel de fiabil dacă este utilizat în condiții diferite.

— Deci, o apreciere calitativă nu poate conferi obiectului toate particularitățile de fiabilitate.

— Exact, ceea ce înseamnă că fiabilitatea — aptitudinea unor echipamente de a-și realiza la un moment dat funcțiile programate — rezultă dintr-o confruntare a calității lor cu realitatea. Fiabilitatea nu este, deci, implicată total în calitate, dar depinde de ea, după cum disponibilitatea — aptitudinea unui obiect de a funcționa în caz de solicitare — nu implică fiabilitatea, dar depinde de ea. **Siguranța și securitatea** sînt două concepte care pot fi privite ca formulări ale fiabilității. **Siguranța** este aptitudinea unui echipament de a nu evolua spre stări ce conduc la distrugeri materiale, sau pot genera accidente omenești. În cazul **securității,** care reflectă și ea capacitatea obiectelor de a nu genera avarii

CREAȚIA PE TERMEN LUNG

catastrofale, apare ceva nou, și anume **problematica limitării efectelor stărilor limită.** După cum se poate constata, toate aceste concepte își suprapun, parțial, domeniile.

— După ce ne-ați familiarizat, cît de cît, cu noțiunile teoretice, v-am ruga să ne explicați ce se întîmplă în realitate.

— Reuniunea tuturor conceptelor amintite mai sus dă o imagine reală a problematicii complexe care este vizată. Activitatea umană contemporană evoluează spre construirea și utilizarea unor echipamente tot mai complicate, termenul cel mai adecvat pentru ele fiind cel de **sisteme complexe,** cu un număr foarte mare de componente heterogene și dependente. Unele impun o abordare deosebită, pentru că nefuncționarea lor poate avea consecințe economice mari, ori pot influența sensibil mediul ambiant. De aceea solicită preocupări speciale de securitate și siguranță. În această categorie se încadrează sistemele electroenergetice, centralele electrice, gospodăriile de combustibil, liniile tehnologice din construcțiile de mașini.

Teoria fiabilității a oferit o bază teoretică pentru modelarea comportării acestor sisteme, dar realitatea a dovedit că modelele nu sînt corespunzătoare încă, sau sînt insuficient aplicate. Aceasta și explică accidentele aviatice sau cele nucleare de proporții mari, cum au fost cele din ultimii ani de la Cernobîl, U.R.S.S., sau Tree Miles Island, S.U.A.

— Ați putea încerca o analiză, pe înțelesul tuturor, a acestei implicații: model-realitate?

— Așa numita „teorie a rezervării" a demonstrat că orice sistem își poate mări fiabilitatea prin prevederea de echipamente suplimentare (rezerve). S-a formulat, ca limită, posibilitatea realizării de sisteme fiabile cu componente nefiabile (cu grad înalt de rezervare). La creșterea numărului de rezerve, fiabilitatea crește, dar cîștigul este din ce în ce mai mic. Și nu acesta este aspectul cel mai important! La ridicarea numărului de rezerve, fiabilitatea crește — teoretic — dar sporește și gradul de ordonare al sistemului, deci cresc și dificultățile de menținere a lui în această stare.

— Este necesar, dacă am înțeles bine, un volum mult mai mare de muncă pentru menținerea sistemului, ceea ce implică o organizare corespunzătoare, sub aspectul echipelor de întreținere, de reparații, al pieselor de schimb.

— Da, pentru că o abordare necorespunzătoare va duce la o diminuare a fiabilității. În sistemele cu multe componente, înseriate, mai ales în sistemele cu macrocomponente, există întotdeauna componente cu pondere tehnologică mai mare. Acestea sînt cele care fac obiectul preocupărilor de perfecționare, ele avînd și influență mai mare asupra procesului tehnologic, asupra consumului de energie etc. Se neglijează, însă, componentele simple care sînt, de cele mai multe ori, și ieftine. Or, într-un singur sistem cu elemente în serie, fiabilitatea este maximă dacă și componentele sînt omogene din punct de vedere al fiabilității.

— Este, deci, absurd să se cheltuiască mult pentru a se fiabiliza numai anumite componente, oricît de importante ar fi ele.

— Cheltuielile trebuie dirijate pentru creșterea uniformă a fiabilității tuturora.

— Se vorbește mult despre securitatea sistemelor complexe. Pînă la ce grad poate fi ea garantată de știința actuală?

— Pentru nimeni nu mai este un secret că termenul **sigur** sau **siguranță** nu poate fi evaluat în mod determinist, ci numai cu o anumită probabilitate. Asta înseamnă că nu se poate garanta siguranța totală ci, cel mult, se poate maximiza. Este la latitudinea societății să-i definească riscul, să și-l asume și, în consecință, să aloce eforturi umane și materiale pentru menținerea lui în limitele dorite. În acest context, securitatea ca domeniu are rolul de a da o măsură a riscului asociat și, totodată, să imagineze măsurile și procedeele pentru evitarea și limitarea consecințelor în cazul producerii accidentelor. Un exemplu extrem de sugestiv îl prezintă domeniul nuclear. Dezvoltarea centralelor nucleare, în afara motivației certe, legate de avantajele oferite, s-a bazat și pe o fundamentare teoretică privind evaluarea riscului de accident nuclear. E vorba de ceea ce în lumea specialiștilor se cunoaște sub numele „Raportul Rasmunssen, S.U.A., și Birkhofer, R.F.G." În aceste evaluări, riscul era inferior celui al unui accident aviatic sau feroviar. Insuficienta adîncire a fenomenelor, ca și experiența extrem de redusă legată de producerea și evoluția accidentelor nucleare — demonstrate, din păcate, ulterior, prin producerea unor accidente ce s-au abătut de la forma preconizată — au scos în evidență măsura riscului asumat de societate. Dacă pînă în prezent cele mai mari accidente implicau zone geografice limitate (rupere de baraje, incendii etc.), accidentele nucleare au condus la o implicare planetară, cu repercusiuni greu de evaluat.

— Și atunci, ce e de făcut?

— Iată o întrebare pe care și-a pus-o întreaga lume a specialiștilor, și nu numai a lor. Prin prisma acestor evenimente, conceptele de securitate au evoluat. În cadrul serviciului operativ din centrale s-a introdus funcția de „inginer cu securitatea", noțiunea de „plan de urgență", s-au modificat modelele de calcul și sistemele de securitate. Acum a ieșit în evidență o componentă mult mai puțin luată în considerare, și anume **fiabilitatea factorului uman...**

— ...care a fost, poate, și rămîne cel mai implicat!

— Experiența a demonstrat că intervenția omului are o pondere importantă în cadrul riscului general asociat marilor sisteme industriale. Începînd cu proiectarea și finalizînd cu etapa cea mai importantă, exploatarea, activitatea umană se regăsește în toate fazele. Performanțele exploatării depind direct de fiabilitatea factorului uman, iar acesta are drept componentă principală gradul de pregătire profesională, psihică, motorie etc. Pregătirea profesională se realizează în prezent în condiții de

→

→

exigență mult crescute. Pentru operatorii din cabinele de comandă ale avioanelor, navelor cosmice, centralelor electrice nucleare, programul de pregătire nu mai poate fi conceput decît într-un mod extrem de bine gîndit, atît sub raport teoretic, cît și practic, un rol determinant ocupîndu-l simulatorul, ce realizează ambianța exploatării reale cu posibilitățile cele mai complete de antrenament. În plus, orice greșeală este înregistrată, și în acest sens merită amintite concluziile activității de cercetare mixte ale specialiștilor americani de la Electric Power Research Institute și ale celor francezi de la Electricité de France, privind cuantificarea erorilor umane realizate în centrele de simulare. Merită, de asemenea, prezentată experiența cercetătorilor din cadrul E.D.F. în legătură cu concepția de pregătire a personalului de exploatare a centralelor electrice nucleare, în centrele de simulare. Începînd cu anul 1984 s-a inaugurat programul de studiere a modului de comportament a personalului de exploatare în condiții cît mai aproape de realitate, pe simulatoare la scară industrială. Aceste cercetări au fost realizate cu operatori speciali detașați, cărora li s-a cerut să se comporte ca și cum incidentele ar fi survenit în centrala pe care o exploatau în realitate. Organizatorii nu au impus nici o restricție din punct de vedere al mijloacelor și procedeelor pentru stăpînirea instalației. Concluziile la care s-a ajuns sînt multe. Am să mă refer la cazul simulării accidentului ce solicită intrarea în funcțiune a sistemului de securitate de răcire de avarie a zonei active a reactorului nuclear. Se constată că în primele 10 minute intervenția umană nu este recomandabilă, datorită probabilității mari de interpretare greșită a fenomenului.

— *Din punct de vedere conceptual, metodologic, toată această tematică a fiabilității și securității instalațiilor își găsește, reflectată și în preocupările specialiștilor noștri, o experiență destul de amplă. Se vorbește, uneori, chiar de o școală românească de fiabilitate.*

— Specialiștii români s-au aflat aici, ca și în alte domenii, printre cercetătorii de avangardă, aducînd contribuții importante atît sub aspectul teoretic, metodologic, cît și sub cel al aplicabilității. Acest lucru nu s-a produs întîmplător, ci s-a datorat școlii românești de matematică, ce a adus contribuții însemnate ramurii matematice, pe baza căreia s-au fundamentat modelele matematice ale fiabilității — și anume teoria probabilității și statistica matematică. Contribuțiile cele mai importante s-au adus în domeniul electronicii, energeticii și electrotehnicii, realizîndu-se și aici școli românești cu recunoaștere internațională. Merită a fi subliniată contribuția deosebită în domeniu a prof. dr. doc. ing. Vasile Nițu, sau a prof. dr. ing. V. Cătuneanu, de la Institutul Politehnic București, care, fiecare în specialitatea sa — energetică și, respectiv, electronică — au educat și pregătit generații de specialiști. O recunoaștere a rezultatelor obținute o constituie activitatea desfășurată de profesorul Vasile Nițu în funcția de președinte al Comitetului de disponibilitate din cadrul Conferinței Mondiale a Energiei.

— *Care e, la noi, situația în prezent?*

— În prezent asistăm la o evoluție orientată în două direcții. În primul rînd, apariția unor, laboratoare cu caracter didactic și de cercetare, atît în întreprinderi cît și în unitățile de învățămînt superior, preocupările legate de fiabilitate căpătînd un caracter larg. În al doilea rînd, implicarea puternică a tehnicii de calcul și realizarea de programe evoluate, programe-expert, ce permit analize asistate de calculator a fiabilității și securității instalațiilor complexe. Un exemplu îl constituie laboratorul de fiabilitate al Facultății de electrotehnică și energetică, dotat cu microcalculatoare, în care se îmbină activitatea didactică cu cea de cercetare. Printre beneficiarii acestor cercetări se numără centralele electrice, întreprinderile de rețele electrice, întreprinderile industriale și institutiile de proiectare și cercetare de profil. Știm cu toții, în fața specialiștilor români stau sarcini importante, rezultate din programul de dezvoltare economică a țării, iar realizarea de echipamente fiabile și sigure în funcționare constituie o cerință esențială a reușitei.

LIANA MOLNAR

Agricultura sub zodia noului

Informatica şi tehnicile nucleare în slujba producţiilor record

INFORMATICA

— Despre folosirea tehnicilor de vîrf în ştiinţele şi în practica agricolă probabil că se poate vorbi foarte mult. Dar încercînd să ne oprim asupra cîtorva lucruri esenţiale, tovarăşe director Corneliu Răuţă, cum aţi defini rolul acestor tehnici moderne în activitatea Institutului de Cercetări pentru Pedologie şi Agrochimie?

— Una dintre trăsăturile agriculturii intensive — o agricultură chimizată, mecanizată, folosind soiuri şi hibrizi de mare productivitate — constă în faptul că solurile înregistrează o continuă modificare a reacţiei şi a gradului de aprovizionare a lor cu elemente nutritive. Pentru a obţine informaţii despre acest proces cu implicaţii directe asupra pîinii noastre zilnice, sondajele şi testările periodice nu mai sînt suficiente. În plus, pentru că ţinem să dăm acţiunii noastre un caracter preventiv, nu avem de ce să aşteptăm ca un astfel de proces să ia un curs nefavorabil şi abia după aceea să întreprindem măsurile de corecţie necesare. Or, fără mijloacele pe care ni le pune la dispoziţie informatica, de exemplu, munca noastră ar fi mult mai dificilă, eficienţa ei mai scăzută.

— Vă referiţi, înţeleg, la stabilirea unor prognoze.

— Da, pentru că informatica ne poate oferi o evidenţă nu doar a realităţilor, ci şi a posibilităţilor. Omul de ştiinţă Gr. C. Moisil avertiza că se va recurge la modele matematice în orice domeniu care-şi propune evoluţia sa în lumina unei

→

→

activități prospective de înaltă calitate. Agricultura intră în rîndul acestor domenii. Cu ajutorul calculatorului electronic, devenit unealtă de strictă utilitate, la institutul nostru se fac astăzi o seamă de studii cu caracter fundamental și aplicativ deosebit de importante.

— Cum am putea exemplifica?

— Cercetătorii noștri — matematicieni, desigur, dar în echipă cu pedologi, agronomi, agrofizicieni, chimiști, geochimiști, biologi, biochimiști — elaborează modele matematice care simulează procesele pedogenetice ce se desfășoară în condiții naturale într-un anume tip de sol, irigat sau nu, pe care se aplică un anume sistem de agricultură. Prin aceste programe, introduse în calculator, putem afla evoluția posibilă a tipurilor de sol studiate.

— Fără să așteptați ca procesele respective să se producă aievea!

— Dacă am aștepta, unii dintre noi ar ieși la pensie, între timp. Unul dintre avantajele acestui mod de lucru este, bineînțeles, rapiditatea. Și se dovedește astfel și valabilitatea adevărului potrivit căruia cibernetica este „arta și știința comenzii", fiindcă prognoza realizată atrage după sine alegerea celor mai bune soluții de a folosi terenul agricol respectiv, stabilirea plantelor pentru care terenul acela prezintă condițiile cele mai bune de favorabilitate, alegerea tehnologiilor celor mai adecvate etc.

— Prognozele au, așadar, o însemnătate ce poate fi evaluată nu doar în perspectivă, ci și „la zi".

— Da, pentru că ele avertizează despre un proces de degradare, să zicem, ce se poate produce în anumite condiții, și pe o durată oarecare, în perimetrul unui anumit teren agricol. Se înțelege însă că pe parcursul duratei respective, ce poate fi de 10 sau 15 ani, pămîntul trebuie muncit și ținut sub observație în așa fel încît procesul negativ întrevăzut de prognoză să nu se întîmple în realitate. În acest scop, se pot obține o seamă de informații cu ajutorul unor echipamente speciale de detectare cum sînt senzorii, iar în urma acestor informații se iau măsurile cuvenite. Prin intermediul acelorași sisteme tehnice s-a ajuns chiar la performanța de-a diagnostica starea de nutriție a plantei, tot cu niște senzori speciali, prin teledetecție. Odată cu semnalarea situației concrete se indică însă, după program, deci tot cu mijloacele informaticii, acțiunile ce trebuie întreprinse pentru a obține de la acea plantă recolta dorită. Aceste tehnici moderne dau siguranța obținerii unor recolte mari, sigure și stabile, chiar în condițiile în care inamiciția naturii e mai pronunțată. În același timp, ele asigură practicarea unei agriculturi pe bază de bilanțuri energetice active, pentru că e știut că energia și materia cheltuite de pămînt trebuie să-i fie restituite, pentru a nu și le cere înapoi, mai tîrziu, cu dobîndă.

— Aplicarea tehnicilor de vîrf în agricultură ar fi, așadar, o cale de realizare a ceea ce dv., pedologii, numiți „reproducția lărgită a fertilității solului".

— Într-adevăr. Și aș mai adăuga că se poate realiza astfel, în sfîrșit, un echilibru între sol, plante și mediul înconjurător, între factorul economic și cel ecologic.

TEHNICILE NUCLEARE

— De mai mulți ani, în cadrul Institutului Agronomic „Nicolae Bălcescu" din București funcționează un colectiv de cercetare pentru aplicarea tehnicilor nucleare în agricultură. Dumneavoastră, tovarășe conferențiar Constantin Caramete, conduceți acest colectiv. În ce constă misiunea lui?

— Datoria noastră este de a cerceta toate aspectele importante ale chimizării agriculturii. Scopul fiind acela de a propune acțiunile prin care să ne asigurăm că folosim rațional și eficient îngrășămintele chimice și pesticidele.

— Aceste substanțe sînt, s-a spus, o armă cu două tăișuri.

— Este adevărat, însă nimeni nu renunță și nu poate renunța la ele, deocamdată. A ne întoarce la agricultura tradițională, cînd contam doar pe fertilitatea naturală a pămîntului, ar fi imposibil în condițiile lumii de azi. Explozia demografică este o realitate ce impune ca fertilității naturale a pămîntului, și în strînsă legătură cu ea, să i se adauge fertilitatea artificială. Înțelepciunea omului se poate dovedi însă și în această privință. Îngrășămintele chimice sînt un instrument, o unealtă de lucru, ca să zic așa, și depinde exclusiv de cel care le folosește pentru ca efectele să fie pozitive. Din punct de vedere tehnic, faptul este pe deplin posibil.

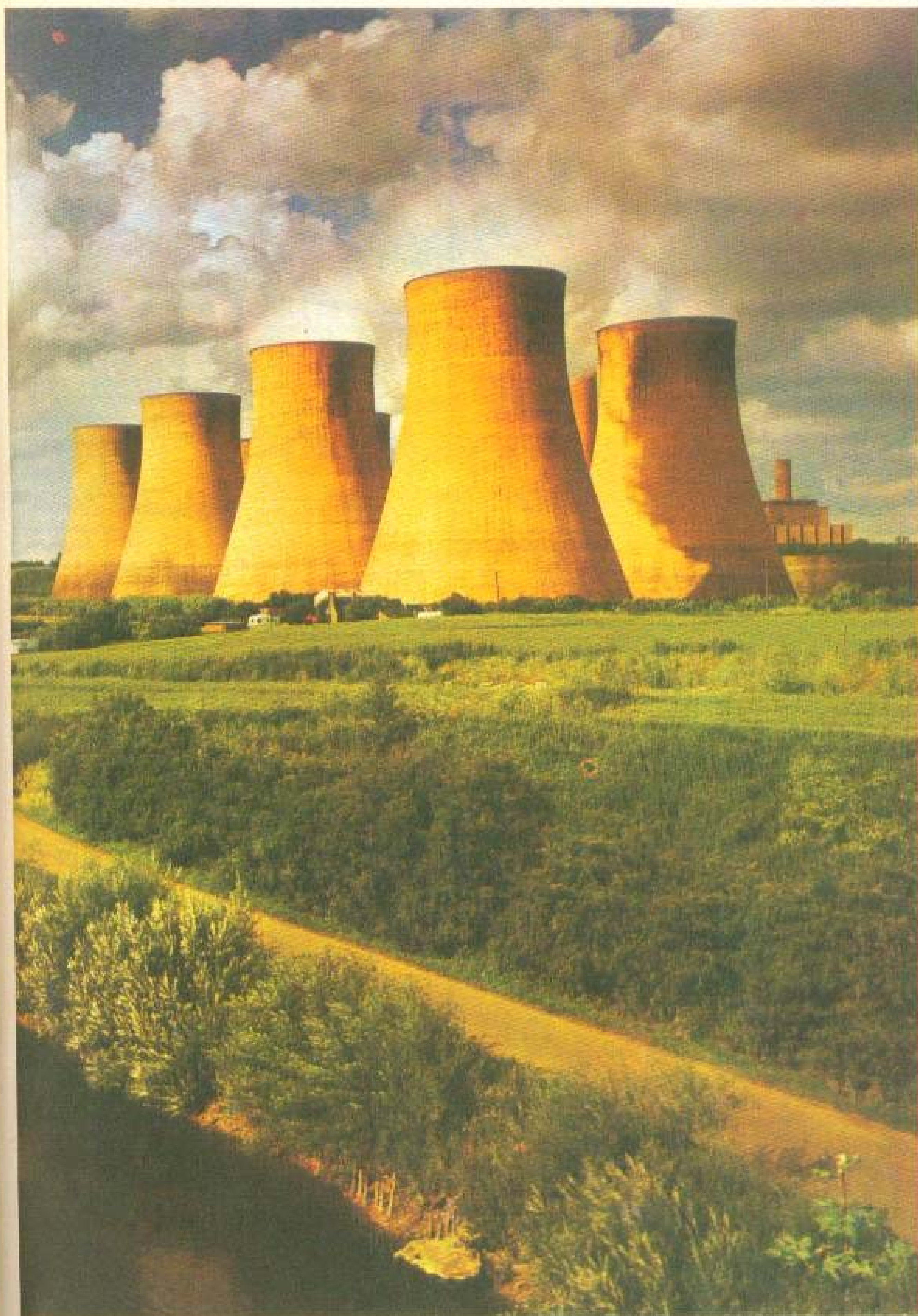
— Iar faptul acesta, înțelegem, poate fi atestat și cu ajutorul tehnicilor nucleare?

— Ele reprezintă singura metodă care permite să stabilim cîtă hrană e absorbită din sol și cîtă din îngrășămintele chimice, cu alte cuvinte care este coeficientul de utilizare a îngrășămintelor de către plante. Marcînd un element sau altul din aceste îngrășăminte cu izotopi stabili, reușim să le urmărim traseele în sol și planta cultivată. În același timp ne interesează să observăm gradul de poluare a pămîntului sau remanența acestor elemente în recolta obținută, iar în final, cum se va fi înțeles, ne ocupăm de efectele pe care chimizarea le are asupra sănătății animalelor.

— Odată stabilite concluziile, ce urmează?

— Cercetările noastre sînt întreprinse în urm

→

Eternitate cu tehnică nouă

unor contracte pe care le încheiem cu institutele de specialitate ale Academiei de științe agricole și silvice. Prin executarea contractelor, în treacăt fie zis, colectivul nostru reușește să se autofinanțeze. În orice caz, prin intermediul acestor institute, rezultatele cercetărilor noastre sînt transmise Ministerului Agriculturii, care la rîndul lui hotărăște ce măsuri se impun.

— **Am putea aminti, cu titlu de exemplu, una dintre aceste măsuri luate ca urmare a cercetărilor dumneavoastră?**

— Ca rezultat, în parte, și al observațiilor colectivului nostru, a fost luată hotărîrea de-a se trece la omologarea unor tipuri de îngrășăminte noi, ce pot fi mai ușor asimilate de către plante.

— **Iată un efort notabil, dar a cărui eficiență n-ar fi trebuit redusă în nici un fel prin dozarea necorespunzătoare a unor îngrășăminte sau prin depozitarea lor, cu grămada, la capătul locului, cum s-a mai întîmplat uneori.**

— Eu cred că astfel de acte de indisciplină sînt mult mai puține astăzi decît în anii de început ai chimizării agriculturii. Atunci, în unele locuri s-a folosit superfosfat în cantități apreciabile și unilateral. Și consecința a fost un dezechilibru de nutriție, prin inactivarea zincului. Zincul mobil, ușor accesibil plantei, a trecut în forme inaccesibile ei. După cercetări de laborator și analize minuțioase, s-a trecut însă la producerea de către industria chimică a unui îngrășămînt cu azot-fosfor completat cu zinc, pentru a se corecta acel dezechilibru. Iată o cheltuială care putea fi evitată.

— **În general ne costă mult — oare cît? — aceste îngrășăminte?**

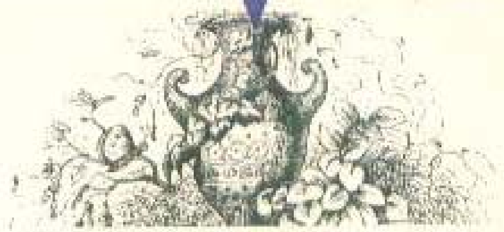
— Pentru a ni le pune la dispoziție, statul cheltuiește în fiecare an multe miliarde de lei. Iată de ce, în cursul de deschidere al fiecărui an universitar, le spun studenților mei să aibă în vedere eforturile pe care țara noastră le face pentru a asigura agriculturii aceste substanțe chimice. Dat fiind că ei vor gospodări această uriașă avuție, mă străduiesc să înțeleagă fiecare că pierderea parțială a îngrășămintelor chimice, pe orice cale s-ar produce ea, implică în mod direct bugetul țării.

— **Dar despre viitorul acestor substanțe chimice — care sînt scumpe și se produc greu în contextul crizei energetice mondiale — ce se poate spune?**

— Lumea se află în pragul unor descoperiri științifice care vor marca vîrste noi ale agriculturii. Dar pînă atunci sînt încă multe de făcut, cu mijloacele actuale, pentru creșterea capacității de producție a agriculturii în condițiile unor consumuri energetice optime. Pentru că resursele de energie fosilă (petrol, cărbune, gaze naturale), folosite ca îngrășăminte chimice, erbicide, insecticide, sînt — ca și resursele de sol, de altfel — limitate.

D. CONSTANTINESCU

IPOTEZE

Cercetînd culorile florilor

Gheorghe Parascan este cercetător la Institutul de cercetări și amenajări silvice, Filiala Hemeiuș-Bacău. Om cu idei, nu numai în profesia sa, cu o bogată activitate la Salonul ingeniozității, patronat de Sectorul IV al Capitalei, fiind și unul din inițiatorii lui, premiat la simpozioane și manifestări științifice pe diverse teme, ne supune atenției una din ultimele sale preocupări.

Gheorghe Parascan a avut ideea să facă analiza pigmentar-cromatică a plantelor din cîteva perimetre naturale: Ocolul silvic Pipirig, Ocolul silvic Bicaz, luncile rîurilor Argelea și Mihăețu și altele. A alcătuit diagrame ale reprezentării procentuale a culorilor din codul cromatic brut și fin al plantelor: roșu, roșu vermilon, oranj, galben deschis și închis, verde, alb, albastru ceruleum, albastru indigo, violet deschis și închis, carmin violaceu și carmin roșcat.

Diagramele au revelat universalitatea procentuală a culorilor. Cu alte cuvinte, plantele — au fost luate în calcul cîteva zeci de specii existente în zonele studiate — conviețuiesc într-o zonă în proporții extrem de asemănătoare, în funcție de coloristica lor. De exemplu, numărul speciilor de culoare albă va fi în aceeași proporție cu cele de celelalte culori — în orice zonă vom face analiza. Această „lege" a reprezentării procentuale a speciilor după colorit s-a verificat indiferent de mărimea suprafeței și de numărul de specii existent, de gradul de poluare, de gradul de acoperire a cerului cu coronamentul arborilor (pășune sau pădure). Deci, plantele își echilibrează prezența pe o suprafață oarecare ținînd seama fiecare de culorile celorlalte.

Deși pentru cinci ocoale silvice — zone în stare naturală — curbele de culoare au fost aproape identice, nu același lucru s-a constatat în zonele cu intervenții decisive ale omului.

Să avem de-a face cu unul din multele feluri de echilibru ale naturii? Ce-ar putea să determine acest echilibru cromatic? Care este relația lui cu spectrul luminii solare? Distribuția procentuală constantă a speciilor după culori să fie cea mai bună formulă de asimilare a energiei solare? Să avem de-a face cu o formă colectivă de apărare a plantelor împotriva mulților lor dușmani? Cercetările sînt la început și ele urmează să ne răspundă ...

OPREA GEORGESCU

BACTERII ÎN UNIFORMĂ
Premieră mondială la Cluj-Napoca

Fotografiile din pagina noastră, realizate într-o cromatică atît de variată, deschid o nouă fereastră spre organismul uman, înfățișînd, prin mijlocirea unui microscop electronic de mare putere, cîteva din colocatarele tractului digestiv, colonii de bacterii cu efecte pozitive sau nocive asupra sănătății noastre. Noutatea o constituie nu descoperirea acestor microorganisme, ele sînt cunoscute de multă vreme, ci metoda originală, de mare finețe și precizie, prin care, pentru întîia oară în lume, după știința noastră, un grup de bacteriologi clujeni au izbutit să identifice această lume a microcosmosului, folosind în acest scop un nou tip de mediu.

Spre deosebire de metoda lui Leifson, folosită curent în microbiologie (și prin care colorarea mediului oferă obținerea unor diferențieri pe grupe mari de bacterii), procedeul autohton exclude diagnosticul nesigur, permițînd, grație unor neașteptate nuanțe cromatice, identificarea microorganismelor pe specii și genuri. Astfel, dacă prin metoda lui Leifson un proteus apare de culoare neagră, la fel ca un citrobacter, metoda românească permite neta lor diferențiere. Ea obligă, altminteri spus, ca bacteriile să îmbrace uniformă.

Fotografiile pe care le publicăm înfățișează doar o parte a culorilor și nuanțelor prin care pot fi disociate diferitele colonii enterale. Astfel, roșul-căpșună indică neapărat un aeromonus, roșul carmin, vibrionul, roșul cu bordură bleu-opalin, proteusul, iar roșul cu un centru brun-negricios, citrobacterul. Prin variantele de galben se pot identifica colibacilii (galben-citron), salmonelele (galben-orange) și citrobacterul lactozo-pozitiv (galben cu centru negru). În sfîrșit, în ivoir apare enterobacterul aglomerans.

Importanța noii metode poate fi înțeleasă cu ușurință chiar și de un nespecialist. Prin prelevarea unor probe din tractul digestiv, bacteriologul poate indica în mod precis cauza unei afecțiuni, permițînd medicului curant să indice cu exactitate tratamentul cel mai potrivit.

Comunicarea a fost prezentată la un Simpozion de patologie comparată, desfășurat la Craiova, unde a stîrnit atît de mare senzație încît, lucrul rar întîlnit la o întrunire științifică, asistența a cerut ca diapozitivele să fie proiectate încă o dată. S-a cerut „bis", ni s-a povestit, la fel ca la un concert de muzică ușoară!

În sfîrșit, ne mai rămîne să arătăm că cercetările au debutat la Facultatea de medicină veterinară din Cluj-Napoca sub auspiciile unui colectiv condus de conf. dr. Dumitru Marica și s-au bucurat de sprijinul generos al unor specialiști de la Centrul sanitar antiepidemic și al unor colaboratori de la Institutul „Pasteur" și Institutul „I. Cantacuzino", ultimele două din București.

LIVIU TIMBUS

În imaginile noastre; cîteva bacterii în „uniformă" colorată: Salmonela Proteus Enterobacter (sus), vibrio parahemolyticus (mijloc), vibrioni (jos)

BACTERIOLOGIE

ORA DE MATEMATICĂ AZI

VIAȚA ROCILOR ÎN ECUAȚII

În încăperea de lucru a unui matematician își află loc, de obicei, doar cărțile și gîndurile lui înnegrind hîrtia cu șerpii integralelor. Un univers dominat de ceața abstractului. Dar iată că, într-un colț al biroului profesorului doctor docent Nicolae Cristescu, șef de catedră la Facultatea de matematică din București, au poposit și niște piese metalice curbe, vecine cu o serie de plăcuțe din stejar. Paranteze de fier pentru cifrele și literele ecuațiilor? Etajere de lemn pentru arhitectura fracțiilor? „Nu chiar așa, deși în miezul lor se află destulă matematică, zîmbește interlocutorul. Aceste șine metalice — avînd posibilitatea unei mișcări relative între ele și lamelele de lemn prinse între cărămizi ca un sandvici comprimabil — reprezintă elementele de susținere flexibilă ale unei galerii de mină. S-a crezut o vreme că, sub povara stratului de pămînt, tunelul rezistă numai dacă are pereții cît mai îngroșați cu beton. Dar uriașul de piatră de deasupra se mișcă, rocile își schimbă dimensiunile și pereții crapă.

Modelarea matematică a indicat ca singură soluție aceste articulații elastice. Ele, acum, nu se mai concep și dimensionează empiric, ci prin rigoarea formulelor matematice".

Acesta ar fi, cum se spune, rezultatul problemei. Dar unde se află începuturile? În frămîntările profesorului Nicolae Cristescu, ridicate mereu la puterea a treia. Deseori, domnia-sa a lăsat la o parte demonstrațiile cu creta pe tablă și și-a înlocuit cravata și cămașa albă cu salopeta și casca de miner. A pipăit cu mîna și cu mintea geometriile celor mai periculoase unghere din galerii. A observat, săptămîni de zile, sapele de foraj ale sondelor înțepenite în adînc de pămîntul care-și cicatriza rănile. Și a reușit să prindă în ecuații viața rocilor. Din derivatele intuiției lui matematice au prins contur derivatele mișcărilor pietrelor.

„Sub presiunea continuă a plăcilor tectonice, a căldurii din sobele Terrei și a greutății straturilor suprapuse, rocile se deformează lent în timp, prin fulaj. Ele string ca într-o menghină tunelele miniere, fracturîndu-le, producînd deteriorări imprevizibile. Susținerea trebuie refăcută mereu, și asta cu mult efort și cu mulți bani. În urma observațiilor din subteran și a experimentelor din laborator, am realizat un model matematic în stare să descrie deformarea rocilor. Ecuațiile constitutive obținute fac prognoza reacțiilor lor de dilatare și contracție. Numai matematica poate previziona simptomele deteriorărilor din deschiderile subterane. Se preîntîmpină hazardul și aproximațiile, uneori mari, ale aprecierilor empirice din acest domeniu."

Privim curba din fața noastră cu emoția elevului obligat să descopere rapid rezolvările unei funcții. Ea nu reprezintă însă, de această dată, decît profilul unei galerii de mină. Setul de ecuații de alături indică exact unde este pericolul să se prăbușească plafonul, ba chiar și cantitatea de piatră ce va cădea, locul unde vor crăpa pereții și după cît timp. Ca niște petroliști înzestrați cu un fler nebănuit, relațiile matematice dau și pronosticul exact al dilatării rocilor, cu creșterea lor de porozitate antrenînd absorbția țițeiului și diminuarea producției. Tot ele aduc vestea bună a stoarcerii mai eficiente a lichidului energetic

Prof. dr. doc. Nicolae Cristescu — sau matematica în imperiul geologiei

Lector dr. Galina Camenschi — sau matematica și misterele corpului omenesc

cînd piatra se contractă. Fracții, X-uri, Y-uri, derivate care aleargă să dea o mînă de ajutor în abataj și la turla sondei.

Cercetările profesorului Nicolae Cristescu apar în reviste de prestigiu din țară, dar și din Anglia, S.U.A., China, Japonia, Franța, Elveția, Polonia. La Imperial College din Londra se predau cursuri cu teoria românească a susținerilor miniere. Ca o recunoaștere a acestui pionerat științific, România este desemnată, de cîțiva ani, să organizeze simpozioane internaționale de matematica rocilor. Matematica rocilor! Ciudată intersecție de lumi! Exactitate pentru adîncurile planetei! Sprijinită doar pe șirurile de calcule din dosarul gros din fața noastră. Satisfacțiile profesorului? Privește undeva, departe, pe fereastră. Cheamă parcă amintirile, ca să le ordoneze și pe ele în ecuații.

„Undeva, într-o cabană de munte, a venit la mine un bărbat cu soția lui. Zicea că-l știu, dar eu nu-mi mai aminteam de el. M-a prezentat astfel soției: «Îi un ortac de-al nostru, care ne-a sprijinit mina cu o aritmetică pe cinste». Așa a rostit, ținîndu-mi strîns mîna în palma lui aspră. În același an, la un simpozion, profesorul american B. Kreutz m-a bătut pe umăr: «În domeniul rocilor, școala românească de matematică a împins teoria în secolul următor». Doi oameni diferiți, care mi-au dăruit aceeași bucurie."

MEDICINA ȘI ALGEBRA

Dacă a coborît cu succes în mină, ce ar împiedica algebra să pătrundă în spații mai mici și mai intime, cum ar fi, de pildă, esofagul și arterele? Cam așa s-a întrebat doctor Galina Camenschi și s-a apucat de treabă, cu tratatele de matematici superioare și de anatomie alături. Știți ce reprezintă pachetul de ecuații cu 5 necunoscute descoperit de ea? Nici mai mult, nici mai puțin decît modul în care circulă sîngele în vasele subțiri și largi din organismul nostru. Să ridici hematia la puterea X și să-i faci derivata ca să-i afli sprintul! Mulți au înghițit cu noduri matematica la școală. Nu știau că lectora de la Universitatea din București va reuși să pună în evidență înaintarea bolului alimentar transportat de contracțiile sinusoidale ale peretelui esaofagian tocmai prin ecuațiile diferențiale neliniare, cu derivate parțiale de ordinul doi, care le-au produs atîtea alergii.

Există vreun domeniu în care matematica n-are acces? Interlocutorii noștri — și nu numai ei — sînt categorici: nu!

Prezentată așa, în cîteva rînduri, cercetarea poate părea o bagatelă. Numai anii dedicați de Galina Camenschi acestei veritabile hematologii matematice pot spune contrariul. „Relațiile clasice de mișcare ale fluidelor vîscoase și cele ale membranelor elastice aplicate la condițiile-limită ale frontierei dintre cele două medii — ne spune dr. Galina Camenschi — conduceau la soluții analitice imposibil de rezolvat datorită complexității lor. Nu țineau seama de stofa traiectului venos, de îmbătrînirea lui, și nici de o seamă de alți factori importanți. Am introdus un număr de parametri subunitari și coeficienți adimensionali meniți să nu neglijeze grosimea și lungimea vasului, permeabilitatea, deformațiile, și să asigure soluții exacte pentru procesul biomecanic al sîngelui."

Ecuațiile românești ale călătoriei neobosite a sîngelui au fost publicate în revistele editate de „Pergamon Press" din SUA și l-au făcut pe profesorul J. Pedley de la Cambridge să trimită cercetătorilor noștri o scrisoare de felicitare.

Poate că, în viitor, hemoragia, ateroscleroza vor fi diagnosticate mai întîi prin ecuații. Prin ce cotloane ale vieții va mai pătrunde matematica după ce a părăsit turnul ei de fildeș?

FLORIN CONDURĂȚEANU
Fotografii de PAUL AGARICI

VÎRSTELE OȚELULUI

De vorbă cu prof. Alexandru Rău, decan al metalurgiei românești

Profesorul Alexandru Rău se află în vizită la Facultatea de metalurgie a Politehnicii bucureștene. Noțiunea va suna studenților de mai demult cel puțin căutată, ivită gratuit în marginea colii de hîrtie. Este ca și cum ai spune despre cineva că a venit în vizită la el acasă. Pentru că profesorul universitar Alexandru Rău este aici la el acasă. O casă în care — gospodar de superioară distincție — a înțeles să lucreze cu tragere de inimă și cu bucuria de a avea ce măsura în urma sa. Participă la această reîntîlnire a profesorului cu locul său de muncă atît de îndrăgit prof. univ. Dorin Dobrovici, fost coleg de catedră, decanul de acum, Silvia Vacu, absolventă din primele serii ale facultății, Ion Vîrcolacu, Ilie Șoit, Eugen Cazimovovici — foști studenți în diferite promoții, azi și ei cadre didactice de autoritate. O întîlnire care înseamnă, de fapt, o răsfoire de file din cartea de referințe a existenței oțelului românesc.

Născut odată cu veacul — 14 martie 1900 — Alexandru Rău avea să traverseze toate vîrstele metalurgiei românești. Studiile începute în comuna Ludușul Mare, lîngă Sibiu, le va continua la gimnaziu și diferite licee bucureștene. Absolvent al Facultății de electrotehnică de la Politehnica din Timișoara (1924) și al Facultății de metalurgie din Aachen (1930). Cea mai mare parte activității de specialist în metalurgie și-a desfășurat-o la uzinele din Reșița și Hunedoara și la Institutul de cercetări metalurgice din București. Predă la Facultatea de metalurgie din Capitală încă de la crearea acesteia (1949); va rămîne aici pînă în apropierea vîrstei de 70 de ani. Îndeplinește, între 1959 și 1963, funcția de decan al facultății. Vreme îndelungată conduce catedra de siderurgie de la facultatea bucureșteană. Este autorul primului manual privind elaborarea oțelului, tipărit în țara noastră.

— V-aș ruga să numiți punctul de început al biografiei dv. de metalurgist. Cînd și unde? Cum v-au luat-o drumurile spre Capitală?

— Terminam școala primară la noi în sat, cînd a sosit în inspecție reprezentantul autorităților maghiare. Cînd s-a lămurit ce știu, mi-a explicat că aș fi bun de mers la liceul din Sibiu, dar dacă mă întîlnește vreun ungur pe uliță și vrea să stea de vorbă cu mine? Ce mă fac, odată ce eu nu știu ungurește? Am spus că dacă ungurul acela vrea să-mi vorbească, aici, la mine acasă, n-are decît să învețe românește. Parcă îl văd pe inspector trîntind catalogul pe catedră. L-a chemat pe profesor la cancelarie, unde avea să-l „prelucreze" serios. Profesorul s-a întors roșu ca racul și mi-a ars vreo cinci nuiele la spate, zicîndu-mi: „Astea le ai de la inspector!". După care îl văd că bagă mîna în buzunar și scoate o pungă cu bomboane, zicînd: „Astea le ai de la mine!". După care, ai mei m-au sfătuit să mă duc să-mi fac școala la București.

Era în 1914. După terminarea școlii primare, am trecut munții. Ca ardelean, prin Liga culturală, am fost trimis la Școala de meserii din Polizu. Eram mai mare decît alții și m-au repartizat la secția de turnătorii. Atelierul se găsea în aceeași clădire unde aveam să ne instalăm, peste ani, catedra de metalurgie.

— Aduce a premoniție....Devreme v-ați legat de această profesie, căreia i-ați consacrat toată viața!

— La început a fost așa: făceam practică de atelier, care la turnătorie este ce este — metal încins, căldură, scîntei. M-am speriat și m-am dus degrabă la mătușa la care ședeam, spunîndu-i apăsat că eu nu mă mai întorc în

iadul ăla...

— V-ați întors, și nu fără folos. Predispoziția pentru inginerie, se vede treaba, a existat și a triumfat.

— Eu doream să mă fac medic.

— Și totuși, seducția oțelului s-a dovedit atît de neiertătoare...

— Mă pot considera cel mai bătrîn om din metalurgia românească. Am trecut prin toate fazele ei. De exemplu, în 1928, cînd îmi făceam lucrarea de diplomă, am venit în țară și am studiat întreaga industrie metalurgică. Proiectul meu de diplomă a avut o temă care m-a atras: realizarea unui combinat siderurgic la Galați.

— Să înțeleg că aceasta vă propuneați dumneavoastră în 1929?

— Exact. Un combinat cu o capacitate de 500000 tone — se înțelege, cu cuptoarele de atunci, Siemens-Martin. Ce-aș vrea să spun? Lucrarea se cerea a fi foarte serioasă. Și trebuia să demonstrezi că locul ales se potrivește. A trebuit să arăt că pot transporta gazele din regiunea petrolieră acolo, că se poate beneficia de transportul pe mare și pe Dunăre al materiilor prime. Atunci, la Cugir, încă erau cuptoarele cu creuzet. Nu mai lucrau, dar se aflau intacte și am apucat să le văd. Singurele pe care nu le-am văzut au fost convertizoarele de la Reșița. Nu le-am mai prins, fiind scoase din funcțiune prin 1906. Acum îmi este dat să văd și scoaterea din funcțiune a cuptorului Martin. În lume, aceste cuptoare sînt din ce în ce mai puține. Este o chestiune legată și de posibilități tehnice, și de investiții, și, se înțelege, de baza de combustibili. Cei care au încă gaze și păcură le-au păstrat. La ei încă mai pot merge. Pe cei care importă combustibili îi costă însă scump. Și la noi, am înțeles, se va renunța treptat la aceste cuptoare. Oricum, este clar, cuptoarele Siemens-Martin și-au trăi traiul. Am trăit să văd și viața și moartea unor procedee. De acum, toată atenția trebuie acordată proceselor noi.

— Aveți satisfacția de a fi trăit evenimente deosebite din biografia metalurgiei noastre.

— Am avut bucuria de a-mi lega numele de oțelurile românești, de a lucra direct la elaborarea lor. Vreau să știți un lucru: cît am lucrat în uzină nu s-a făcut nici o șarjă fără să fiu și eu prezent! Am început de la oțelul de potcoave. Aveam să facem cele dintîi oțeluri rapide la noi. E drept, cu greutăți. Interesele unora erau să nu se fabrice la noi asemenea oțeluri. România le importa. Ne-am ambiționat să dovedim că sîntem în stare să le fabricăm și noi. La fel ne-am gîndit și cînd am elaborat oțeluri inoxidabile. Am și acum acasă un set de tacîmuri din oțelul de atunci...

O interpretare modernă a mitului lui Hefaistos

— Dovediți o memorie complexantă. Ne-ați putea vorbi de anii dv. de început?

— M-am întors de la facultate în 1930. Am nimerit în plină criză economică. Cînd am ajuns în Reșița, concedierile erau în toi. Se închisese uzina, din oțelărie nu mai funcționa decît o mică parte, la oțelăria mică. Oțelăria mare se închisese. Erau dați afară oamenii cu sutele. Fiecare secție avea în fruntea ei un străin. Erau și ingineri români, veniți de la Timișoara, dar numai ca ajutoare ale străinilor. La Reșița existau două cuptoare electrice — unul de 6 tone, altul de 3 tone, transformat pentru o tonă și jumătate. Cînd criza s-a înmuiat, au început să vină și ceva comenzi. Una din ele era de oțel cu nichel și crom. Elaborarea o conducea șeful secției. Ca peste tot, un străin... Eu am luat un caiet și un creion și mi-am notat toate fazele. Procesul a început la 8 dimineața. La 8 seara încă nu se încheiase. Cînd s-a terminat, a apărut și directorul uzinei metalurgice. Necăjit, îi spun: dacă lingoul ăsta se laminează, îl înghit! Nu se potrivea deloc cu ceea ce știam eu că trebuie făcut. Directorul mi-a sărit în cap: cum de îndrăznesc să ponegresc un specialist așa de cunoscut ca acela care condusese elaborarea? Ne-am dus la laminoare. Acolo era șef tot un străin. S-a strîns toată ingineria din uzină. A fost încălzit lingoul. Dar cînd l-au introdus în laminor, s-a făcut...crocodil. Numai solzi, numai crăpături! „Specialistul" a întors spatele și a plecat.

Aveam să răspund apoi de secția de oțeluri speciale de la Reșița. Au început să lucreze alături de mine băieți tineri, ținuți de o parte pînă atunci numai pentru că erau de-ai casei. Cu ei am pornit la drum. Și, cu timpul, a început lumea să creadă și în oțelul românesc, în oțelul făcut de români.

— A venit la rînd Hunedoara. Cu zestrea ei de atunci ...

— Ce avea atunci Hunedoara, era — la venirea mea — sub apă. Fusese o mare inundație. I-am gă-

→

→

sit la oțelărie și laminoare pe Tudorică și pe Nițulescu. La furnale era Curcubătă. Oameni de-ai noștri. Primul lucru de care m-am ocupat a fost pornirea furnalului, transformat pentru a-i mări capacitatea la 130 metri cubi. Un furnălaș! Era primul furnal cu răcire prin serpentină cu apă, pe dinafară, ca să poată să-i subțieze căptușeala. Toată lumea era agitată că n-o să țină, că o să se perforeze chiar din prima zi. Puțini credeau în șansa de a scoate oțel din fonta de Hunedoara, care avea cam patru procente mangan.

— S-au schimbat destule lucruri, de atunci, în siderurgia noastră! Știu că v-a plăcut să evocați studenților zilele cînd s-a realizat prima dată, la noi, feromanganul ...

— Nu văzusem în viața mea cum se fabrică feromangan. Dar mi-am spus că, dacă teoria este corectă, lucrurile trebuie să meargă. Aceasta se întîmpla la Reșița. La Tîrnăveni, mai tîrziu, am fost pus să asigur transformarea unui cuptor de carbid pentru acest scop.

— Așa s-a născut, deci, primul cuptor românesc specializat în producția de feroaliaje.

— Așa s-a născut isoria feromanganului în România, cu minereuri indigene. Minereul de la Iacobeni avea fosfor mult și era cam silicios. Dar chiar și așa, ieșea un feromangan acceptabil pentru oțelurile obișnuite.

Eu am fost, de la început, pentru calitate. Mi-am zis așa: dacă suedezii pot să facă oțel de calitate, trebuie să putem și noi. La început a fost nevoie totuși de o dezvoltare cantitativă. În anul cel mai „grozav" de dinainte de război — 1938 — noi produceam 284000 de tone de oțel. Erau cam 24 de kg pe locuitor; și mai importam încă vreo 12 kg. Ce industrie poți să dezvolți cu asta? Acum am ajuns la circa 600 kg pe locuitor. Diferență mare! Noi îi dădeam atunci Americii 20 și ceva de tone de produse de-ale noastre pe o tonă de-a lor. În Franța dădeam 52 de tone. Se aduceau în schimb parfumuri, pudră ... Noi livram lemne, grîu, țiței și așa mai departe. Sigur că trebuia făcut ceva pentru a schimba această stare de lucruri. Dar, de la un moment dat încolo, e clar că nu cantitatea reprezintă soluția. Ci calitatea și rentabilitatea.

— Un trecut către care ne întoarcem, pentru a înțelege mai bine ce se întîmplă azi ...

— Am aici un grafic despre cum a mers la noi producția de oțel. Uite, curba asta indică producția pe locuitor. A crescut continuu. Iată și variația procedeelor. Linia de elaborare în cuptoarele Martin se duce în jos, convertizorul crește continuu. Cuptorul electric a crescut tot timpul. Este clar că de acum încolo cuptoarele Martin nu mai vor rămîne nu știu cît. Mănîncă și gaze naturale, se dovedesc și greoaie în comparație cu altele.

— Vîrsta cea nouă a metalurgiei românești își spune cuvîntul!

— Metalurgia nouă nu mai are la bază, cum spuneam, cantitatea. Factorii care decid acum sînt calitatea și rentabilitea. Uite, la japonezi aproape tot oțelul este oțel de calitate. Și totul e rentabil. Nouăzeci la sută din producție este turnare continuă. Se elimină sutajele din turnătoriile clasice. Crește coeficientul de scoatere a metalului. Nu se mai cheltuie atîta energie pentru a pleca de la lingoul de 16 tone ca să ajungi la o bară de 5 milimetri sau chiar la sîrmă sau la tablă subțire. Procedeele metalurgice, azi, se întemeiază tot pe principii cunoscute de mult. Dar

ele sînt combinate astfel încît să confere calitate și eficiență.

— În clipele dumneavoastră de răgaz, vă gîndiți cît de mulți specialiști în metalurgie din țară v-au trecut prin mînă?

— Nouăsprăzece serii ... Mă bucur să-i știu la locul lor și că sînt vorbiți de bine. Erau 11 în prima serie. Agachi, Buzilă, Geru ... Mi-am zis așa: băieților ăstora le spun eu ce le spun aici, în clasă. Își iau ei notițe, dar poate că le mai stă gîndul și pe la alte lucruri. Dacă le-aș scrie un curs? Așa s-a născut primul curs de siderurgie, bătut la mașină în 11 exemplare. Unii îmi spun că îl mai au și astăzi.

— Studenții dv. au rămas marcați de atenția pe care ați acordat-o laturii practice a instrucției universitare.

— În facultate capeți o sumedenie de cunoștințe teoretice. Dar dacă nu le legi de niște lucruri concrete, cu timpul se șterg.

Am să evoc o întîmplare. Am fost, cu ani în urmă, invitat în Vietnam. M-am trezit, la un moment dat, pus în fața unei probleme. Mi s-a spus: noi avem aici un produs secundar care are 1,2 la sută fosfor și 1 la sută nichel. Nouă ne trebuie nichelul, pentru a-l folosi la fabricarea oțelului aliat. Dar nu putem din cauza fosforului. Cum să-l îndepărtăm? Consultaseră specialiști din mai multe țări. Răspunsul fusese mereu același: nu se poate! Atunci am spus: dacă teoria e bună, nu se poate să nu meargă! Și teoria spune clar: dacă în timpul topirii, la temperaturi joase, sînt condiții oxidante puternice și o zgură bazică, fosforul se duce. Am hotărît să încerc. Acolo, la atîtea mii de kilometri, singur singurel, fără alt român lîngă mine ... Erau în schimb, în jurul meu, vreo 50 de persoane importante — demnitari, cadre didactice, specialiști de-ai casei. Am început dimineața la 8 și am terminat seara pe la 6. N-am făcut o singură șarjă, am făcut două. Și a mers bine. Seara a fost organizat un banchet. Lipsea însă șeful oțelăriei. A apărut abia pe la miezul nopții, suflînd din greu. M-am întors spre el: ce s-a întîmplat? Mi-a răspuns: am mai făcut o șarjă. Ca să mă conving!

De ce v-am povestit asta? Ca să înțelegeți că, așa cum v-am mai spus, dacă partea teoretică este valabilă, ea se adeverește prin rezultatele practice. Și abia atunci ea ți se imprimă în minte și n-o mai uiți niciodată. De aceea le spuneam și studenților: nu mergi în practică doar pentru a te mișca de colo-colo.

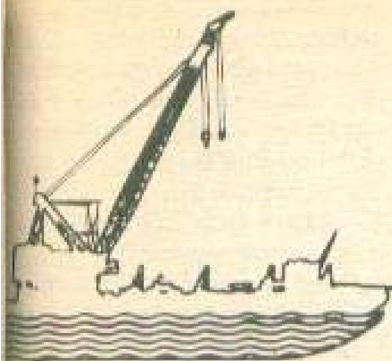
— Ce-mi puteți spune despre familia dv.? De ce acest nume — „Rău"?

— În partea Sibiului familia Rău este răspîndită. Se pare că vine chiar de la Mihnea cel Rău. El avea acolo o reședință. Unul din frații săi și-ar fi cumpărat locuri prin împrejurimi. Singura denumire românească pe hărțile militare austriece este „Șesul lui Rău". Nu știu dacă de-acolo vine numele cu adevărat ... Sau, poate, vreunul din strămoși să fi fost cu adevărat rău ...

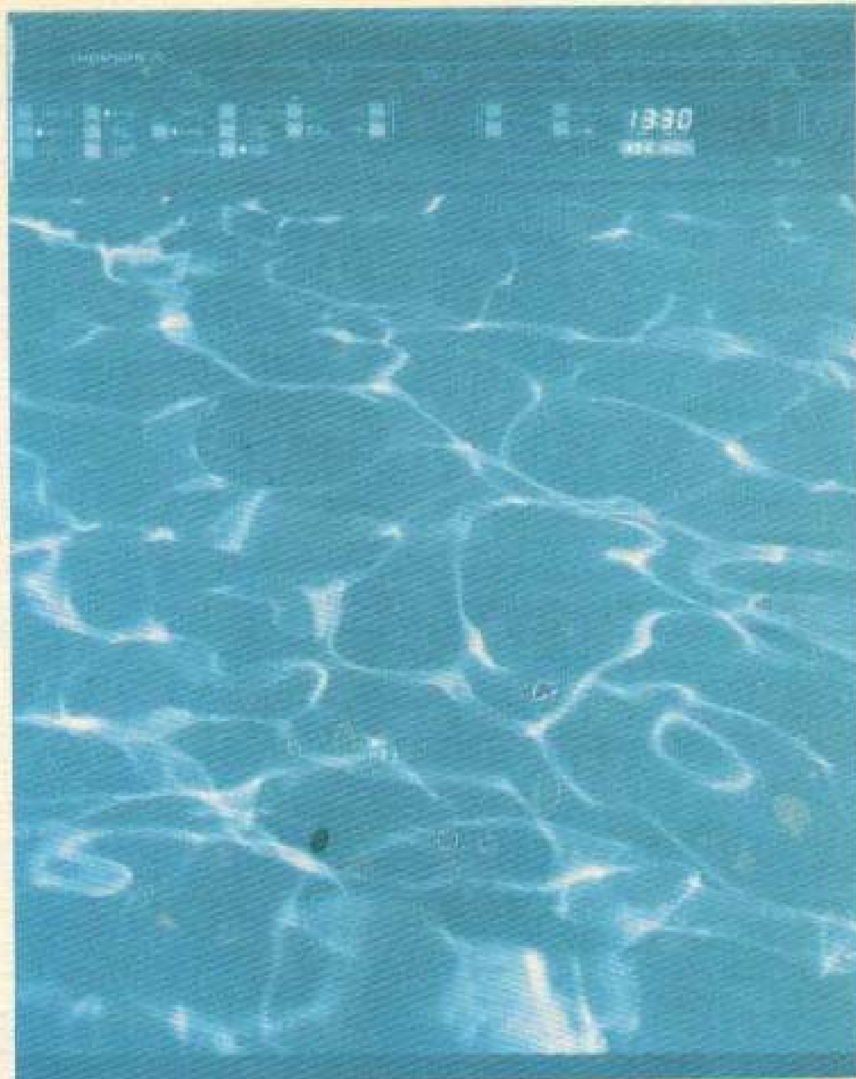
— Ceea ce putem noi, cei ce am fost studenții dumneavoastră, depune mărturie e că nu v-ați transformat numele în renume ...

— Plăceri din astea nu am avut!

NEAGU UDROIU

Deasupra mesei de lucru a dispecerului, semănind foarte mult cu pupitrul de comandă al unui zbor aviatic, harta tronsonului de apă pe care il ține sub control vizualizează amănunte semnificative. Ecranele televizoarelor care il inconjoară, un magnetofon mare cit boxa unei stații „Roland" și alte complicate instalații electronice vor permite, după ce vor fi montate și camerele de luat vederi ale circuitului, supravegherea optimă a traficului pe Canalul Dunăre-Marea Neagră, inclusiv in condiții de noapte.

NOI SALUTĂRI DE LA Agigea

Prin ferestrele mari ale turnului,— construcția însăși nefiind altceva decit o suprapunere aerisită de etaje care, în loc de pereți exteriori, au doar geamuri inalte, înclinate cu partea de sus în afară, pentru a lărgi spațiul și a primi în interior mai multă lumină și imagine, de jur împrejur, din cele patru zări de Dobroge și Mare — , prin aceste ferestre ale turnului din Agigea, înfipt pe culeea solidă de beton dintre cele două ecluze gemene, sprijinit pe picioarele sale înalte, asemenea Colosului din Rhodos — cu deosebirea că turnul de comandă nu unește țărmii a două insule învecinate ca antica minune a lumii, ci va sta de veghe, invincibil în timp, între Marea Neagră și un nou afluent al său, mijlocind astfel intîlnirea dintre marea noastră primordială și cea mai tînără apă fluvială a țării care curge de cinci ani încoace pe noul canal — , prin ferestrele rotite ale turnului de comandă, lumina bună a lunii intră reflectată de mare spre pămîntul românesc prin această nouă și sărbătorească poartă a sa.

Avizat de apropierea convoiului, dispecerul din turn trimite o pilotină în intîmpinare. Aceasta se desprinde de la picioarele ecluzei, curba pe care o face lasă o dîră vălurită pe ape, pilotul ei ajunge lîngă remorcher și se urcă la bord alături de comandantul convoiului. Din clipa aceasta devine consultantul de specialitate al comandantului. Dispecerul de navigație supraveghează din turn intrarea convoiului dinspre mare, pînă în portul de așteptare, prin mijlocirea acestui pilot. El e intermediarul dintre nava care solicită in- →

→

trarea în ecluză și dispecerat. De jos, de la nivelul apei, pereții SAS-ului de ecluzare par uriași, senzația de îngustime e terorizantă pentru cine intră prima dată într-o ecluză, aproape nu-ți vine să crezi că barjele convoiului vor încăpea între bajoaierele amenințător de înalte și solide. Prezența pilotului de serviciu al ecluzei la bordul vasului pasager dă un plus de siguranță. Abia după ce convoiul va trece prin ecluză, dispecerul de navigație va prelua din nou convoiul, conducîndu-l de-a lungul tronsonului pe canal, spre Cernavodă.

Acum se prelinge încet spre ecluză. În comparație cu vapoarele uriașe care așteaptă în portul Constanța-Sud, pe fondul cărora se profilează, pare o plută mișcîndu-se liniștit, aproape imperceptibil, asemenea navelor romane, după cucerirea Daciei, ai căror specialiști căutau și ei, pe urmele sciților, o cale mai scurtă între Pontul Euxin și Danubiu. Inginerii romani construiseră deja apeductele și podurile lor, celebre din antichitate pînă azi, și proiectul unui canal care să traverseze Scythia Minor (numele latin al Dobrogei) era un vis realizabil. Care s-a amînat, totuși, două mii de ani de istorie!

Operator de ecluzare

Iată o nouă meserie apărută în anii aceștia pe pămîntul românesc! Candidații au fost selectați dintre absolvenții Institutului de marină și pregătiți la Centrul de perfecționare al lucrătorilor din marina comercială, pe specificul echipamentelor pe care le vor exploata aici. Instruirea practică au făcut-o la Porțile de Fier I, singurul loc din țară unde se mai putea vedea ceva similar meseriei pe care urmau s-o practice. Ei au responsabilitatea tuturor complexelor manevre de ecluzare: de indicațiile pe care le dau depinde siguranța echipamentelor ecluzei și a navelor. Înainte de a apăsa pe butonul de acționare automată a operațiilor de ecluzare, au la dispoziție o serie de mijloace care le permit să dețină informații exacte despre starea echipamentelor și a oamenilor. Numai comanda unei porți implică îndeplinirea a 39 de condiții.

Filmați normalitatea muncii noastre!

Sau dacă, de exemplu, se observă o cît de mică nesincronizare a mișcării celor două laterale ale porții buscate, simpla apăsare pe un buton rezolvă problema. În turn se află o machetă a ecluzei cu toate elementele sale simbolizate grafic. Deasupra ei mai sînt prevăzute încă o serie de mici ecrane cu aparate repetitoare care execută simbolic mișcările porților și ale vanelor. Se vizualizează astfel prin semnale luminoase și dinamice, pe ecranele și macheta electronică din turnul de comandă, toate mișcările pe care ecluza le execută jos, la picioarele turnului, în spațiul real. Cînd va fi montat și circuitul închis de televiziune pentru supravegherea navigației pe timp de noapte, canalul Dunăre-Marea Neagră va deveni un mijloc de transport la fel de exact și sigur ca oricare din tronsoanele metroului bucureștean!

În cei cinci ani de funcționare, colectivul eterogen de oameni de la ecluza Agigea, incluzînd mecanici de locomotive, electricieni din port și altă mînă locală de ocazie, în mijlocul cărora actualul șef de secție, Gurzu Constantin, era cel mai tînăr, „s-a sudat", cum se spune în limbaj muncitoresc, inginerul Gurzu ajungînd (în numai cinci ani!) cel mai bătrîn.

Inginerul mecanic Sandu Mircea coordonează activitatea de reparații și răspunde de tot ce ține de partea mecanică și hidraulică, de la pompe sofisticate cu debite variabile pe baza modificării volumului camerei (făcute tot la noi, la Ploпeni), pînă la ultimul ventilator, inginerii Varga Ferencz și Ion Dorian, cărora li s-a adăugat mai tînărul stagiar Adrian Nedelcu, au de lucru la automatizări „cît înghite". Ecluza e prevăzută cu dublă alimentare cu energie electrică, astfel încît dacă se întîmplă să cadă o sursă de tensiune, nu rămîne pe întuneric ci intră imediat în funcțiune anclanșarea de avarie rapidă: schema de automatizare caută cea mai sigură sursă de alimentare. Un microsistem energetic propriu, care se declanșează automat, produce suficientă energie pentru terminarea unei manevre de ecluzare.

Pe lateralele ecluzei funcționează două microhidrocentrale de 5 MGW fiecare, valorificînd surplusul de apă din canal. Cînd funcționează l[...]

merei (făcute tot la noi, la Plopeni), pînă la ultimul ventilator, inginerii Varga Ferencz și Ion Dorian, cărora li s-a adăugat mai tînărul stagiar Adrian Nedelcu, au de lucru la automatizări „cît înghite". Ecluza e prevăzută cu dublă alimentare cu energie electrică, astfel încît dacă se întîmplă să cadă o sursă de tensiune, nu rămîne pe întuneric ci intră imediat în funcțiune anclanșarea de avarie rapidă: schema de automatizare caută cea mai sigură sursă de alimentare. Un microsistem energetic propriu, care se declanșează automat, produce suficientă energie pentru terminarea unei manevre de ecluzare.

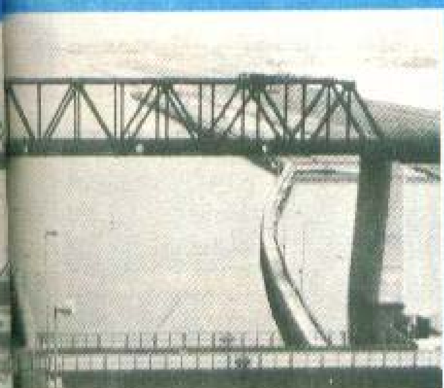
Pe lateralele ecluzei funcționează două microhidrocentrale de 5 MGW fiecare, valorificînd surplusul de apă din canal. Cînd funcționează la puterea nominală, preiau din canal cîte 75 mc/s fiecare dintre ele. In cazul unor ploi abundente, cînd volumul ar putea crește la un debit de peste 150 mc/s, au fost instalate în amonte opt descărcătoare de tip sifon care pot prelua (fiecare dintre ele) și evacua cîte 40 mc/s — un total, deci, de 320 mc/s — ceea ce pune și din acest punct de vedere ecluza in afara oricărei surprize.

Au fost, desigur, în timpul construcției și situații critice, pompe inundate, macarale cu cabinele în apă, infiltrații, inundații etc. La ora actuală, însă, toate instalațiile sînt în perfectă stare de funcționare și la puțin timp de la declanșarea unei eventuale alarme nu s-ar mai pune problema nici unui eveniment-limită. Au venit, nu demult, de la cinematografie să facă un film în al cărui scenariu o navă lovea în instalația de frînare (pasa galbenă din fața porții buscate), o rupea și se izbea de porțile din aval. Inginerul Gurzu Constantin a refuzat prompt această idee neinspirată, evidențiindu-i ridicolul: „Accept ideea cu o singură condiție — vă predau dv. ecluza, să verificați singuri dacă rezistă sau nu. Calculele pe care le-am făcut pînă acum îmi spun cu toată certitudinea că așa ceva nu se poate întîmpla!" Prin urmare, s-au turnat la ecluza Agigea doar exterioarele la o piesă de teatru cu Tora Vasilescu și Emil Hossu, urmînd ca prozatorul Eugen Barbu, care a fost nu demult pe aici, să confirme în eventualul său scenariu certitudinile inginerului Gurzu.

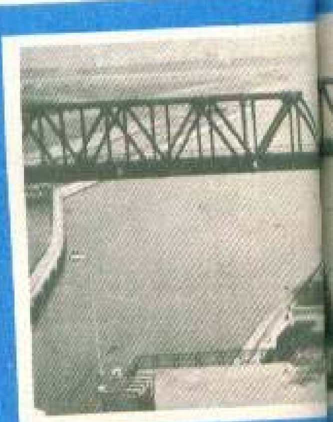
Jos, pe fundul ecluzei, poarta plană de serviciu din amonte s-a retras cu totul la nivelul cel mai de jos al pragului. Din turnul de control, operatorul Manea dă semnalul verde și permisiunea navei să părăsească ecluza. Întreg ciclul unei ecluzări durează în medie 40 de minute, plus timpul de manevrare. Cînd bate vîntul, durează poate ceva mai mult. „Aveți permisiunea de ieșire" — repetă operatorul. „Mulțumesc!" — i se răspunde de pe navă, într-o manieră elegantă care face bine civilizației navale a noului canal. Prova convoiului depășește sifonul perdelei de aer din amonte și iese în largul canalului. De aici va fi preluat din nou de dispecerul Bota, care-l va supraveghea prin radio pe întreg traseul său, spre Cernavodă...

ION ZUBAȘCU

Fotografii de DAN BURINARU

Energiile neconvenționale

Un dosar mereu deschis

O sursă de energie dintre cele mai redutabile: soarele. (În fotografie, panouri solare la I.M.U.A. București)

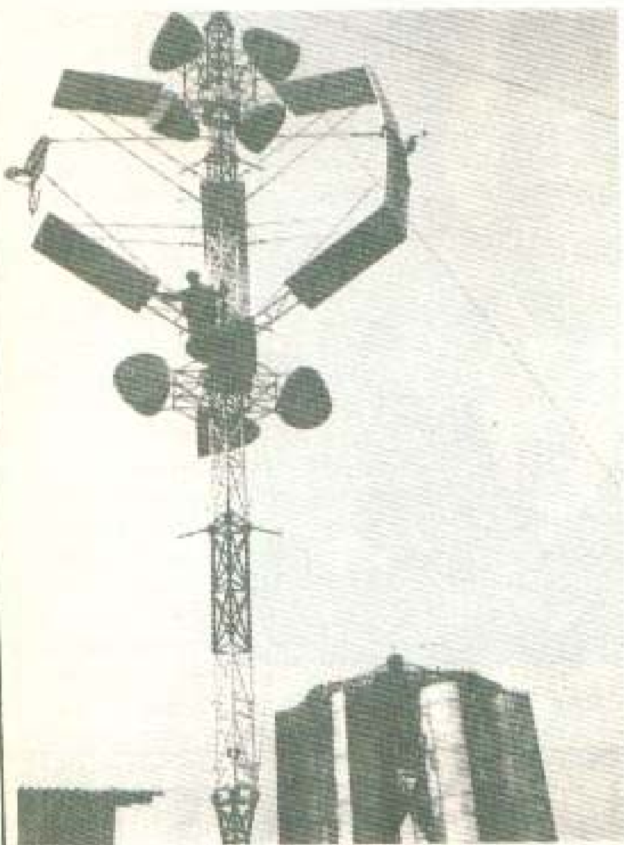

Decenii de-a rîndul, omenirea a aruncat în oala uriașă a consumului miliarde de tone de combustibili, a risipit kilovații, în ciuda avertismentelor severe și repetate — lansate de specialiștii domeniului — care chemau la o „dietă" energetică rațională. Abia cînd criza de energie a lansat alarma de gradul zero, anunțînd că în cămările Terrei rezervele de țiței și metan s-au împuținat îngrijorător, lumea și-a întors privirile spre sursele de energie neconvențională, ca spre un posibil colac de salvare. În țara noastră, conducerea superioară de partid a prevăzut însă cu un ceas mai devreme importanța deosebită a acestor surse, elaborînd din timp o strategie științifică de valorificare a lor.

Aflăm de la Comitetul Național pentru Știință și Tehnologie că, pentru toate sursele noi de energie, s-au făcut cercetări numeroase, s-au adoptat soluțiile cele mai simple și mai fiabile din punctul de vedere al utilizatorului, s-au omologat și introdus în fabricație echipamentele necesare unor instalații energetice complete, s-au elaborat și aprobat 61 de proiecte tip menite să prezinte cele mai judicioase variante de montare a lor. Pe scurt, aceste realizări se exprimă prin cele circa 900 000 tone combustibil convențional obținute din sursele noi de energie, din care jumătate numai în primii trei ani ai acestui cincinal. Ele se regăsesc în domeniul energiei geotermale folosită la încălzirea serelor, spațiilor de locuit și tehnologice, în utilizarea energiei soarelui, unde cele peste 800 000 mp captatoare solare instalate alimentează cu apă caldă 37 000 de apartamente, circa 600 de ferme zootehnice, cai și în domeniul biogazului, unde funcționează 65 de centrale mari și medii și cîteva mii de instalații individuale.

Acțiune amplă, imposibil de concretizat dacă, alături de energiile neconvenționale, nu s-ar fi așezat cu folos și o altă resursă, tot inepuizabilă — și anume, gîndirea creatoare. Idei ingenioase au știut să vadă în cadourile energetice oferite de natură kilocaloriile și kilovații fără decont în petrodolari. Vă supunem atenției, pe scurt, cîteva dintr-o listă lungă.

În coasta silozului de lîngă Slobozia, ing. Leonida Stănoiu și un colectiv de la Institutul de cercetare științifică și inginerie tehnologică pentru echipamente energetice (ICSITEE) au construit un acoperiș ciudat. Nu l-au învelit cu țigle, ci cu captatoare solare. Acestea se „bronzează" cu folos la soarele de Bărăgan, încălzind aerul utilizat la uscarea cerealelor. Aici și în alte 30 de silozuri, dotate și ele cu acoperișuri de „stors" energie din perpendicularele fierbinți ale soarelui, s-a șters de la rubrica de consumuri mult combustibil.

Alături de captatoarele solare, de instalațiile pentru folosirea energiei geotermale sau de captare și valorificare a biogazului, ca și de alte echipamente destinate utilizării surselor de energie neconvențională, turbinele eoliene (imaginile noastre), capabile să transforme în energie chiar și vînturi cu viteză redusă, își vădesc cu prisosință utilitatea într-o amplă serie de acțiuni gospodărești (pompări de apă, măcinări, uscări, irigarea grădinilor etc.)

Satul românesc a fost întotdeauna un leagăn de soare. La aceasta s-au gîndit și experții de la INCERC, IPCT, ISPSLGC cînd, pe lîngă alte proiecte de utilizare a noilor surse în vederea asigurării independenței energetice a centrelor agroindustriale, au conceput și o casă solară. Fațada cu vitraje duble și un perete suplimentar din sticlă îi asigură, prin efectul de seră, încălzirea spațiilor de locuit.

Și dacă „O sole mio" devine, iată, și un șlagăr energetic, ingineri de la ICPITMUG-sector Brașov se frămîntă să culeagă kilowați de pe „aripile vîntului".

Tunele aerodinamice, diverse profile de pale, calcule pînă la „înroșirea" computerului — acestea au fost etapele unui drum avînd ca punct terminus o întreagă familie de turbine de vînt. Modelele de 1, 2, 4, și 6 kW sînt simple, ușoare, fiabile și demarează la viteze mici ale vîntului, chiar și la o adiere ce abia face să foșnească frunza. Ele ajută unitățile agricole și micile gospodării să beneficieze de o sursă gratuită de energie pentru obținerea de electricitate, pentru pompări de apă, măcinări, uscări, irigarea grădinilor.

Energiile neconvenționale nu reprezintă doar sarcina de serviciu a marilor institute, ci au devenit și treaba oricărui om gospodar. La marginea comunei Topolovățul Mare, de pildă, de abia își mai ținea în picioare zidurile încovoiate de vreme o moară demult pensionată. Președintele CAP-ului, Ioan Josu, a văzut însă, în mașinăriile ei sclerozate de bătrînețe, viitorii kilowați pentru secția de sucuri și conserve a cooperativei. A supus-o unui veritabil tratament de geriatrie, refăcîndu-i barajul, stăvilarele, mecanismul și acum ea produce 270 kW, necesarul CAP-ului, ba, uneori, livrează energie chiar sistemului energetic național. Într-o altă parte a țării, la Pucheni–Dîmbovița, Gheorghe Socolescu și-a zis că n-ar fi rău dacă ar aduce Ialomița din vecinătatea ogrăzii și la prizele din casă. A meșterit cu inventivitate o turbină, un prag captator și le-a montat într-un flux tehnologic pe „gîrla" de lîngă gard. Alergarea apei îi dăruiește astfel 5 kW, suficienți pentru toate nevoile casei — iluminat, căldură, apă caldă, frigider, televizor. Prima gospodărie independentă energetic a apărut, astfel, dintr-o idee „made in Pucheni".

Dosarul energiilor neconvenționale rămîne mai departe deschis...

FLORIN CONDURĂȚEANU

SERVICIILE ȘTIINȚEI

INEDIT **Nu sînt prea multe „inedite" rămase de la ilustrul savant, orice rînd ieșit de sub condeiul său fiind absorbit pe dată în coloanele cărților, ziarelor sau revistelor. Iată însă că, printr-o șansă, descoperim acest articol nepublicat, scris de savant cu mulți ani în urmă, dar care, prin ardența mesajului și prin modul de punere a problemelor, pare elaborat în clipa de față**

O experiență personală îmi va îngădui să precizez lucruri ce mi se par a fi importante de reținut din toată această amplă desfășurare de teorii.

Am participat pentru prima oară, în 1968, la o conferință a Organizației europene pentru problema calității (la care România este membră). Cu ideile ce aveam din lecturile anterioare am fost, la început, revoltat, dar, în urmă, definitiv cucerit ascultînd un mare specialist american expunînd necesitatea de a trece de la elaborarea doctrinei calității pentru fabricarea diverselor piese la aceea a organizării mai întîi a „Întreprinderii" sau „Instituției", considerată ca atare, și apoi a programului său general de activitate incluzînd pe acela al conducerii superioare. Am crezut la început că era vorba de o simplă conferință de diletant. Discuțiile care au urmat și toată dezvoltarea ulterioară a problemei calității au mers adînc pe acest drum, ajungîndu-se azi, și cu ajutorul unor scheme matematice, la formularea unor principii de organizare și conducere care, după informațiile ce stau la îndemîna tuturor, interesează de aproape și autoritățile militare ale țărilor respective. Cel care a deschis drumul acestor dezbateri era responsabilul pentru problemele calității în armata americană.

În aceste rînduri, care au ca fundal problemele apărării țării, ne oprim asupra legăturilor dintre știință, tehnică și funcțiunile de acest ordin ale Armatei, trecînd peste deosebirea pe care trebuie să o facem între știința ca sistematizatoare a cunoașterii și tehnica constructoare a instrumentelor de realizare a proiectelor noastre de acțiune. În esența lor distinctă, ele cer, în general, și atitudini spirituale distincte, ele cer și o altă disciplină personală, deși uneori colaborează strîns, în nemijlocită legătură. Pașii înainte ai științei cer, în mod curent, aparatură de măsură de cea mai mare precizie tehnică, cer, uneori, realizarea de temperaturi foarte ridicate sau foarte coborîte, presiuni colosale sau minime, cer coloranți speciali, pe care numai o înaltă capacitate tehnică îi poate produce, sau, în altă ordine de idei, lentile sau oglinzi cu mari calități de precizie. Dar cercetătorul, fizician, chimist, biolog, geolog sau

INEDIT

astronom, manevrează această instrumentație tehnică în urmărirea ideilor sale, conduse în genere de legile abstracte ale matematicii, ascultînd corect la reacțiunile naturii sau tehnicii, fidel în același timp rațiunii implacabile a gîndului, care singur îi va da dezlegarea întrebărilor sale.

De aceea noi ținem de obicei a despărți, cu grijă, filosofia științei de aceea a tehnicii. În special pentru fixarea responsabilităților respective în desfășurarea aproape violentă pe care fiecare din ele o cunoaște azi, punînd probleme pline de îngrijorare pentru viitorul omenirii. Dar dacă este un cîmp de strînsă conlucrare, în care responsabilitățile să nu mai poată fi despărțite, acela este cîmpul pe care-l realizează cerințele supreme de apărare îmbrățișate de armata țării. Aici tehnicile au forme imperioase, care cer o riguroasă și imediată acoperire științifică, după cum orice pas în cunoaștere care poate avea un ecou valabil în problemele apărării cere o imediată transpunere într-o tehnică eficace.

Ca să exemplific, voi scoate din amintirile mele depărtate ale înfruntării de la Mărășești exemplul eficienței observatorilor din baloanele Caquot, pe care le manevram noi, față de aceea a baloanelor așa-zișilor noștri aliați, incomparabil inferioare din punct de vedere al științei aeronautice care începuse, sub presiunea evenimentelor, să facă pași importanți.

Dar nu pe calea acestor probleme tehnice vom continua examenul colaborării strînse, în cîmpul problemelor puse de Armata ca atare, între știința ca simplă deținătoare și manipulatoare a cunoașterii și tehnica ce-i poate corespunde. Vom veni în domeniul propriei noastre activități. Pentru aceasta vom reaminti doar că ultimele decade ale acestui secol au creat domenii noi ale științei, în contact nemijlocit cu viața umană: teoria informației, teoria jocurilor, a deciziilor, teoria calității realizărilor organizative și tehnice, diverse ramuri cibernetice, în care amestecul între tehnică și știință nu este totdeauna clar. Cu prilejul dezvoltării precipitate a acestor doctrine, matematica a fost așa de adînc solicitată încît și-a amplificat considerabil domeniul pe care în puținele răgazuri pe care le are începe să-l organizeze sistematic.

Un alt exemplu din mai apropiata noastră experiență. Un comandant de armată are în față un teren variat, diferite forțe inamice; el dorește și trebuie să decidă ce tip de tanc urmează să folosească pentru a avea cele mai bune rezultate. El trebuie să țină seama pentru aceasta de diferitele calități ale tipurilor de tancuri ce posedă. E obligat deci să stabilească o ordine preferențială între diversele instrumente a căror diversitate pune pe cel ce trebuie să dea o rețetă generală într-o situație foarte grea. Diversele armate urmează diferite procedee. Am dat și noi unul, care se pare că întrunește cele mai multe adeziuni. Teoriile care au inspirat acest procedeu, pînă la urmă simplu din punct de vedere al tehnicii de calcul, se inspiră din ramuri noi ale matematicii. Cele mai abstracte forme ale acestei admirabile științe au nebănuite ocazii de a se arăta imediat, și uneori necesar, utile. Activitatea gîndirii umane pe diversele ei drumuri păstrează o adîncă armonie, cu rezonanțe în formele cele mai variate, asigurînd o unitate a vieții spirituale de care omenirea întreagă și, de atîtea ori, instituțiile ei fundamentale, se resimt în modul cel mai fericit, dacă știu să o folosească.

În loc de o concluzie a acestor gînduri voi termina cu un ultim exemplu, luat de rîndul acesta din Istorie. Arhimede a studiat în tinerețea sa în Alexandria, în școala și în atmosfera științifică creată acolo de Euclid și dominată de primatul ideii ca atare și de cultura ei, așa cum se întruchipa în geometria sa, pură de orice interes practic direct. Reîntors la Siracuza, Arhimede și-a continuat cercetarea realizînd opera care îl așază pe locurile întîi ale existenței umane. Dar a venit amenințarea romană, războiul de existență; geniul său și-a pus toată știința în serviciul apărării și a ținut timp îndelungat în eșec, cu creațiile sale tehnice, cea mai puternică forță militară din acea vreme, demonstrînd valoarea intrinsecă, implicită, pe care o are gîndirea educată de știință, atunci cînd trebuie să devină tehnică în seviciul nediscutabil al țării respective.

OCTAV ONICESCU

(22 ianuarie 1976)

$X(\mu) = \{x \mid Ax = b^1 + \mu b^2,\ x \geq 0\}$ and let $D = [\alpha_1, \alpha_2] \times [\beta_1, \beta_2]$

$(Au = 0,\ u \geq 0) \Rightarrow ((c^1 + \lambda c^2)\, u \leq 0),$

$\vartheta(\lambda, \mu) = \max\{(c^1 + \lambda c^2)\, x : Ax = b^1 + \mu b^2,\ x \geq 0\},$

$x + 2y + \xi_t z \geq 1 + \theta,\ \theta \geq 0,$

$\sup_t \{(c^1 + \xi_t(\omega) c^2) x \mid x \in X(\theta)\}\ (t \in T,\ \omega \in \Omega,\ \theta \in \Theta)$

$x \geq 0,\ y \geq 0,\ z \geq 0.$

$(uA \geq 0) \Rightarrow (u(b^1 + \theta b^2) \geq 0),$

$(Aw = 0,\ w \geq 0) \Rightarrow ((c^1 + \xi_t c^2)\, w \leq 0)$

$$v(\omega, t, \theta) = \begin{cases} \sup_t \{(c^1 + \xi_t(\omega) c^2 x \mid x \in X(\theta)\}, & \text{if } X(\theta) \neq \emptyset, \\ -\infty, & \text{if } X(\theta) = \emptyset. \end{cases}$$

Poftiți în minisubmarin!

„Cristal" este numele minisubmarinului din imagine, construit pentru studierea faunei și florei marine și pentru verificarea instalațiilor ce funcționează sub nivelul apei (cum sînt cele ale platformelor petroliere maritime). Fabricat din rășină acrilică, sub forma unei sfere, cu o grosime de 65 milimetri, complet transparentă și așezată pe două containere, minisubmarinul poate transporta două sau trei persoane, în condiții de deplină siguranță, pînă la adîncimea de 200 de metri. Scufundarea sau ridicarea la suprafață, realizabilă cu o viteză de 0,25 metri pe secundă, se efectuează prin umplerea sau expulzarea apei din cele două compartimente pe care este așezată sfera, cu ajutorul unui mic grup de motopompe. Viteza medie de deplasare este de 3 kilometri pe oră și, în funcție de aceasta, autonomia navei variază între două și cinci ore. Lung de 3 metri, cu o înălțime și o lățime de 2 metri, „Cristal" cîntărește, împreună cu ocupanții săi, 3 tone. Accesul se face prin partea superioară a sferei, ușa putînd fi închisă și deschisă atît din exterior cît și din interior. Farurile așezate în capul celor două containere îi asigură o vizibilitate perfectă în adîncurile marine. Lansarea la apă se poate face fie de pe o plajă, cu ajutorul unei macarale, fie de pe o navă mai mare, folosindu-se în acest scop biga acesteia.

Minerii microscopici

În anul 1947, în niște ape acide de mină, deci într-un mediu considerat cu totul ostil vieții, a fost descoperit un microorganism în formă de bastonaș, a cărui studiere a dus, nu de mult, la constatări de cel mai viu interes. S-a observat, astfel, că această microscopică viețuitoare, numită „thiobacillus", contribuie la exploatarea minereurilor de cupru. Ulterior, au fost descoperite și alte bacterii, aparținînd aceleiași specii, care obțin energia necesară oxidării sulfului și fierului și care, au hotărît specialiștii, ar putea fi folosite la ... minerit!

În prezent, în S.U.A., producția de cupru obținută, cu ajutorul bacteriilor, din zăcăminte de calitate inferioară, se cifrează la 10 la sută din producția totală.

La mina Salt Lake City, minereul extras este dus la suprafață și depozitat într-o haldă; pentru a se valorifica cuprul ascuns în miile de tone de rocă, halda este stropită cu apă acidulată, care se infiltrează, favorizînd înmulțirea bacteriilor. Se produce astfel un sulfat de cupru solubil, din care se scoate metalul.

Bacteriile pot fi și harnici „mineri" ai adîncurilor. Metalul „extras" de microscopicii „lucrători" se scurge, purtat de un șuvoi de apă, prin fisurile naturale ale rocii, ajungînd în bazine de captare. Această metodă este folosită în R.F.G., la mina Rammelsberg, din nordul munților Harz, aflată în exploatare de aproape 1000 de ani și care în anul 1850 fusese abandonată. Acum, datorită „microbilor-mineri", ea lucrează din plin. Pentru exploatarea cărbunelui la adîncimi de peste 2000 de metri, unde tehnica actuală nu poate fi folosită, se utilizează, experimental, bacteria denumită „pneudomonas", cu ajutorul căreia se poate obține, din aceste zăcăminte, gaz metan. În perspectivă se conturează producerea unor compuși chimici care, în asociație cu bacteriile, să ducă la desulfurarea cărbunelui, pentru ca acesta să poată fi ars în cele mai bune condiții. Se urmărește, de asemenea, tratarea cărbunelui activ cu microbi „înnobilați", care să valorifice bioxidul de sulf și oxizii de azot absorbiți de acesta. Mari speranțe se pun și în bacteriile care oxidează fierul și care au trecut cu succes „examenul" de extracție a acestui metal.

AUREL DIANU

Încă 10 ani și...

VINE SECOLUL XXI!

Trăim, muncim, creăm sub auspiciile duratei. Încrederea în ziua de mîine ne-a însoțit de cînd ne știm, dintotdeauna am investit viitorul cu „semne bune", dar azi, pentru prima oară, „semnele" ce ne-au legat din veac speranțele s-au transformat în certitudini.) Certitudini științific fundamentate prin planurile care guvernează dezvoltarea economico-socială a României pînă în anul 2000 și dincolo de el, planuri pe care, cu hotărîre și dăruire, ne străduim să le transpunem exemplar în faptă. În paginile care urmează — un sondaj de opinie deschis spre perspectiva veacului XXI, de care ne mai desparte doar un deceniu

O anchetă de CARMEN DUMITRESCU

Electronizate, cibernetizate, computerizate, începuturile cunoașterii vor fi și mîine — ca și azi, ca și ieri, ca întotdeauna — aceleași

ANUL 2000 PE STRADĂ

Mă încumet să privesc către anul 2000, deși nu e în firea mea să fac anticipații. Chiar previziunile futurologilor se văd, uneori, întrecute de viață.

Mă hotărăsc pentru varianta dorințelor și a speranțelor, fără de care existența ar fi prea monotonă, prea încorsetată în tipare. Verific ipoteza mea cu vecinii de bloc.

Camelia are 20 de ani, nu a intrat la facultate, a urmat un curs de analiști programatori.

— Anul 2000? Vai de mine! E atît de departe... Voi fi bătrînă atunci!

— Lasă deoparte cochetăriile, altfel o caut pe vecina de 80 de ani, ca să aflu că încă speră...

— Am dat concurs, vreau să lucrez la aeroport și învăț, de dimineața pînă seara, cîteva limbi străine. Mă voi mărita, voi avea copii...

La etajul 5, într-adevăr, vecina de 80 de ani e optimistă.

— Sper să se liniștească în lume spiritele care s-au format în cazărmi. Nădăjduiesc să găsesc, în oricare zi a săptămînii, toate medicamentele de care am nevoie. Poate că în anul 2000 va fi răpus și cancerul, ce spuneți?

Alt vecin, profesorul de matematică, a intrat deja în cursa anului 2000; are trei contracte cu Editura Științifică, planificarea vieții sale universitare e sigură și n-are timp de pierdut cu mine pentru aproximații.

Directorul antreprizei de construcții hidrotehnice nu e de găsit. Sun la toate orele, dar nu-mi răspunde decît lătratul cîinelui. Cînd nu mă așteptam, îl zăresc săpînd grădina din fața blocului. Mă mir, se miră. Eu de întîlnire, el de gîndurile mele pe termen lung.

— Lucrez cu viitorul, dar atît de comprimat încît, după terminarea refacerii cursului Dîmboviței, nu știu încotro voi apuca. Sînt zeci de rîuri care aștеap-

tă transformări cosmetice și energetice. Voi fi peste tot în România, oriunde sînt ape și șantiere.

Președintele asociației de locatari, un economist care descoperă greșeala și în cele mai imaculate facturi, speră:

— Poate că în anul 2000 serviciul financiar al ICAB-ului va ajunge să întocmească devizele după consumul real, pentru că la fiecare 5 — 6 luni fac cîte o contestație pentru calcul greșit. Sper că spiritul civic va funcționa calitativ îmbunătățit, că nu va mai fi necesar să sun de două ori la ușa locatarilor pentru ca să ne adunăm în interesul colectivității. Trag nădejde că aceia care nu sînt alături de noi la muncile gospodărești măcar nu vor strica rupînd flori, devastînd copaci, aruncînd pe trotuar resturile din bucătărie. În următorii 10 ani unii își pot revizui comportarea, alții, la început de viață, au timpul necesar pentru cei 7 ani de acasă.

Florica, de la geamul ei, vede orice mișcare a străzii, este un ajutor neprecupețit pentru părinții care își lasă copilul nesupravegheat, are o cuprindere care îi indispune pe vînzătorii magazinelor din jur.

— Sper să fiu sănătoasă și să mă bucur, alături de soțul meu, de anul 2000. Atunci, cred că se va termina cu sistemul vînzării preferențiale, pe ascuns, prin ușa din spate, care se deschide numai pentru cei ce plătesc în plus. Mi-am făcut dușmani pentru că văd ceea ce n-ar trebui să văd. Este dezgustător modul în care unii găsesc o sursă de cîștig în nevoile noastre. Să scrieți, acolo, așa cum v-am spus, cuvînt cu cuvînt; am curajul răspunderii.

Strada, oricare, este un indicator al stărilor sufletești, al aspirațiilor tuturor vîrstelor. Sfîrșitul de deceniu și sfîrșitul de secol sînt realități pe care le trăim cu firescul întîmplărilor care ne compun viața. Nu caut direcții de drum, nu mă opresc la cotituri sau stopuri, ascult numai inimi, într-alt fel decît cardiologul.

De cîte ori, în viitor, milioane →

DÎMBOVIȚA MÎINE

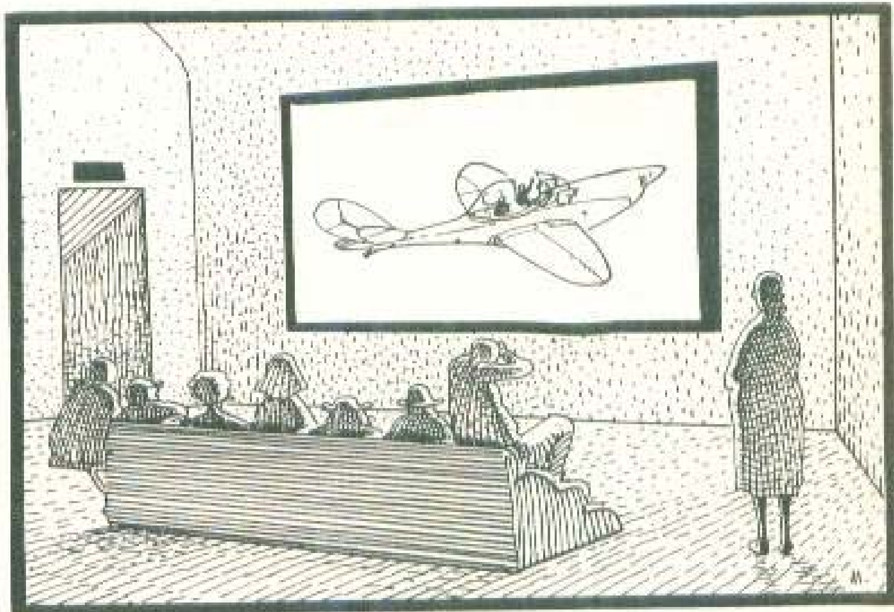
E duminică dimineața. Soarele primăvăratec mă invită la plimbare. Nu am nici un motiv să nu dau curs inimii. Calendarul din terminalul calculatorului „Cronos Fix" îmi arată data, 9 aprilie 2000. Ce repede trece timpul! Să-mi reamintesc ce făceam acum 11 ani, în 1989! Ne războiam cu pămîntul și cu apa în zona portului Glina, finalizînd o lucrare începută mai demult, prin 1985. A fost atunci o primăvară uscată, dar nouă tot greu ne era. Izvoare subterane antrenau nisipul în escavație, mirosuri fetide îmbîcsiseră vechea Dîmbovița, ape cernite scriau cu păcură pe tot ce întîlneau: poluare. Imagini parcă de film de acum 15 ani. Hai să ies la plimbare, să văd ce mai fac „băieții", stagiarii mei de atunci, maturii din anul 2000, care stăpînesc și dirijează apele, sau colegii din garda mai veche...

Cu care linie de metrou să merg spre Grozăvești! Să aleg totuși magistrala 1, prima mîndrie a noastră, a celor din generația maturității 1980. Este complet modernizată, dirijată prin pilot automat, cu viteze de croazieră mari, hipersilențioasă. Cum ies, iau trotuarul rulant de pe malul drept, pășind direct pe asfaltul podului Grozăvești.

Mă urc pe baraj, mai incetișor acum ca înainte (oh, anii!), admirînd gazonul de un verde smaragd, des ca peria, ce îmbracă taluzul aval. Pe coronament mă izbește irizația oglinzii de apă curată, pe care lunecă zeci de planșe cu pînze multicolore. Vaporașe de agrement sînt pline ochi cu grupuri de pionieri din toată țara, care au venit la „Daciada 2000". Un electrotrenuleț cochet mă invită să fac înconjurul lacului. Hai să mă opresc la „Insula Tinereții", unde are loc un spectacol de sunet și lumină, așa cum visam adesea în anul 1989. →

Ioan Damian: „Anul 2000 mi se părea, cîndva, departe"...

Din promisiunile veacului XXI: cinema la domiciliu

→

Drumul pe uscat este frumos, dar eu sînt om al apei, am iubit şi am slujit apa întotdeauna şi, de aceea, mă grăbesc să ajung la Grozăveşti, de unde voi lua hidroglisorul care face curse permanente în lungul albiei.

Arbori stufoşi, aici parcă de veacuri, cresc pe maluri, aruncînd umbre liniştitoare pe luciul apelor. Le merge bine căci instalaţia de irigare asigură apa la rădăcină picătură cu picătură, atît cît le este necesar pentru a fi înfloritori.

Avem, în anul 2000, şi energie, şi apă, pentru că am captat, practic, cele treizeci şi şapte miliarde m^3 de apă, cît reprezintă stocul mediu multianual al rîurilor interioare, din aproape o mie de lacuri de acumulare, iar cărbunele alb ne dă peste treizeci miliarde kwh, aproape cît toată producţia de energie din 1975. Dar şi consumurile specifice sînt reduse la jumătate, căci numai aşa putem asigura dezvoltarea, potolind „setea" din industrie şi agricultură.

Apa îndestulează vegetaţia, care acum a îmbrăţişat definitiv betonul Dîmboviţei, într-o îmbinare fericită.

Din reveria mea mă întrerupe uşoara mişcare a ascensorului de vase de la Grozăveşti, unde este prima stavilă şi care, împreună cu celelalte instalaţii, montate prin '95 la nodurile hidrotehnice, ne permit să parcurgem calea pe apă, de aici şi pînă la Constanţa sau la Marsilia, urmînd firul Dîmboviţei navigabile pînă la Budeşti, apoi cel al canalului Argeş-Dunăre — pe ultimul său tronson — pînă la veşnic tînărul Istru, ce ne va conduce molcom la porţile marelui canal spre Marea Neagră.

Iată o cale pe apă din care

jumătate a fost creată prin munca şi strădania omului, în aceşti ani de glorioasă istorie a României noi pe care-i numim „Epoca Nicolae Ceauşescu".

Apa Dîmboviţei, curată cîndva doar în afară de Bucureşti, este acum, peste tot, ca lacrima, cu suspensiile depuse

→

→

dintre noi vom tresări pentru gesturi care vor rămîne în conştiinţa publică şi pe care încă nu le cunoaştem! De cîte ori, noi, milioane de fiinţe, vom spune „la mulţi ani" şi ne vom apropia de secolul 21! De cîte ori viaţa şi sfîrşitul ei se vor întovărăşi! De cîte ori căderi şi reuşite, mulţumirea de a fi în preajma unor oameni deosebiţi, citindu-le cărţile, ascultîndu-le contribuţia la îmbogăţirea existenţei! De cîte ori durerea de a pierde prieteni! De cîte ori plutirea în spaţiul de veghe dintre zi şi noapte, pentru o descoperire în folos comun! De cîte ori fascinaţia ideilor pentru depăşirea cunoaşterii! De cîte ori mireasma pămîntului reavăn va fi deliciu şi sursă de trai! De cîte ori, îndrăgostiţi şi nebuni, vom lua viaţa de la capăt! De cîte ori munca va cere să ne devotăm, chiar să ne jertfim, dacă este cazul! De cîte ori va fi privită şi regîndită harta României, pentru că la Cluj-Napoca şi la Bucureşti, la Petroşani şi la Iaşi, nevoile se transformă în altele, pretenţiile cresc, puterile la fel! De cîte ori cei care vor avea fericirea să apuce anul 2000 vor aştepta iarna şi vara, ca semne ale rodniciei, continuităţii şi trecerii noastre prin această lume! De cîte ori calculatoarele îşi vor muta familia mereu într-alta, superior tehnică, televizoarele îşi vor mări sau micşora ecranul, moda se va schimba! În acest incomplet ciclu, ne vedem şi ne aşezăm în rîndurile celor 23 de milioane de concetăţeni, mai în faţă, mai în spate, dar alături, cu planuri, speranţe, hotărîri.

Pe Oana Ioachim o cunosc de cînd încă nu se „născuse"! Cum a început să meargă, a vrut să ajungă balerină, pentru că, blondă şi graţioasă cum e, nu putea fi decît lebădă în clasicul „Lac al lebedelor". Tatăl său, actorul şi dramaturgul Paul Ioachim, a atras-o, subtil, către teatru, fără să i-l impună. Din primul foc, a intrat la institut, şi acum, în anul 3, apare într-un spectacol mic pe scena Naţionalului, în Vassa Jeleznova, alături de profesorii ei. Îi ascult mărturisirile, odată cu dumneavoastră, şi presimt că gîndurile studentei Oana Ioachim sînt un angajament de viaţă pentru această ardere pe scenă, în acelaşi timp transfigurare şi înălţare în a ne arăta cum sîntem, cum trebuie să fim.

— Soseşte secolul douăzeci şi unu, Oana Ioachim! Cum îl primeşti, cum te pregăteşti pentru el?

— Cînd eram mică, îmi închipuiam anul 2000 ca pe un film ştiinţifico-fantastic. Credeam că vacanţele nu mi le voi mai petrece nici la munte, nici la mare, ci pe lună; că traficul aerian se va extinde la cel interplanetar şi navele spaţiale vor deveni mijloc de transport în comun. Acum îmi dau, de fapt, seama că anul 2000 este foarte aproape şi că, deşi are rezonanţa unui titlu de proză fantastică, este, de fapt, un mîine. În anul 2000 voi avea 33 de ani. O jumătate de drum. Mă gîndesc cu teamă şi bucurie, cu speranţă şi cu ne-

Oana Ioachim: „Anul 2000 ar putea fi cel mai frumos an. De noi depinde asta!"

în lacuri. Ea este utilizată direct în industriile Capitalei. Stațiile mari de tratare de la Ogrezeni, alături de cele vechi, de la Arcuda, Roșu, frontul de puțuri Ulmi, se folosesc acum, în anul 2000, numai pentru apă potabilă, economisindu-se astfel multă energie de pompare și reducîndu-se pierderile în rețele și efortul unor complicate instalații.

***

Putem spăla acum și orașul, nu cu apă bună de băut, ci cu apă „industrială", obținută direct din albia superioară a Dîmboviței. Și dedesubt, în canalizare, s-au petrecut schimbări radicale. Apele sînt și ele mai curate și mai puține, ca urmare a recirculării debitelor în industrie și a depoluării, a curățirii lor prealabile la fiecare fabrică sau uzină. Se pot recupera astfel din apă și produse care se duceau cîndva pe „apa sîmbetei".

Plutim pe lîngă maiestuoasa „Casă a Republicii", emblema noului București, pe care flutură un uriaș drapel tricolor. Se succed apoi impozante blocuri, impresionanta Bibliotecă națională, grădini și parcuri, o altă oglindă uriașă de apă, Lacul Văcărești, în care se reflectă monumentala sală de festivități de pe cornișa înaltă.

Un melodios semnal sonor. Este apelul hidroglisorului rapid al șefului complexului hidrotehnic Dîmbovița. Șeful mă recunoaște și acostează lîngă vasul nostru, în portul comercial Glina. Mă invită să merg cu el în marele turn de control al portului, unde se află, centralizat în cifre, comenzi, scenarii de decizii, tot ce înseamnă Dîmbovița, de la cei 2230 m înălțime, de unde coboară, și pînă la Budești.

Panouri pastelate vizualizează albia, lacurile, derivațiile, nodurile hidrotehnice, stavilele, tot. Butoane multicolore permit acționarea oricărui mecanism de pe traseu, amenajat integral pe 270 km. Erori! Imposibil! Orice apăsare este „Gîndită" de computerul central și, eventual, corectată.

În port e forfotă. Se îmbarcă mărfuri pe șalan de autopropulsate, care vor ajunge în Anglia nu pe mare, ci pe Dunăre și apoi pe canalul Rin-Main-Dunăre. Marele turn de control veghează, comandă, orînduiește în tîlcuri clare întreagă această complexă și vastă activitate, cu toate conexiunile ei, întinse cît ține rîul, inclusiv pe cea a sistemelor de irigații desfășurate pe orizonturile cîmpiei, prinse acum în febra treburilor de primăvară.

O rază de soare îmi joacă pe față și mă trezește. Calendarul de pe perete îmi arată că este 9 aprilie 1989. Am visat! Un vis întemeiat pe cele mai tefere certitudini. Căci unde eram acum 11 ani! În 1978 inauguram Metroul, dar inhalam aerul unei Dîmbovițe fetide pe care, așa cum spuneau înaintașii, „o acoperisem, de rușine, cu un planșeu". Ape murdare și învolburate ne inundau. Era departe, parcă de neatins, acea Dîmboviță „apă dulce" a vechiului cîntec. Am pornit la lucru în iunie 1985, exact acum 46 de luni. Am parcurs 20 km de albie, am traversat Capitala în doar 2 ani... Cîte nu vom putea în alți 11 ani!

Anul 2000, cumpănă simbolică a două milenii. Mi se părea, cîndva, departe! Acum, că se apropie, mă grăbesc să-l întîmpin cu munca mea.

ing. IOAN DAMIAN
director al Întreprinderii pentru amenajarea complexă și exploatarea rîului Dîmbovița

liniște la ei. Aș vrea, în primul rînd, să fiu sănătoasă, iar părinții mei să fie niște bunici fericiți. Aș vrea, apoi, să am putere să lupt cu tot ce se poate îndrepta, tăria să îndur ce nu poate fi schimbat și înțelepciunea să le deosebesc, să mă bucur de tot ce e bun și frumos în lumea asta, să fi jucat Julieta și să mă pregătesc pentru Sonia lui Cehov, să fie pace și oameni mai înțelepți, să nu mai existe boli incurabile și războaie, crime și nedreptăți. Să fim mai buni și mai puțini egoiști. O clipă mai mult dacă ne-am gîndi la ceilalți, anul 2000 ar fi ca într-o carte de povești unde binele învinge totdeauna răul. Anul 2000 ar putea fi cel mai frumos an. De noi depinde asta!

M-am oprit și la scriitorul Radu Anton Roman, pentru că este un călător convins și nelipsit în tărîmul de vis și bogăție al Deltei — un adevărat tărîm al viitorului! — unde își petrece jumătate din an și de unde se întoarce cu manuscrisele cărților sale și mici mostre de icre de știucă pentru prieteni. Îl pasionează și munții — unde, la fel, în clipa de față se petrec niște importante evenimente cu scadență de viitor. Dacă vă opriți în fața casei lui din București, strada Turda, numărul 80, fluierați-l, e foarte ospitalier și întotdeauna are pregătit un borș de pește, după rețeta lipovenilor.

Deocamdată să-i dăm cuvîntul, urmărindu-l pe tărîmuri în care viitorul a și intrat în azi. (Cînd întoarceți pagina, îi veți citi reportajele!).

...Sosește secolul XXI și ne propunem să-l întîmpinăm, sănătoși și viguroși, toți cei care am luat parte la această anchetă.

Sosește secolul XXI și, cînd vom da „mîna" cu el, să deschidem Almanahul și să vedem dacă ce ne-am propus și dorit a devenit realitate prin puterile noastre și ale țării.

Sosește secolul XXI și inseparabila întrebare „Cum va fi?" va avea dezlegarea prin înregistrarea la cota realității a vieții noastre.

Și pentru că i-am incitat pe alții să se gîndească la un viitor de peste zece ani, vreau să știu cum vor fi florile anului 2000, cărțile începutului din alt secol, pădurile străbune, politețea celor cu care vom avea același drum.

C. D.

Două reportaje de Radu Anton Roman

În Deltă mileniul 3 a început!

... A început și în munți, în Retezat!

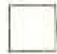

Delta aceea a anilor 2000 a început să se contureze chiar de pe acum. Dar numai pe hartă, deocamdată. Are culori ciudate, nemaivăzute pe cartografierile știute. Lîngă lacurile albastre, lîngă marile întinderi de stuf, reprezentate cu galben și verde, au apărut geometrii maronii, aidoma marilor altitudini simbolizate pe alte hărți. Uscatul de mîine ... Viitoare ostroave înălțate mult deasupra nivelului freatic și al cotelor maxime de inundație, pe care se vor cultiva păduri și holde sau se vor amenaja bazine pentru piscicultură.

Se cuvine, mai întîi de orice, să-i asigurăm pe iubitorii de natură, pe adoratorii acestei gigantice întruchipări a unui miracol, că Delta nu-și va schimba, decît în mică măsură, înfățișarea. Și numai acolo unde și-ar fi schimbat-o oricum, în mod spontan, inevitabil. Am fost o dimineață întreagă oaspetele directorului general al Centralei „Delta Dunării", doctorul Nițu Marin. Și am fost cum nu se poate mai bucuros aflînd, văzînd cu ochii mei cum proiectele viitoarelor pă-

Așezările de munte, chiar și cele mai importante, se lasă greu ghicite. Pasul mă poartă de ore întregi prin locuri pustii, printre stînci și păduri întunecate, fără ca să pot bănui apropierea unui semn de viață. Asprimea înconjurătoare nu anunță cătunul strecurat undeva, printre culmi. Spun asta pentru că, după mai bine de 20 de km de la Brazi spre Gura Apei, pe o șosea îngustată de pereții verticali ai Munților Retezat și Țarcu, am sentimentul că mă voi pierde undeva, spre sud, că mă voi rătăci pe o cărare din Godeanu, așa cum e firesc să se întîmple cu orice drum ce se afundă în carnea stîncilor spre înălțimi. Dar, pe neașteptate, după o cotitură dură și prăpăstioasă, unde frînele mașinilor scrîșnesc neputincioase, năvălesc parcă din toate părțile semnele omului. Mai ales un baraj, de sub care cerul pare micșorat și mai îndepărtat decît de obicei. Și, dintr-odată, sînt înconjurat de clădiri, de forfota omenească, de mașini și macarale, de mirosuri de benzină, de sunete-

„Moda viitorului va ieși din mare" — sînt de părere colaboratorii unei reviste pariziene, reproducînd schițele de mai sus, aparținînd unui creator de „veșminte de anticipație". Fanteziile acestuia, botezate „à la marine" („cap[e] de mătase subacvatică", „capișoane-meduză" etc.), rămîn, deocamdată, doar niște curiozități, pe care, ni se spune, femeile le privesc cu interes, dar încă nu le acceptă

Viitorul începe... miine — este pentru mine realitate stringentă de cînd m-am născut. De cînd lucrez la Intreprinderea de confecţii Bucureşti, adică de 40 de ani, viitorul începe... astăzi, pentru că sectorul II al fabricii, pe care-l conduc, are comenzi cu străinătatea care, absolut toate, trebuie să fie gata după cum au fost comandate.

Mi-a plăcut să trăiesc în acest spirit responsabil şi ener-

Obligaţiile unui prestigiu

gic. Nădăjduiesc să fie la fel şi în anul 2000, cînd voi fi pensionară. Voi fi în stare să stau într-un jilţ de bunică, să tricotez ciorapi pentru cei mici, să-mi îngrijesc florile din mica mea grădină, să mă plimb prin Bucureştiul renăscut, observînd moda în vitrine!

Parcă nu-mi vine să cred, cunoscîndu-mă, dar trebuie să fiu realistă!

Scuzaţi-mă, anul 2000 are nevoie de încă un deceniu pînă să se nască, iar sectorul meu, miine, are de predat comenzile pentru S.U.A. şi Canada. Trebuie să fiu de faţă la recepţia bluzoanelor. Fabrica noastră are un prestigiu — care de fapt e al ţării — pe care trebuie să-l onorăm cum se cuvine.

Dacă aveţi vreo idee despre modă, ştiţi unde mă găsiţi: etajul II, cămăruţa mea, ICTB. Oricum, în fugă, vă asigur că nici cel mai mare şi original creator de modă, de oriunde din lume, nu ştie încă ce se va purta în anul 2000.

LEONTINA ATANASIE
maistră, şefa sectorului II, ICTB

PĂMÎNT ŞI DURATĂ

Eu, Costică T. Mişcă, ţăran şi preşedinte de C.A.P. din comuna Bucov, văd începutul unui nou veac românesc numai cu lanuri bogate. Aşa ne cere tovarăşul Nicolae Ceauşescu, ctitorul noii revoluţii agrare, care dă planurilor noastre de viitor temeinicie în rod şi bătaie

C. T. Mişcă: *„Avem nevoie de oameni învăţaţi"*

lungă. Aşa ne cere ţara, aşa ne cerem noi înşine, credincioşi rosturilor şi menirii noastre de ţărani.

Că va fi aşa, că vom plămădi cu siguranţă belşugul tot mai mare al cîmpiilor, bucurîndu-ne de el şi noi, şi ţara, o ştim bine. Noi, oamenii pămîntului, nu prea ne înghesuim la moara vorbelor, noi vorbim mai mult cu sapa, mai puţin cu gura, iar cînd spunem un lucru îl spunem după ce l-am cumpănit nu o dată, ci de zece, de o sută de ori. Şi dacă zic că noi, cei din Bucov, laolaltă cu toţi truditorii pămîntului, vom intra în veacul cel nou împresuraţi numai şi numai de lanuri bogate, ştiu ce zic, fiindcă ştiu pe ce ne bizuim. Avem toate condiţiile, avem mecanizare, chimizare, seminţe de soi, metode agrotehnice rodnice, planuri bine gîndite, oameni harnici şi inimoşi, datorită cărora am dat adesea producţii-record. Totul, acum, e ca asemenea producţii să devină, cum se zice, curente, adică nu întîmplări ale vremii, ci chiar reguli ale acesteia.

Cum vom face pentru ca lanurile noastre să fie cît mai mănoase! Pămîntul nostru e bun, e darnic, e răbdător cu omul şi cu munca lui, dar are şi el o lege, pe care, dacă n-o iei în seamă, dai chix. Pămîntul îţi dă cît îi dai, asta e legea lui. Dacă-i dai ce-i trebuie te răsplăteşte, dacă uiţi să-i dai uită şi el, la soroc, să-ţi dea rodul pe care-l aştepţi. Şi ca să scoatem mai mult din el, →

În Deltă

→ duri şi lanuri cuprind numai acele fîşii din Deltă unde depunerile au închis canalele de mult, au astupat şi uscat ghiolurile, transformîndu-le în sărături. E vorba de zone, aşezate ca un brîu, în special pe canalul Sulina, de grinduri pustii din spaţiul aproape inaccesibil turistic al „întinsurilor" (cam a zecea parte din întreaga suprafaţă dintre cele trei braţe). Nici unul din marile complexe de canaluri şi lacuri, intrate în inima şi memoria noastră ca simboluri ale Deltei, nu va fi, în anul 2000, modificat. De la lacul Martin şi celebrele Bălcăneşti şi Furtuna, pînă la nordicele Merhei şi Matiţa, toate ghiolurile de la miazănoapte de Sulina, spre Chilia, vor rămîne intacte. La fel, la sud de Sulina, unde sînt nu mai puţin notoriile Roşuleţ, Roşu, Puiu, →

În Retezat

→ le aspre ale şantierului. Nimic din liniştea de pînă acum a pădurii şi a crestelor!

Sînt om de munte; învăţat de mic copil să iubesc şi să păstrez locul sălbatic ca pe un altar al naturii, unde sufletul mi se face mai curat şi reînvaţă, dacă a uitat, frumuseţea. Unul din bunii mei prieteni, ing. Dan Florescu, semnează proiectul unui baraj chiar pe rîurile celor mai frumoşi munţi din ţară — am numit Parcul Naţional Retezat.

Şantierul a umplut munţii cu zgomotul său, stîncile s-au spart, barajul s-a înălţat şi se apropie încet-încet de cotele sale maxime, care vor fi atinse înainte de anul 2000. Retezatul şi-a schimbat, evident, înfăţişarea şi, în următorii zece ani, şi-o va schimba în conti- →

trebuie să-l muncim altfel decît pînă acum. Iar pentru asta ne trebuie știință, ne trebuie oameni învățați.

Ca să-i avem, noi, cooperatorii din Bucov, de trei ori încununați cu titlul de Erou al Muncii Socialiste, am hotărît ca, din economiile noastre (avem în bancă peste 80 de milioane de lei), să construim un liceu agroindustrial pentru fiii, nepoții și strănepoții noștri. Îmi și închipui această mîndrețe de școală, dăruită cu tot ce e nou pentru ușurarea învățăturii.

Nădăjduim ca și constructorii, ajutați de noi, să fie oameni de cuvînt, să isprăvim liceul cît mai repede, astfel ca, în anul 2000, tot satul să fie de față la serbarea primilor absolvenți, pe care C.A.P.-ul nostru îi așteaptă cu drag. Căci, cum ziceam, avem nevoie de oameni învățați. Avem nevoie ca de aer de cadre tinere, și avem ce le da de lucru.

Unii lasă în urmă-le un copac, ca dovadă a trecerii lor prin această lume. Noi, bucovenii, vrem să ne legăm numele de vrednicie și de o școală, așa cum ni l-am legat de recolte mari, de vite multe și spornice, de atîtea și atîtea construcții care astăzi fac fala obștii.

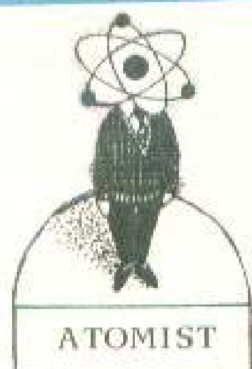
O școală care să fie, cum spuneam, o mîndrețe: frumoasă, modernă și cu dascăli tot unul și unul. Căci noi, bucovenii, așa ne-am deprins să facem ceea ce facem: cu dragoste și cu grijă pentru temeinicie și pentru bucuria ochiului și a minții.

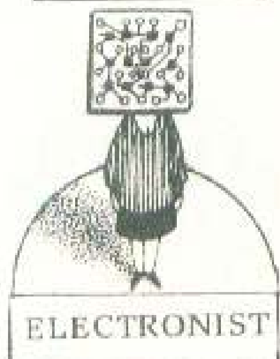
Anul 2000 are chipul tinereții, al copiilor noștri, care se pregătesc să fie țărani cu multă carte, pentru că pămîntul o să respingă, în viitor, și mai categoric — asta se știe și se vede de pe acum — neștiința ori pasul pe loc, neîngăduindu-l pe el decît pe oamenii noului.

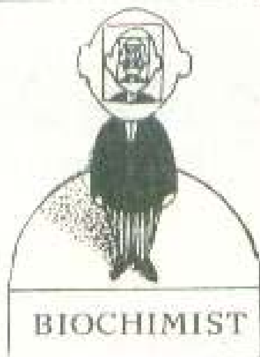

Așa văd eu — și, după cîte știu, consătenii mei văd la fel — anul 2000 și anii ce vor veni după el: ca pe niște ani mîndri, într-o țară mîndră, cu oameni mîndri, hotărîți — și capabili — să înfăptuiască tot ce își pun în gînd.

COSTICĂ T. MIȘCĂ
Erou al Muncii Socialiste

Profesii noi, aduse în prim-planul vieții de veacul nostru, cu largi deschideri spre cel viitor

În Deltă

Puiuleț și alte cîteva zeci de ghioluri și japșe, plus complexul Isaccova — Chirilova. Mai mult chiar: lucrări ample de întreținere s-au declanșat pretutindeni. Se desfundă canale, se draghează praguri, se dislocă plauri deveniți baraje în calea unor curenți dătători de viață. Se apără, astfel, înfățișarea Deltei de ulcerațiile și crustele pe care natura însăși le creează. Se previne degradarea apelor mult scăzute din cauza secetelor, prin primenirea și curățarea canalelor, ceea ce înseamnă pește sănătos în ape sănătoase. Lacuri cum e uriașul Gorgova, pînă de curînd rupt de curgerea fluviului spre mare prin înnămolirea unor privaluri și rămas, de aceea, fără viață, au azi apă proaspătă și au reînviat. Delta e un organism viu, care, ca orice făptură, tot timpul moare undeva. Fluviul își depune aluviunile chiar pe arterele sale principale, strangulîndu-le, sclerozînd pe neașteptate, provocînd paralizia cîte unui ghiol sau a unui canal pînă mai ieri important, înaintînd cu uscatul spre mare, într-o presiune continuă. De aceea, efortul de conservare, de păstrare în viață a Deltei de azi și mîine e obligatoriu și e continuu. Cînd vedeți undeva în inima „bălții", cum se zice, o dragă, greifere, buldozere întărind malul, bucurați-vă! Gospodarii Deltei se luptă să păstreze Delta sănătoasă și o salvează de îmbătrînire. Dacă vedeți tăietori de stuf secerînd și tractoarele cărînd căpițe enorme de trestii, gîndiți-vă la un singur lucru: stuful nears sau nesecerat, măcar la cîțiva ani o dată, se autodistruge, prin aglomerare devenind un deșert degenerat, inaccesibil oricărei viețăți, un pustiu vegetal.

Deci, cei care vor veni în Deltă în 2000, cu „pasagerul", bineînțeles, pe Sulina, vor putea admira de pe punte țărmuri locuite și cultivate. Păduri de plopi de tot soiul, poate migdali și smochini, orezării, lanuri de porumb. Cei ce se vor încumeta și obosi să pătrundă în adîncurile misterioase, străjuite de sălcii singuratice ca niște santinele uitate în post, înlemnite de vreme, vor regăsi universul dintîi al apelor, natura în cea mai splendidă explozie. Aceleași ghioluri cu zarea fără maluri, aceleași canale zidite între stufuri ca între niște chei de stîncă galbene.

Văd o Deltă amenajată turistic cu competență și grijă. Directorul Nițu Marin este autorul unei teze de doctorat, publicată la editura „Sport-Turism", care are drept temă turismul în Deltă. În afara celor trei hoteluri — Sulina, Crișan și Maliuc, a punctului B.T.T. și a motelului-camping Murighiol — vom mai găsi mîine un sat de vacanță la

ORIZONTURI TEHNICE

Anul 2000 — pragul noului veac — ne apare cu multe certitudini și cu finalizarea unor acțiuni pe care le-am și început.

Omenirea a înțeles că un viitor al bunăstării și siguranței este legat, în primul rînd, de valorificarea inteligenței umane (singura resursă fără limite

I. Dumitrescu: „Secolul XXI ne va găsi pregătiți"

de care dispunem), de colaborarea între popoare, de schimbul de bunuri, resurse și tehnologii, de abolirea tuturor acțiunilor păgubitoare, care poluează natura sau îi diminuează resursele materiale.

În ceea ce privește țara noastră, certitudinile pentru anul 2000 sînt ferme și clare. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, președintele Republicii, „în anul 2000 România va deveni o țară socialistă multilateral dezvoltată pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, cu un nivel înalt de civilizație materială și spirituală". Tot ceea ce realizăm în prezent, marile edificii industriale și social-culturale în înfăptuirea cărora sîntem angajați, modernizarea economiei, noua revoluție agrară, înflorirea localităților etc. sînt construcții ale mileniului III. Anul 2000 ne va găsi cu baza de resurse energetice asigurată, cu o industrie modernă, întemeiată pe utilizarea intensivă a resurselor, pe promovarea pe scară largă a automatizării, microelectronicii și roboticii, cu o agricultură modernă, intensivă, de mare randament, care va realiza o producție sigură de peste 1500 kg pe locuitor (ceea ce va înscrie România printre primele producătoare de cereale din Europa și din lume), cu un învățămînt care să favorizeze o înaltă pregătire profesională.

Considerind anul 2000 ca pe o „linie de orizont" a speranțelor și aspirațiilor generațiilor de azi, cred că, pînă atunci, se vor găsi soluții pentru următoarele probleme ale domeniului meu de activitate (electrotehnică, automatică, informatică, petrol):

- **extinderea și aplicarea permanentă a tehnicii laserelor în telecomunicații, sisteme de calcul, construcții de utilaje (debitare, încălzire, sudare);**
- **obținerea și producerea pe scară industrială a noi materiale, cu performanțe sporite (creșterea rezistenței mecanice și a rezistenței la mediile agresive), la o greutate specifică mult redusă și cu procedee tehnologice de elaborare bazate pe un consum de energie mic. De pe acum s-a conturat și s-a extins o nouă disciplină, denumită „știința materialelor", izvorîtă din nevoia de a produce utilaje care să facă față unor condiții deosebite de lucru (mari adîncimi, medii subacvatice, zone extrem de călduroase sau reci ș.a.), condiții impuse de locurile pe care oamenii vor trebui să le exploreze în căutarea de noi resurse de energie și de materii prime. Chiar proiectele în curs de finanțare, așa cum este conducta pentru transportul hidrocarburilor fluide Alaska-URSS (cu**

→

În Retezat

→

rnare. Dar cum? Cît? În numele a ce?

E bine, în primul rînd, ca în 2000, și chiar mai curînd, va fi pusă la treabă o apă puternică cum e Rîul Mare, care va produce energie, răspunzînd unei acute necesități de viață. Hidroenergetica e o problemă a întregii lumi, indiferent de gradul de dezvoltare, iar gîndul sutelor de megawați ce vor izvorî de aici e impresionant. E bine, de asemenea, și lucrul face cinste proiectantului Florescu, precum și constructorilor dirijați de ing. Dan Aurel, că nici un centimetru nu a fost clintit din pămînturile și pietrele Parcului Național Retezat. Toate lucrările, chiar dacă mai complicate, au evitat cu grijă să pătrundă în acest tezaur de natură al țării. Lacul și barajul sînt amplasate la o margine dinspre apus a splendizilor munți. Deci, Retezat 2000 e, cu excepția părții de vest, Retezatul! Sigur că șantierul nu a trecut pe aici fără nici o consecință, „în vîrful picioarelor", așa cum treci prin camera copilului care doarme. Exploziile, ca și tot ce ține de munca constructorului, au tulburat violent pacea muntelui și a vietăților sale. Dar e foarte important, și trebuie să ținem minte toți, că lucrările hidroenergetice agresează doar temporar pămîntul. Zgomotul trece, șantierul pleacă și rănile pămîntului se vindecă uluitor de repede. Iarba, lăstarii sînt un pansament ce parcă vine de la sine, ca o rășină binecuvîntată. Cine a colindat Bicazul, Vidrarul, întîlnindu-se acum din nou cu ciutele în șosea, a uitat că acolo au fost șantiere. Curînd, adică peste cîteva decenii, aici, în afara unui lac monumental și a unui baraj de asemenea colosal — cel mai mare din țară și între primele zece din lume de acest fel — nimic nu va mai aminti de anii ce s-au scurs într-o mișcare frenetică de șantier. Iar caprele negre de pe pășunea alpină vor fi din nou acasă, stăpîne de drept ale locului.

Acum, că mă învîrt în umbra rece a unui munte explodat — căci așa pare barajul acesta ce urcă de la 800 la 1000 de metri înălțime — aflu lucruri pe care nu le știam despre un asemenea edificiu. Aflu că, sub uriașa îngrămădire de stînci ce îmbracă un miez impermeabil de argilă, se află o complicată rețea de galerii — ochiul viu, răzbătător al omului, supraveghindu-și opera. O operă modernă prin soluție, întrucît nu folosește costisitorul beton, ci materiale locale, piatra, argila și nisipul. Cantitățile de materii adunate în acest baraj fac din piramida lui Keops doar o fracție, ceva de ordinul unei pătrimi.

→

→ diametre de pînă la 1400 mm, presiuni pînă la 140 bar și temperaturi sub — 50° C), impun găsirea unor noi materiale, cu caracteristici superioare, rezistență ridicată și sudabilitate);

■ pentru forarea scoarței terestre la mari adîncimi (prin sonde de peste 15 000 m) vor trebui folosite noi tipuri de prăjini pentru foraj, inițial din aliaje ușoare de aluminiu și, ulterior, din aliaje pe bază de titan;

■ utilizarea pe scară largă a reactoarelor nucleare la producerea energiei electrice;

■ generalizarea utilizării microprocesoarelor în procesele de producție (unde se vor realiza numai linii tehnologice flexibile, robotizate și pilotate de microprocesoare industriale) precum și informatizarea programării producției (prin tehnici de optimizare operativă, pe mulțimi vagi și prin algoritmi aleatori, asistate de calculatoare);

■ extinderea aplicațiilor criogeniei (mai ales la producerea și transportul energiei electrice);

■ generalizarea informaticii și a utilizării calculatoarelor în gospodărie (sub formă de calculatoare personale, dar și de terminale conectate la centre de calcul și bănci de date puternice).

În domeniul combustibililor pentru anul 2000 se prevăd următoarele:

■ vor predomina motoarele de tip Otto, pe bază de benzine;

■ procentul de motoare Diesel (pe motorină) va crește la circa 12;

■ numărul de automobile va crește de la circa 95 de milioane (în prezent) la 120 milioane, iar consumul de benzină se va cifra în jurul a 100 milioane tone pe an; deci nu va spori, ci chiar s-ar putea să scadă, ajungînd la 80-90 milioane de tone pe an, ca urmare a unor progrese ale domeniului cum ar fi: mărirea randamentului motoarelor termice, scăderea consumului specific pe 100 km parcurși (se așteaptă producția de serie a motoarelor ceramice), creșterea procentului de autoturisme de mic litraj, sporirea ponderii utilizării gazelor lichefiate (de tip aragaz) cu 10-15 la sută ș.a.;

■ nu se estimează apariția unor procese noi de rafinare, apreciindu-se că benzina va fi asigurată prin cracare catalitică (circa 40 la sută) și prin reformare catalitică (38-39 la sută). Va crește, probabil, utilizarea proceselor de alchilare și izomerizare;

■ chiar din anii 1991—1992, benzina auto va fi de un singur tip: neetilată și cu COR-95, fără plumb;

■ toate automobilele vor fi echipate (chiar din anul 1991) cu carburatoare cu ardere completă (nepoluante).

□

Este în puterea noastră, a tuturor, ca anul 2000 să fie un an în care să ne bucurăm deplin de marile progrese ale științei și tehnicii. De fapt, un an obișnuit, în care să ne realizăm programele avîntate — dar științific fundamentate — pe care ni le-am propus, deschizînd, pe temeiul lor, noi și tot mai vaste perspective de viitor.

Dr. ing. IOAN I. DUMITRESCU
Institutul de petrol și gaze — Ploiești

În Deltă

→ Letea. Canalul Madgearu, ce leagă așezarea și pădurea legendară de Dunăre, este permanent dragat. Un vas turistic e în contact neîntrerupt cu cătunul de păstori și pescari. În 2000, acest sat vechi ar putea deveni un centru turistic înfloritor.

Alt sat de vacanță va fi desigur la Mila 23. Dotat cu bărci numeroase, va fi raiul pescarilor, întrucît toate drumurile (pe apă) duc la Mila 23. Sau pleacă de la ea.

Delta nu este numai poarta lumii noastre dunărene, nici numai o înlănțuire de peisaje mirifice. Delta este o piatră de încercare a gîndirii noastre. A puterilor noastre morale (și fizice, adeseori). O dovadă și a coerenței unei concepții transformatoare moderne, a inteligenței noastre la sfîrșitul mileniului.

Preparative pentru un revelion, vegheate de monștrii sacri ai supertehnicii mileniului 3

AMURGUL BOLILOR

Anul 2000 e așteptat cu speranță de toate popoarele și de fiecare om al planetei noastre. Mai sînt numai 10 ani pînă cînd toate orologiile lumii vor însemna trecerea timpului de 1000 de ani de la prima mie de ani a erei noastre și intrarea în cel de-al III-lea mileniu. Mărturiile medievale arată că, în așteptarea anului 1000, oamenii acelei Europe, pe spații întinse încă barbare, erau stăpîniți de teamă, hărțuiți și chinuiți de războaie fără de sfîrșit, de invazii cotropitoare care anunțau pentru anul de atunci un sfîrșit apocaliptic al lumii: „judecata din urmă", așa cum fusese promisă ca o amenințare, de către cei care foloseau mijloace opresive de aservire totală a celor mulți. Știm cu toții că nu a venit „sfîrșitul apocaliptic" în anul 1000, dar cele zece secole care s-au scurs în istoria omului pînă acum, la începutul celui de-al III-lea mileniu, au fost încărcate tot de opresiuni, de amenințări, de insecuritate și permanentă teamă.

Ștefan Berceanu: *„Inteligența umană va triumfa"*

Ne întrebăm, fiecare, dacă sînt semne ca anul 2000 să aducă eliberarea omului de tot ce a însemnat teamă, amenințare și asuprire. Se poate spune însă că un cîștig imens pentru om s-a realizat acum, la sfîrșitul secolului nostru. Dacă în secolul al X-lea oamenii erau dominați de misticism sub aspectele sale cele mai iraționale, acum, în secolul al XX-lea, analizînd obiectiv, putem afirma că structurile organizatorice,moral-psihologice ale omului și societăților sînt, cel puțin teoretic, pe baze raționale. Cu toate tendințele unor curente literare și filosofice de alunecare spre irațional și absurd, cu toată extinderea unor boli grave, cum sînt cancerul și leucemia, sau noua afecțiune, în extensie în așa-zisa „lume civilizată" apuseană, SIDA, credem totuși că nimeni nu se mai gîndește că ne pîndește „sfîrșitul apocaliptic", deși forța nucleului atomic, aflată în mîna cercurilor iresponsabile, rămîne o gravă amenințare. Dar noi știm că, în marea transformare a lumii în perioada de după anul 1000 și, mai ales, în perioada ultimului secol,omul a devenit stăpîn pe natură, apt de a o folosi. Mai știm însă că nu a devenit stăpîn deplin pe el însuși, că nu-și cunoaște încă toate dedesubturile, structurile morale, biologice și patologice, și că reacțiile lui pot să fie imprevizibile. Este însă conștient de aceasta și știe că trebuie să ajungă să se cunoască.

Vorbind ca medic, aș spune că,din punct de vedere al combaterii bolilor grave, progresele sînt uriașe. În specialitatea de care mă ocup, la sfîrșitul secolului trecut 100% din bolile de sînge erau mortale. Acum le împărțim în hemopatii benigne, care se vindecă complet, și în hemopatii maligne, în care mai mult de 50% sînt vindecabile, unele dintre ele chiar în proporție de 100%, iar altele cu supraviețuiri de lungă durată. Rămîn încă bolile congenitale cu determinare genetică, pe care le putem stăpîni însă bine, astfel încît cei mai mulți dintre cei afectați de ele să ducă o viață normală în planul social și familial. Așa sînt hemofiliile și alte boli hemoragice, așa sînt

⟶

În Retezat

⟶

Echipa Dan Aurel, Cristodorescu Constantin, Crăciunescu Constantin trăiește și muncește acolo, sus, la Gura Apei, în singurătatea aspră a crestelor. De grosimea milimetrică a fiecărui bob de nisip depus în această masă de materie de 10 milioane de metri cubi depinde siguranța viitoare a întregului baraj.

De ce dau, vă întrebați, desigur, atîtea amănunte tehnice despre un baraj în construcție într-o rubrică confesivă, vizionară, cînd eu călătoresc acum în Retezatul colindat încă de pui de urs? Încă marmotele și caprele negre urcă și coboară spre aburii văilor. Dar vor fi acolo și mîine, în anul 2000! Da, vor fi acolo și pentru că necunoscuții aceștia nerași și obosiți de griji, de la Gura Apei, se străduiesc să nu calce cu „bocanci" de dinamită și beton în plămînul fragil al muntelui. Pastelul e mai comod pentru un scriitor, ce-i drept, dar ni se impun, din ce în ce mai direct, aceste baraje și aceste uzine, ca un răspuns concret și inevitabil la propriile noastre întrebări. Vrem să ajungem odată cu ceilalți în 2000? Trebuie să răspundem ca Retezatul — cu Retezatul. Așa e cinstit. Nu știm totdeauna cum se obține lumina și căldura și nici prețul lor uman. Nici măcar nu putem numi sutele de oameni ce-și petrec zilele și nopțile pe barajul înzăpezit de la Gura Apei. Ei, semenii noștri, sînt singurul răspuns al muntelui pentru anul 2000. Cu ei alături merg spre 2000, respirînd aerul curat al înălțimilor, inspirîndu-mă pentru cărțile pe care vreau să le scriu și să le dedic lor.

unele anemii hemolitice congenitale ca talasemia și drepanocitoza, microsfericitoza și altele. Sînt însă încă greu de stăpînit unele boli imunologice congenitale rare, ca deficitul de limfocit T, pe cînd cel de limfocit B (hipo — și agammaglobulinemia) are soluții terapeutice foarte bune.

Există oare semne că, în cei zece ani care au rămas pînă la anul 2000, sau măcar în primul sfert al secolului al XXI-lea, se

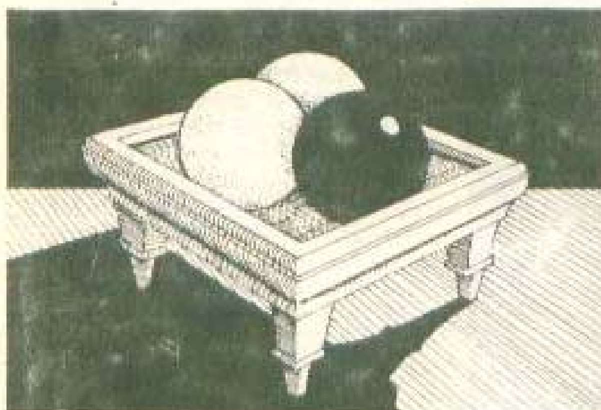

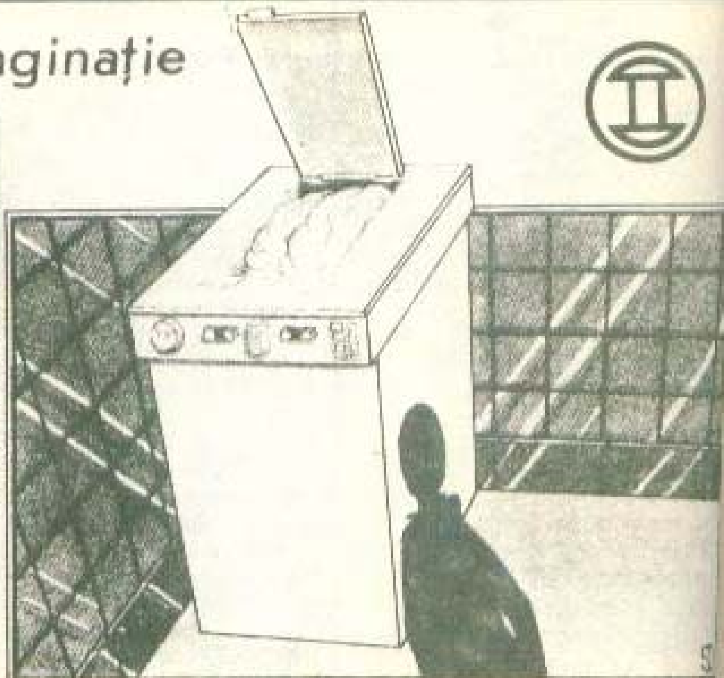
vor găsi soluții pentru toate bolile încă nevindecabile acum! Întrebarea este grea, dacă ne gîndim că mor încă anual de cancer, pe suprafața globului nostru, peste 5 000 000 de oameni, că acest nou flagel al lumii, SIDA, crește de la an la an; dar dacă ținem seama de progresele continue ale biologiei și terapiei moleculare și genetice, putem să răspundem pozitiv la întrebarea de mai sus. Există toate temeiurile biologice pentru cunoașterea defectelor genetice, unde în genomul normal care comandă toate structurile există defecte de gene bine localizate în prezent. Tot așa, în domeniul cancerului și leucemiilor sînt semne că, în locul terapiei citostatice și iradiante cu efecte toxice, uneori severe, se va impune o terapie biologică de corectare a genomului malign, înlocuindu-se genele oncogene, care comandă celula canceroasă, cu genele normale.

Omul de știință de azi poate folosi, în scopuri medicale, chiar și virusurile care, în genere, sînt patogene (pentru producere de infecții și de cancere), ca agenți de transformare a genomului patogen prin transfer de gene normale. Pe această cale, celula canceroasă, în loc să fie distrusă cu mijloace nefiziologice, va fi „condiționată" să se normalizeze, prin metodele zise de „inginerie genetică", în care se folosește virusul ca vector în transferul de genă normală. Oamenii de știință au ajuns, așadar, să folosească virusurile pentru sănătatea omului, așa cum acum 50 de ani Wazman, descoperitorul streptomicinei, spunea într-o minunată carte de meditație că „este timpul să ne ocupăm de acele microorganisme care pot proteja omul, pe lîngă cele ce-i fac rău".

Optimismul nostru crește încă pentru anul 2000 atît prin dezvoltarea metodelor imunologice de tratament al bolilor canceroase, cît și a celor de corectare a defectelor imune. Beneficiem în prezent de descoperiri privind folosirea unor metode de activare a acelei „apărări imune anticanceroase înnăscută" care știm acum că are un suport humoral și celular bine determinat — cu celule „ucigătoare" pentru celulele canceroase. Au început să fie folosiți anumiți factori secretați de aparatul imun, numiți interleukine sau limfokine, care activează acele celule „ucigașe" (NK = „naturalkiller"). Sînt, de asemenea, temeiuri de folosire cu acțiune specifică a „anticorpilor monoclonali", care imobilizează sau distrug celulele canceroase. S-au dezvoltat mult, și la noi în țară, metodele de diagnostic prin anticorpi monoclonali și o să vină ziua cînd celulele descoperite ca maligne vor fi distruse tocmai pe baza afinității lor pentru determinanții antigenici canceroși. Să nu uităm, în plus, metodele din ce în ce mai dezvoltate de a sili celula canceroasă și leucemică să se trans- →

Între realitate și imaginație

Vom trăi oare, în secolele ce vor veni, între obiecte-gigant, așa cum ne-au încredințat atîția autori de „science-fiction"? Tehnica la zi, supusă tot mai mult microelectronicii, ne asigură de contrariu

NEASEMUITA FLOARE A PĂCII

Cînd îndrăgostitul culege cu inima de pe pajiștea albastră a cerului cea mai strălucitoare dintre stele, pentru a împodobi, simbolic, părul de mătase al iubitei, o face gîndind la viitor. Iar cel dintîi scîncet al copilului aduce pe buzele mamei un surîs mai cald și mai dulce decît cel al Giocondei, dăruit vieții. Din cuibul de geniu al lui Picasso și-a luat zborul Porumbelul Păcii ca o efigie a speranței eterne a oamenilor. Tradiția de a ne adresa urări de ani mulți, în fericire, cu prilejul aniversărilor izvorăște tot din muntele fermecat al Speranței. De fapt, tot ceea ce zidim în propria casă ori pe vatra țării, toate planurile și visele sînt o proiecție spre mîine, spre mileniul care va să vină. Timpul nu mai reprezintă marea necunoscută din ecuația trăirii noastre, nu mai este lozul ipoteticului cîștig la imaginara loterie a previziunilor. Pentru noi, cei ce trăim și muncim pe plaiurile de legendă mioritice, într-o vreme a împlinirilor fără asemănare din întreaga istorie multimilenară a neamului, viitorul apare limpede și senin la orizontul secolului de care ne apropiem cu pași de șapte poște, ca în povestea ce ne-a legănat copilăria. Știm prea bine drumul ce-l avem de străbătut. E adevărat, o cale lungă de muncă și de luptă. Dar, de la înălțimea uriașelor transformări revoluționare care au prefăcut visele în realitate, privim cu deplină încredere spre piscurile „mult pohtite", cum ar grăi Cronicarul, care se profilează la hotarul dintre două milenii.

La temelia impresionantelor ctitorii care au transformat chipul țării, dăruindu-i frumusețe și tinerețe, am așezat o nouă și impresionantă izbîndă, o nouă victorie a muncii și activității creatoare a întregii națiuni. În condițiile fenomenelor de criză și recesiune din economia mondială, de adîncire a prăpastiei care desparte țările bogate de cele sărace, de creștere necontenită a curbei inflației, șomajului din lumea stăpînită de marele capital, România a înregistrat ritmuri din cele mai spectaculoase de dezvoltare economică și socială, reușind să lichideze datoria externă, asigurînd astfel deplina independență economică și politică a patriei.

Starea de sănătate a planetei este departe de a fi liniștitoare. Globul terestru a devenit un imens arsenal de tot soiul de arme de distrugere în masă și, înainte de toate, cele mai bine de 15 000 de arme nucleare, însumînd o forță de un milion de ori mai puternică decît bomba care a transformat în neant Hiroshima, ar putea conduce, în cazul unui conflict nuclear, la dispariția vieții pe Pămînt. Experții socotesc că, în prezent, oamenii îmbrăcați în uniformă militară au depășit 30 de milioane, iar cheltuielile pentru înarmări au atins cifra astronomică de 1 300 de miliarde de dolari, deturnînd uriașe fonduri pentru soluționarea unor probleme sociale cu caracter global. Toate acestea în condițiile în care sute de milioane de ființe umane suferă de foamete, cît timp copiii din

I. Mărgineanu:
„Globul terestru a devenit un imens arsenal"

→

Militaristul veacului XXI (dacă personajul va mai exista): Mă predau!

Amurgul bolilor

→

forme în celulă normală, pe baza fenomenului biologic de „reversibilitate", fenomen observat pentru prima dată în laboratoarele clinicii noastre.

Din punct de vedere științific, rațiunea și inteligența umană pot să creeze în lume un climat din care să fie eliminată teama. Pentru aceasta este necesar ca în fiecare individ, sau cel puțin în cel cu răspunderi pentru soarta altora, să se producă un proces de mutație în care comandamentul de protejare și dezvoltare a omului să fie baza oricărei activități. Există încă gînditori care sînt pesimiști privind aceste mutații benefice, dar cei mai luminați cred în triumful rațiunii și al binelui.

Dacă acum 100 de ani Nietzsche vedea condiția omului ca pe un fel de deșert arid, chiar unii emuli ai lui, mai tîrziu — ca gînditorul german Ernest Junger, supraviețuitor al hecatombei nazismului — afirmă că sînt semne ca omul însuși, cu încrederea în forța morală din el, să devină o oază luminoasă în orice deșert.

Prof. dr. doc.
ȘTEFAN BERCEANU

Floarea păcii

→

țările sărace nu apucă să descopere miracolul primilor pași, tineri la vîrsta speranțelor nu au asigurată pîinea zilnică, un acoperiș. Avea dreptate marele scriitor italian Umberto Eco atunci cînd lansa severul avertisment: „Să nu așteptăm ca umanitatea să se îmbarce pe o nouă Arcă a lui Noe pentru a se salva de cataclismul nuclear".

În actualul moment istoric pe care îl traversează umanitatea — poate cel mai dramatic din existența sa — președintele țării noastre a elaborat și fundamentat un program teoretic și practic, realist și convingător de dezarmare și pace, pentru promovarea căruia își dedică plenar activitatea. Conducătorul României pornește de la concluzia umanistă că problema fundamentală a epocii contemporane o reprezintă trecerea la dezarmare și înainte de toate la dezarmarea nucleară, respectarea dreptului inalienabil al oamenilor de pretutindeni la viață, la pace.

Programul românesc de dezarmare este axat pe cerința prioritară a dezarmării nucleare, chimice, convenționale, privită într-o strînsă unitate.

Într-o lume în care se mențin și proliferează conflictele — numai în perioada postbelică seismografele vieții politice mondiale au înregistrat peste 150 de conflicte, de pe urma cărora au pierit 20 de milioane de oameni și s-au spulberat uriașe valori materiale și culturale — ilustrul nostru președinte s-a impus în conștiința umanității prin vibrante apeluri la rațiune, la renunțarea la forță, la soluționarea prin tratative a tuturor diferendelor dintre state. Pacea nu poate fi edificată decît prin înțelegerea deplină dintre națiuni libere și egale. Iar pacea, la rîndul ei, oferă cadrul propice pentru eradicarea subdezvoltării și instaurarea unei noi ordini economice mondiale, pentru realizarea unei lumi fără arme și fără războaie.

„Trebuie să facem totul — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — ca popoarele să intre în mileniul al treilea cu o perspectivă mai bună, în vederea lichidării depline a armelor nucleare, a dezarmării... în stabilirea unor relații de colaborare, de deplină egalitate între toate națiunile lumii. Numai așa vom răspunde năzuințelor popoarelor, vom asigura viitorul lor liber, independent, mai bun."

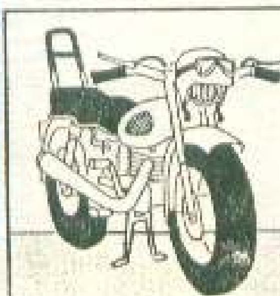
Am văzut, pe o alee dintr-un parc bucureștean peste care se plecau ca niște ghirlande pletele verzi ale sălciilor, o scenă simbolică. Un copil, abia obișnuit cu scrisul, desenase cu crete colorate, pe un petec de asfalt, o rampă de lansare a rachetelor, așa cum și-o închipuia el, pe care cuibărea o barză. Mi s-a părut cea mai emoționantă efigie a viitorului.

ION MĂRGINEANU

umor

Fără cuvinte

Încearcă să-i vorbești în japoneză!

Un fluier și o sabie

Acasă la Avram Iancu, în Vidra care-i poartă numele, în casa în care și azi parcă-i simți foșnetul gîndurilor, sabia și fluierul — unul din multele fluiere prin care a vorbit cu munții în mistuitoarea lui tăcere — stau mărturie, de cum intri, că nu poate să treacă mult și crăișorul se va-ntoarce din drumurile lui prin codri.

De cîte ori am fost aici, m-a stăpînit, pînă la marginea luminii care se tulbura-n ferestre, gîndul nestăpînit că noi — și numai noi — sîntem de vină, cu trista grabă de-a pleca, dacă, de fiecare dată, el nu s-a-ntors pîn-am pornit să coborîm la viața noastră, din Vidra care l-a născut și care n-are nopți cu stele, și care n-are nopți cu somn pentru copii și pentru miri, în care el să nu răsară ca o nălucă tutelară, din pagina unei Citiri, înveșmîntat în strai de Domn.

Sabia lui, un strop mai lungă, în lama-naltului oțel, ca fluierul făcut de mîna care-a știut să-i dea și cîntec, sabia lui i-așteaptă mîna care s-o pună, în sfîrșit, în teaca ei, din care-a tras-o în apărarea alor lui neapărați de nici o lege — el, truditorul întru legi — și-n numele unei idei.

Fluierul său, în care-a plîns atîta jale pe sub cetini, stă-ncremenit pe un perete, în reculegerea tăcerii care-l încoronează mut pe Craiul Munților în casa — altar pentru un neam întreg — ce l-a ivit nemuritor pentru ai săi, nebiruit de neprietini.

După ce treci, spre Avram Iancu, de dealul liniștii cu melci pietrificați din vremuri stranii, intrat în casa lui, deschisă oricărei inimi, te trezești că îl aștepți să se întoarcă, înmărmurit între pereții din care te cuprind la mijloc — poruncitor stăpînitoare, ca două fluxuri dominante ce te-nfioară pînă-n suflet, electrizante pînă-n oase — cîntecu-mbălsămat în fluier și fulgerarea spadei trase.

În nemișcarea din odaie, vibrează gîndul și lumina și nu se poate să nu-ți spună, în reculegerea ei, clipa, că Iancu a-ntocmit cu viața-i, de dincolo de viață chiar, în satul lui din Apuseni, simbolul sacru-al dăinuirii neamului său în vatra mare a Daciei, simbolul sfînt de cîntec și de vitejie, emblema unor oameni pașnici, dar niciodată de înfrînt.

DORIN GHERGHINESCU

Casa din Vidra în care s-a născut „Crăișorul munților", imagine fotografică luată în anul Marii Uniri de la Alba Iulia și conservată pe o placă de sticlă. (Din albumul „Avram Iancu" de Ion Miclea)

MEMORIA ISTORIEI

Ocuparea părții de nord-vest a Transilvaniei de către Ungaria horthystă, în urma Dictatului fascist de la Viena, din 30 august 1940, a instaurat, pe acest străvechi teritoriu românesc, cea mai neagră epocă din îndelungata și frămîntata sa istorie. Mărturie irefutabilă — documentele vremii, scrise cu sîngele celor căzuți sub barbarul jug.

Pe parcursul a numai doi ani de cotropire horthystă, pe teritoriul românesc smuls samavolnic de la patria — mamă au fost asasinați fără judecată 991 de români, iar alți 6813 au fost crunt maltratați și schingiuiți. Numai în județul Sălaj, în decursul unei singure luni (septembrie 1940), bandele horthyste au ucis aproape 300 de români, în masacre de masă care au culminat cu cele de la Ip și Treznea.

De pe pămîntul românesc ocupat de horthyști au fost izgoniți și expulzați forțat peste 300 000 de români. Alți 20 000 de români au fost trimiși la muncă forțată în Germania hitleristă, la săparea tranșeelor pe frontul nazisto-horthyst din Răsărit, iar alți 15 000 au fost expediați la muncă forțată în Ungaria. Mii de români au fost azvîrliți în lagărele de concentrare de la Puspök-Ladany, Someșeni, Florești, unde au fost supuși unui sistematic regim de exterminare.

Acțiunilor teroriste li s-a adăugat o serie de măsuri economice, politice, sociale, culturale etc., avînd ca scop slăbirea și lichidarea elementului românesc, forțata sa deznaționalizare. Pe teritoriul ocupat, învățămîntul universitar se preda exclusiv în limba maghiară, cel liceal avea doar 2 unități și 10 secții în limba română, iar numărul școlilor primare cu limba de predare română sau cu secție română a scăzut cu peste 200 față de cel al perioadei anterioare.

Măsurile teroriste fascisto-horthyste s-au abătut, de asemenea, cu o deosebită violență, asupra evreilor (începînd cu luna martie 1943, de pe acest teritoriu au fost deportați, în lagărele naziste ale morții, peste 150 000 de evrei), ca și a tuturor elementelor democratice și antifasciste, inclusiv maghiari, secui și germani.

O istorie scrisă cu sînge, o istorie care nu se uită!

50 de ani de la Dictatul fascisto-horthyst de la Viena

UN ATENTAT ODIOS ÎMPOTRIVA INTEGRITĂȚII TERITORIALE A ROMÂNIEI

Eșuarea tratativelor tripartite de la Moscova, purtate între Franța, Anglia și U.R.S.S. în vara anului 1939, urmată de încheierea Tratatului de neagresiune dintre Germania și U.R.S.S. la 23 august 1939, de declanșarea agresiunii naziste împotriva Poloniei la 1 septembrie 1939 și ștergerea acesteia de pe harta Europei au schimbat radical poziția politico-militară a României, reducîndu-i considerabil posibilitatea de a se manifesta în conformitate cu opțiunile sale. Întreg sistemul de alianțe și acorduri pe care se sprijinea securitatea țării era, practic, anulat. Franța era la rîndu-i izolată, în imposibilitate de a-și onora obligațiile ce și le luase față de România prin garanțiile din aprilie 1939. Prinsă între Germania și U.R.S.S., legate printr-un tratat de colaborare pe multiple planuri, România nu mai avea nici o posibilitate de manevre diplomatice pentru a se putea ține în afara evenimentelor, păstrîndu-și nealterat teritoriul național. Ungaria și Bulgaria, stimulate de diplomația celui de-al III-lea Reich și de felul cum fusese împărțită Cehoslovacia, puneau deschis și presant chestiunea împărțirii României.

Eforturile românești de a ieși din această situație fără precedent au fost pînă la urmă complet anihilate de evoluția, în sens contrar, a situației internaționale. În primăvara anului 1940 Germania a trecut la cotropirea țărilor vest-europene. Capitularea Franței, la 22 iunie 1940, a produs o adevărată consternare în România, care pierdea principalul său pilon de sprijin, de altfel mai mult moral, în politica externă. Capitularea Franței și izolarea Marii Britanii de continent au dat posibilitatea Reichului nazist și partenerilor lui să se preocupe mai îndeaproape de problemele spațiului sud-estic și balcanic și, mai ales, să-și reglementeze conturile cu România. În vara anului 1940, României i s-a cerut, sub amenințarea unei invazii concentrice, să cedeze masive teritorii unor state vecine. Așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „în acest moment greu pentru destinele țării sale, poporul român s-a găsit singur, fără nici un sprijin din afară, părăsit de toate puterile Europei". Un timp, guvernul român a înclinat, totuși, spre rezistența cu armele, dar pînă la urmă a apreciat că împotrivirea ar fi zadarnică și cu efecte imprevizibile; s-a decis deci să se satisfacă pretențiile teritoriale ale vecinilor revizioniști.

În urma notelor ultimative ale guvernului sovietic din 26 și 27 iunie 1940, Basarabia, cu o suprafață de 44.500 kmp și o populație de 3.200.000 de locui-

tori, și Bucovina de nord, cu o suprafață de 6.000 kmp și o populație de 500.000 de locuitori au intrat în componența U.R.S.S.

În aceste împrejurări dramatice pentru ființa poporului român, Ungaria horthystă, încurajată și de Germania nazistă și Italia fascistă, și-a intensificat acțiunile revanșarde împotriva României, considerînd că sosise momentul propice pentru satisfacerea pretențiilor ei anexioniste. Paralel cu acțiunile politico-militare pentru forțarea României să cedeze pretențiilor sale, Ungaria horthystă a organizat pe teritoriul de nord-vest al țării noastre, începînd mai ales cu anul 1940, o vastă rețea de spionaj, diversiune și terorism, în vederea organizării unei eventuale agresiuni militare și ridicării populației de naționalitate maghiară și germană. În acest scop, au fost aduși membri ai organizației fascisto-teroriste „Garda zdrențăroșilor", care au fost infiltrați în această parte a țării, pentru a provoca acte de diversiune între populația majoritară românească și naționalitatea conlocuitoare maghiară, a organiza

că unei revendicări teritoriale care se bucură de extrem de multă popularitate în rîndul națiunii ungare i se opune o revendicare etnografică cu siguranță incontestabilă. Structura populației în regiunea în litigiu — considerînd cît mai favorabil poziția Ungariei — este următoarea: la 1.500.000 de unguri există 3.000.000 de români și 600.000 — 700.000 de germani... Raportul numeric este de 1/3 unguri la 2/3 români". Cu toate acestea, Hitler s-a hotărît să acționeze pentru realizarea pretențiilor horthyștilor, considerînd că România făcea parte dintre țările dușmane Axei. În felul acesta el recompensa guvernul ungar pentru devotamentul și sprijinul său acordat ani de-a rîndul politicii revanșarde a Germaniei și Italiei fasciste și sancționa România pentru fidelitatea ei față de politica de securitate colectivă și a pactelor regionale stabilite în Europa după primul război mondial. În afara celor de mai sus, Hitler înțelegea să dea „diferendului" teritorial ungaro-român, provocat și întreținut de cercurile reacționare și revizioniste ale

După ocuparea părții de nord a Transilvaniei, în urma samavolnicului Dictat de la Viena, horthyștii au declanșat un val de asasinate, în cadrul unor vaste și sistematice acțiuni de exterminare în masă a populației românești

acte de sabotaj împotriva unităților și obiectivelor militare românești, a incendia localitățile locuite de populație de origine germană, urmărind ca prin astfel de provocări să se atragă intervenția directă a Germaniei hitleriste în România.

Întrucît încordarea la care se ajunsese între România și Ungaria horthystă periclita planurile Germaniei naziste în sud-estul Europei, Hitler a hotărît să preia problema reglementării pretențiilor teritoriale ale horthyștilor și să le dea o asemenea rezolvare încît să deschidă accesul trupelor germane spre București și totodată să creeze posibilitatea ca ambele țări să servească interesele Germaniei. Pînă și dictatorul german era convins de netemeinicia cererilor horthyștilor, mărturisind deschis acest lucru lui Ciano, cu ocazia întrevederii din 28 august 1940: „Soluționarea problemei este deosebit de complicată datorită faptului

horthysto-fasciștilor, o reglementare în spirit nazist, care să ducă la o mai mare dezbinare a celor două popoare și la subordonarea lor celui de-al III-lea Reich.

În situația creată, sub presiunea statelor fasciste, îndeosebi a Germaniei hitleriste, România a fost nevoită să accepte angajarea unor tratative, în vara anului 1940, cu guvernul Ungariei horthyste. Astfel, la mijlocul lunii august 1940, la Turnu Severin, între reprezentanții guvernului român și cel ungar au început tratative în problema pretențiilor teritoriale ale Ungariei horthyste asupra părții de nord-vest a României. Guvernul român, în baza dreptului istoric multimilenar, a respins cererile anexioniste ale Ungariei hor- →

hyste, acceptînd unele mici modificări de graniță și propunînd un schimb de populație între cele două țări. Ungaria horthystă s-a arătat surprinsă de rezistența României, îndeosebi de hotărîrea fermă a întregului popor român de a lupta cu arma în mînă pentru apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a patriei. Se contura pericolul ca între cele două țări să izbucnească un conflict militar. Întrucît acest fapt nu convenea hitleriștilor, diplomația germană a stopat cursul inevitabil către un conflict armat între Ungaria horthystă și România, prin asumarea rolului de „arbitru" în raporturile dintre cele două state. Astfel, miniștrii de externe ai României și Ungariei horthyste au fost invitați în seara zilei de 27 august 1940, de către conducătorii diplomației statelor fasciste, să se prezinte la Viena în ziua de 29 august.

În momentul cînd erau lansate aceste invitații, noua frontieră dintre România și Ungaria horthystă era deja fixată de către Hitler și acceptată de Musolini. Aceasta era astfel stabilită încît pătrundea ca un pumnal în inima României, pînă la cîțiva zeci de kilometri de zona petroliferă a Văii Prahovei, zonă de interes vital pentru mașina de război a Reich-ului hitlerist, și către capitala țării, București.

La Viena, încălcînd în mod brutal independența și suveranitatea statului român, miniștrii de externe ai Germaniei hitleriste și Italiei fasciste — Ribbentrop și, respectiv, Ciano— s-au constituit cu de la ei putere într-un „tribunal arbitrar" și au cerut, în baza „dreptului de forță și dictat", reprezentantului țării noastre, pe un ton ultimativ, să accepte „arbitrajul" guvernelor german și italian, amenințînd că, în caz contrar, România va deveni obiectul unei agresiuni armate, va fi invadată și ștearsă de pe harta Europei.

Referindu-se la situația în care s-a aflat delegația română la Viena, ministrul de externe al României, Mihai Manoilescu, telegrafia la București: „Totul pare ca o piesă scrisă dinainte în care nici o singură vorbă, nici un singur gest nu se poate schimba. Alternativa pe care mi-au pus-o a fost următoarea: sau primim arbitrajul astăzi, cel mai tîrziu la miezul nopții, încît mîine să se poată da hotărîrea, sau, dacă nu primim, vom fi mîine atacați și va fi sfîrșitul României...". Pentru aceasta, Hitler, încă din luna iulie 1940, întocmise planurile de atacare a României, iar la 28 august 1939 ordonase ca 5 divizii de tancuri și 3 divizii motorizate, completate cu parașutiști și trupe aeropurtate, să fie pregătite să ocupe, la 1 septembrie, zona petroliferă a României, în cazul în care conducătorii de stat români ar fi refuzat acceptarea propunerilor statelor Axei. În același timp, Hitler a cerut lui Ribbentrop și lui Ciano, aflați la Viena, să forțeze România să cedeze pretențiilor teritoriale ale Ungariei horthyste.

La rîndul ei, înconjurată de succesele militare ale statelor Axei împotriva blocului anglo-francez în primăvara și vara anului 1940, Ungaria horthystă, coordonîndu-și acțiunile revizioniste cu Bulgaria și contînd pe concursul Germaniei hitleriste, și-a intensificat pregătirile militare pentru a declanșa războiul împotriva României, pentru a ocupa prin forță partea de nord-vest a țării noastre. După capitularea Franței, la 25 iunie 1940, și înfrîngerea trupelor britanice pe continent, Ungaria a trecut la mobilizarea generală a forțelor armate care, în proporție de 2/3, au fost concentrate și dislocate în vederea agresiunii împotriva României. Pe de altă parte, în timpul negocierilor româno-ungare de la Turnu-Severin și al tratatelor de la Viena, întreaga armată ungară era concentrată la est de Tisa, în apropierea frontierei cu România gata să pătrundă în România în caz că guvernul român ar fi refuzat să satisfacă propunerile Axei și ar fi trecut la rezistență pentru apărarea integrității sale teritoriale.

În aceste împrejurări complexe, de o mare gravitate pentru soarta țării, pentru însăși existența statului român, factorii de conducere ai României, în frunte cu Regele Carol al II-lea, au dezbătut, în ședințe dramatice, căile pe care trebuia să le urmeze statul român. În ședința Consiliului de coroană din dimineața zilei de 30 august 1940, la care au luat parte majoritatea consilierilor regali și membrii guvernului, precum și unii reprezentanți ai partidelor politice, s-a adus la cunoștință cererea de arbitraj necondiționat formulată de miniștrii de externe ai Germaniei hitleriste și Italiei fasciste.

În timpul dezbaterilor ce au avut loc în Consiliul de coroană s-au cristalizat două curente: reprezentanții primului curent, în număr de 10, ce cuprindea personalități politice reprezentative — C.I.C. Brătianu, Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Mihai Popovici, Victor Iamandi, Victor Antonescu, dr. Constantin Angelescu,

Din ororile ocupației horthyste: țărani români, inclusiv copii, siliți să ia drumul bejeniei (sus); români expulzați din zonele ocupate, în vagoane de marfă plumbuite (dreapta)

generalul Artur Văitoianu, prof. Silviu Dragomir, mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan — s-au situat pe linia respingerii Dictatului de la Viena și a trecerii la rezistența armată pentru apărarea hotarelor țării. Reprezentanții celui de-al doilea curent, în număr de 21, din rîndurile cărora făceau parte consilierii regali Gheorghe Tătărescu, Constantin Argetoianu, Alexandru Vaida — Voievod, G. G. Mironescu, patriarhul Nicodim Munteanu și alții, precum și membrii guvernului, în frunte cu I. Gigurtu și alți demnitari de stat, apreciau că în condițiile internaționale de la sfîrșitul lunii august 1940 nu era recomandabilă rezistența armată și se pronunțau pentru ieșirea din impas prin acceptarea cererilor ultimative ale Germaniei și Italiei. Votul multora dintre aceștia a fost influențat de telegrama primită de la delegația României aflată la Viena, în care se arăta că Fabricius declarase că Germania „nu-și ia nici o răspundere dacă în termen de cinci minute nu dăm răspunsul".

Semnificativă pentru poziția multora din cei ce au votat pentru acceptarea arbitrajului puterilor Axei a fost declarația lui Gh. Tătărescu, în care, între altele, se arăta: „Am credința că ceea ce se face astăzi este u

provizorat. Nu trebuie să ne uităm la ce este provizoriu, ci numai la ce trebuie să rămînă etern...". La rîndul său, C. Argetoianu afirma: „Trecem prin momente grele; nu s-a isprăvit istoria lumii, vom cîştiga ce pierdem".

În a doua şedinţă a Consiliului de coroană, din noaptea de 30 spre 31 august 1940, cînd Alexandru Romalo, ministrul României la Berlin, reîntors cu avionul de la Viena, a prezentat harta Transilvaniei mutilate, profesorul Nicolae Iorga, Constantin I. C. Brătianu, Iuliu Maniu, Gheorghe Brătianu, mitropolitul Nicolae Bălan, arhiepiscopul Blajului, Alexandru Niculescu şi alţi oameni politici şi-au ridicat glasul împotriva Dictatului fascist şi au cerut respingerea lui, pronunţîndu-se pentru apărarea graniţelor şi a independenţei patriei. În aceste clipe dramatice pentru soarta ţării, majoritatea factorilor de răspundere au fost nevoiţi să accepte odiosul dictat.

Sentinţa nedreaptă impusă României la Viena, la 30 august 1940, de către statele fasciste-revizioniste în favoarea Ungariei horthyste, a determinat în întreaga ţară un puternic val de manifestaţii populare pentru respingerea acestui act odios, pentru adoptarea

unor măsuri ferme, printre care şi recurgerea la lupta cu arma în mînă pentru apărarea integrităţii teritoriale a ţării.

Întreg poporul român — de la oameni politici pînă la muncitorime, ţărănime şi intelectualitate — a respins, cu deplină hotărîre, politica statelor fasciste de amputare a teritoriului naţional, manifestînd făţiş şi ferm voinţa de a se opune odiosului Dictat de la Viena. Această atitudine a fost pregnant relevată atît în perioada premergătoare actului banditesc de la Viena, cît şi în epoca următoare nedreptei hotărîri.

Dacă în conjunctura internaţională existentă în acea vreme cercurile guvernante din România au fost nevoite să accepte cedările teritoriale din vara anului 1940, inclusiv ale Dictatului fascist de la Viena, în schimb poporul român a refuzat de la început politica arbitrară a puterilor Axei şi a Ungariei horthyste. Referindu-se la caracterul nedrept, odios al acestui act, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta: „Prin Dictatul de la Viena puterile Axei au săvîrşit una dintre cele mai nelegiuite transferări de suveranitate teritorială pe care le-a înregistrat vreodată evoluţia relaţiilor internaţionale".

În condiţiile adoptării unilaterale de către Germania hitleristă şi Italia fascistă a hotărîrii de a sacrifica România prin sfîrtecarea teritoriului ei naţional şi cedarea unei părţi a Ungariei horthyste, în favoarea propriilor lor interese războinice, mişcările de masă antifasciste şi antirevizioniste au dobîndit un caracter şi mai hotărît, exprimînd voinţa unui întreg popor de a-şi apăra cu orice preţ drepturile sale istorice asupra pămîntului străbun al Daciei, libertatea şi independenţa patriei.

În adunările organizate la Cluj, Braşov, Bucureşti, Timişoara, Arad, Sibiu, Alba Iulia, Oradea, Dej, Bistriţa-Năsăud, Sighişoara, Sebeş şi în alte localităţi mase largi de cetăţeni, la care s-a raliat şi armata, şi-au exprimat hotărîrea fermă de a apăra independenţa şi integritatea teritorială a României. Totodată, manifestaţiile populare de masă din lunile august şi septembrie 1940 au exprimat profundele sentimente antifasciste ale poporului român, atitudinea sa hotărît potrivnică Germaniei hitleriste, Italiei fasciste, Ungariei horthyste şi celorlalte state revanşarde, revizioniste.

La aflarea primelor ştiri despre Dictatul de la Viena şi despre intenţia guvernului român de a ceda o parte din teritoriul strămoşesc Ungariei horthyste, zeci de mii de români au manifestat, în cursul zilei de 30 august 1940, în faţa sediului Rezistenţei din oraşul Cluj, cerînd respingerea samavolnicului act şi trecerea la rezistenţa armată pentru apărarea hotarelor ţării. A urmat apoi o adunare de protest în faţa maselor întrunite în faţa primăriei oraşului Cluj, unde cei ce au luat cuvîntul — prof. Gh. Popa, dr. Sireteanu, dr. Vidican şi dr. Em. Haţiegan — au cerut să nu se cedeze nimic „Ungariei şi să se treacă la luptă pe viaţă şi pe moarte pentru salvarea Ardealului".

Îngrijorată de soarta ce o aştepta sub regimul fascisto-horthyst, populaţia oraşului Cluj şi-a continuat, în seara zilei de 30 august 1940, manifestaţia împotriva mutilării teritoriului naţional, respingînd arbitrajul statelor fasciste. Redînd atmosfera care domnea în rîndurile manifestanţilor adunaţi în jurul primăriei oraşului Cluj, Inspectoratul de poliţie Someş raporta la 30 august 1940: „S-a hotărît să nu doarmă nimeni toată noaptea, să se deschidă Teatrul naţional şi bisericile româneşti şi să se tragă clopotele, în semn de pericol". Participanţii la marea demonstraţie, după ce au manifestat pe străzile oraşului, au adoptat o telegramă către suveranul României prin care cereau: „Ardealul întreg, înfăţişat prin miile de fii ai săi, adunaţi în Cluj, trimite pe această cale celor ce pe moment deţin destinele ţării, expresiunea voinţei sale nestrămutate de a respinge cu hotărîre Dictatul de la Viena, care vrea să dea Ardealul Ungariei. Nu primim nici o hotărîre care vrea să răşluiască moştenirea sfîntă a înaintaşilor noştri, ori de unde şi de la oricine ar veni. Vom apăra Ardealul cu ultima noastră energie".

Dovedind un înalt spirit de combativitate şi manifestînd puternice sentimente patriotice, masele populare din Cluj au ocupat localul Palatului telefoanelor şi au delegat pe profesorul Grigore Popa să transmită conducătorilor României din partea întregii populaţii din Transilvania următoarea telegramă: „Ca reprezentanţi ai poporului din Ardeal, cerem mobilizare şi rezistenţă, spre a nu ceda o palmă de pămînt ungurilor. Masele româneşti care aşteaptă afară cer arme şi luptă pentru a-şi apăra pămîntul".

Indignaţi de hotărîrea guvernului român de a ceda partea de nord-vest a ţării fără luptă Ungariei horthyste, un grup de manifestanţi români a pătruns în seara zilei de 1 septembrie 1940 în magazinul de arme şi muniţii al Comandamentului militar român din acest oraş, pentru a-şi procura armamentul necesar rezistenţei poporului împotriva agresorilor fascişti. →

→
În amplele manifestații care au avut loc la Cluj în zilele de 30-31 august 1940, masele de muncitori conduse de comuniști, de forțele democratice și patriotice, au avut un rol important. Potrivit unei note informative a Inspectoratului regional de poliție Someș, lucrătorii ceferiști, ca și muncitorii de la Fabrica de țigări, au imprimat manifestației un puternic caracter patriotic, antifascist și antirevizionist. Muncitorimea a lansat chemarea ca poporul să fie înarmat pentru a rezista în fața agresiunii fasciste.
Ample manifestații populare au avut loc în numeroase alte localități ale țării. Istoricul oraș Alba Iulia a fost teatrul unor puternice manifestații de protest împotriva hotărîrilor luate de statele fasciste prin Dictatul de la Viena. Mii de locuitori ai orașului — bărbați, femei, tineri și bătrîni — s-au îndreptat în grupuri spre centrul orașului. Din toate comunele județului au sosit grupuri de muncitori, meseriași, țărani, intelectuali și elevi. Mulțimea a ocupat pînă la refuz Piața Mihai Viteazul și a manifestat împotriva Dictatului fascist. „Trăcîntînd cîntece patriotice și scandînd lozinci ca: „Trăiască Ardealul", „Nu vom da nici o brazdă!", „Vrem arme!", „Vom muri cu toții, dar Ardealul nu-l vom da!" Bătrîni cu tîmple încărunțite — relatau rapoartele vremii — și cu lacrimi în ochi, purtînd cocarde tricolore, cereau arme, declarînd că vor mai bine să moară în luptă decît să vadă din nou Transilvania în robie. Populația românească întrunită la Alba Iulia, ca și în alte orașe, a trimis moțiuni de protest la Berlin și Roma, înfierînd Dictatul fascist de la Viena.
La Brașov, vestea ruperii din trupul țării a unei părți însemnate a îndurerat inimile tuturor. „Nimănui nu-i vine să creadă că un asemenea act — scria corespondentul ziarului «Universul» din Brașov — a fost săvîrșit împotriva dreptății cîștigată după 1000 de ani de asuprire străină, prin jertfa de secole a atîtor martiri și care a culminat prin jertfa celor 800 000, de eroi" (din primul război mondial — n.n.). Zeci de mii de brașoveni, tineri și bătrîni, au manifestat pe străzile orașului. În cuvîntările rostite de reprezentanții maselor s-a cerut respingerea Dictatului de la Viena și trecerea la lupta cu arma în mînă pentru apărarea integrității teritoriale a țării. „Noi, aceste zeci de mii de români cu fălcile încleștate de durere, să facem — arăta în cuvîntul său Valer Roman — să se audă că declarăm că nu-l arbitrajul acesta, că nu-l vom recunoaște niciodată și că ne vom lupta pe toate căile ca să-l zădărnicim sau să-l sfărîmăm". La încheierea manifestației, zecile de mii de brașoveni au jurat „că se va lupta pînă la ultima picătură de sînge pentru apărarea pămîntului strămoșesc". „Depunerea jurămîntului — consemna ziarul «Universul» — a fost un moment din cele mai impresionante. Murmurul norodului s-a pierdut ca un ecou prin văile munților, a trecut din creastă în creastă pînă departe, departe peste mări, pentru a se auzi de toată lumea hotărîrea luată de un popor care nu cere altceva decît dreptul la viață".
După depunerea jurămîntului de luptă, mulțimea s-a încolonat și, intonînd cîntecele „Deșteaptă-te române!" și „Pe-al nostru steag", s-a îndreptat către mormîntul luptătorului unionist de la 1848, Andrei Mureșan, autorul acestor cîntece de redeșteptare națională, unde a avut loc o impresionantă demonstrație populară împotriva Dictatului fascist de la Viena și pentru apărarea hotarelor țării".
La Timișoara, muncitorii ceferiști, sub conducerea și îndrumarea P.C.R., au organizat, în cursul zilei de 2 septembrie 1940, o grevă de protest împotriva Dictatului. În orașul Sibiu, premilitarii români, la care s-au atașat numeroși cetățeni, au manifestat în ziua de 1 septembrie 1940, în fața Comandamentului Corpului VII Teritorial, contra oricărei cedări de teritoriu din Transilvania în favoarea Ungariei horthyste.
La Dej, un grup de studenți și studente, veniți de la Cluj, au manifestat la 31 august 1940 pe străzile orașului, cerînd să nu se cedeze nord-vestul Transilvaniei. Studenții, cărora li s-au alăturat și sute de cetățeni ai orașului, au exprimat hotărîrea că vor lupta cu arma în mînă pentru apărarea hotarelor țării și „formarea unui guvern de rezistență națională pentru apărarea Ardealului".
La Oradea, mii de oameni au manifestat în fața consulatului german din acest oraș împotriva sentinței nedrepte de la Viena, iar populația Timișoarei a devastat consulatul Germaniei hitleriste aflat în localitate. Dînd curs sentimentelor lor patriotice și antifasciste

Din declarațiile lui Horthy, înaintea promulgării funestului Dictat: „Voi suprima pe fiecare român care îmi iese în cale (...) Voi trece prin ascuțișul sabiei întreaga populație (...) Nu voi avea nici o milă!" (În imaginea din stînga, țărani români din județul Trei Scaune, maltratați de autoritățile maghiare în toamna anului 1940. În dreapta, un patetic moment din ceasul eliberării, jinduit de întreaga noastră suflare: tricolorul românesc flutură în orașul Carei, dezrobit de ostașii noștri în octombrie 1944)

te, masele populare din Timișoara au organizat, în cursul zilei de 3 septembrie 1940, cu prilejul vizitei Korpaführerului Adolf Hühnlein, o demonstrație împotriva Dictatului fascist de la Viena.
Sentința nedreaptă a statelor fasciste de la Viena a produs o puternică indignare și în rîndurile populației orașelor și a județului Arad. La întrunirea din 1 septembrie 1940 s-a votat aici o moțiune în care, între altele, se arăta că populația orașului:
„I. Ia act de declarațiile conducerii statului că nu a avut libertatea de a hotărî în prealabil asupra acceptării sau refuzului, adeziunea fiindu-le smulsă prin amenințări ultimative. În consecință, socotesc actul de arbitraj ca nedrept.
II. Mărturisește, reafirmă și își însușește, din nou, cu nezdruncinată credință și voință de a executa și apăra

hotărîrile poporului român din Ardeal aduse în ziua de 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, prin voința unanim și liber exprimată a tuturor românilor din Ardeal. Poporul român din Ardeal stă cu neclintită voință și astăzi pe acest temei juridic, moral și istoric al așezării sale în cadrul statului național român și socotește de a sa datorie să apere cu prețul oricăror sacrificii hotărîrea adusă atunci".
Manifestația maselor populare din București împotriva cedării nord-vestului țării Ungariei horthyste s-a desfășurat în cursul zilei de 1 septembrie 1940 în fața statuii lui Mihai Viteazul. Majoritatea participanților la această demonstrație, se arăta într-un raport al organelor de stat, era formată din muncitori, meseriași, intelectuali, studenți și elevi, cărora li s-au alăturat numeroși fruntași politici transilvăneni aflați în Capitală. În aceeași zi, grupuri de bucureșteni au manifestat în fața legațiilor germană și ungară.
Manifestațiile populare din august-septembrie 1940 împotriva Dictatului de la Viena au reliefat sentimentele patriotice ale maselor și ostilitatea lor față de statele fasciste, vinovate de mutilarea teritoriului național. Îngrijorată de turnura evenimentelor, legația germană din București raporta telefonic comandamentului suprem al armatei hitleriste din Berlin că în România au loc „în toată țara mari demonstrații antigermane", subliniindu-se că acestea cresc în intensitate, în special la Brașov, Cluj, Oradea, Sighișoara și București. În continuare se relata că o stare de spirit antihitleristă a cuprins și armata română, care se opunea evacuării nord-vestului Transilvaniei.
Prin amploarea și caracterul lor antifascist, prin vibrantele apeluri și lozinci sub care s-au desfășurat, prin larga participare a maselor populare, reunind clase și pături sociale din cele mai diferite, demonstrațiile împotriva Dictatului de la Viena au evidențiat setea de adevăr și dreptate a poporului român, au demonstrat că lui îi sînt scumpe independența și integritatea teritorială a țării.
Aceleași sentimente patriotice erau caracteristice și armatei române. În multe unități protestul armatei a luat forma unor hotărîri ferme, de rezistență cu arma în mînă. Serviciul de spionaj hitlerist raporta la Berlin: „Armatele din vest nu vor să părăsească pozițiile și cer insistent să lupte. Ofițerii români — se mai relata în raport — se considerau ofensați de această cedare, nevoind să conceapă rațiunea politică a sentinței de la Viena și dorind să lupte. Această stare de spirit se transmise și soldaților care manifestau pe zonă și cazarmi".
Majoritatea ziarelor și revistelor, indiferent de culoarea lor politică, au dedicat pagini numeroase consemnării protestului poporului român. În articolul „La Viena s-a săvîrșit o mare nedreptate", apărut în ziarul „Neamul Românesc" din 5 septembrie 1940, de sub direcția lui Nicolae Iorga, se consemna: „Românii nu pot să nu protesteze împotriva verdictului de la Viena cînd 1 milion 300 000 dintre ei urmează să treacă sub stăpînire străină. De aceea, în fiecare oraș din Ardealul ce urmează să fie alipit la Ungaria, cît și din acela care va rămîne în granițele cele ciopîrțite ale României, se produc zilnic proteste în timpul cărora românii strigă împotriva noii nedreptăți ce li s-a făcut, tocmai acum cînd omenirea întreagă sîngerează pentru libertatea și independența popoarelor. Din aceste proteste românești, orice minte sănătoasă ar trebui să tragă singura concluzie ce se poate trage, că judecata nedreaptă de la Viena a fost o imensă greșeală. Nu nedreptatea făcută popoarelor poate aduce împăciuirea care se dorește azi. Și nu pe satisfacerea poftelor de dominație se poate alcătui o nouă Europă".
Ziarul „Universul", în numărul din 7 septembrie 1940, consacrat amputărilor teritoriale suferite de România în vara anului 1940, preciza că prin verdictul statelor fasciste de la Viena s-a cedat Ungariei un teritoriu românesc, împotriva voinței poporului nostru. „Toate aceste pierderi dureroase, care au micșorat cu o treime patrimoniul nostru strămoșesc — se arăta în continuare în ziar — au sfărîmat frontierele firești ale României întregite, unitatea noastră etnică și au violentat etica și dreptul...". În încheiere se menționa: „ceasul libertății și al justiției va suna însă și pentru România mutilată și nedreptățită", iar poporul român „se va reface și întări ca să lupte pentru restaurarea României întregite".
La rîndul lor, ziarele „Timpul", „Facla", „Ordinea", „Acțiunea", „Tribuna", „Curentul" etc. au exprimat în paginile lor protestul poporului român și al opiniei publice internaționale împotriva sentinței nedrepte de la Viena.

Printre cei care s-au ridicat cu energie împotriva Dictatului fascist de la Viena, a cedării oricărei palme de pămînt din trupul țării și pentru apărarea hotarelor statului român, s-au numărat participanții la istorica adunare de la Alba Iulia, de la 1 decembrie 1918, membri ai gărzilor naționale și ai legiunilor de militari români formate în Rusia și Italia, fruntași ai comitetelor naționale românești etc. Astfel, în Memoriul Uniunii Asociației foștilor Gărzi naționale transilvănene din 1918 — 1919, adresat, la 1 septembrie 1940, regelui Carol al II-lea, se arăta: „Înmărmuriți de durere în fața noii ciuntiri a pămîntului patriei întregite prin sacrificiul neamului întreg, noi, foștii luptători, membri ai gărzilor naționale ardelene din anii 1918 — 1919, care ne-am oferit viața și toată ființa noastră în slujba întregirii neamului, îndurerat azi, înjghebînd sub forma Gărzilor naționale prima armată românească din Ardeal, protestăm cu toată revolta sufletului îndurerat împotriva verdictului prin care se sfîrtecă sfîntul pămînt al Ardealului, aruncîndu-se din nou în robia ungurească peste un milion cinci sute de mii de frați".

La 9 septembrie 1940, Uniunea avocaților din România întrunită în ședință plenară, prezidată de prof. Anibal Teodorescu, a protestat cu toată tăria împotriva Dictatului fascist de la Viena care, „netținînd seama nici de adevărul istoric, nici de puternicele realități etnografice, a împlîntat un junghi chiar în inima României și a trimis 1500000 de români pe drumul celei mai cumplite robii din cîte au fost cunoscute vreodată". În continuare, în protest se arăta: „Numai calcule și considerațiuni străine de orice idee de justiție au putut conduce judecătorii unui conflict renăscut să satisfacă setea anacronică de dominare a unui popor...". Demonstrînd nelegitimitatea acestui act arbitrar, protestul menționa: „Nu este dreptate a smulge din sinul patriei lor 1500000 români... Dictatul de la Viena rămîne pînă la desființarea lui un act în afara de orice idee de drept și de dreptate, avocații români nu-i recunosc valoarea și nu-i pot primi. Pentru români, actuala cedare a unei părți din țara lor nu poate avea alt înțeles decît acela al unui mandat vremelnic de administrațiune dat,- împotriva voinței lor și a dreptului internațional, unui stat vecin, mandat ce va înceta îndată ce interesele mandatarilor se vor schimba".

Printre numeroasele personalități ale vieții politice și culturale românești care și-au unit glasul revoltei și urii lor cu cel al întregului popor român împotriva nedreptății săvîrșite la Viena s-a numărat și ilustrul nostru cărturar și patriot Nicolae Iorga. În articolul „Măcar să nu ne tînguim", marele istoric scria: „Ni s-a furat în formele cele mai imparțial diplomatice, după formele cele mai imperios brutale, o treime din pămîntul țării cu acei robi români, trei milioane care au rămas acolo. Ei sînt lăsați acum în seama singurei lor virtuți pe care sîntem siguri că și acum, în anii patimilor, vor dovedi-o. Or, cutez a ruga pe frații mei din presă, măcar să nu ne tînguim. Nici doine, nici chinuri, nici blăstăm. Un neam tare nu face așa! Avem de luat lucrul aproape de la capăt. Și fiindcă sentința poartă și o pecete italiană, să ne amintim ce a spus Victor Emanuel, Întregitorul, după ce ostașii tatălui său trebuiseră să părăsească Milanul: e un lucru de refăcut. Aceasta și atît". Marele istoric a înfierat atît

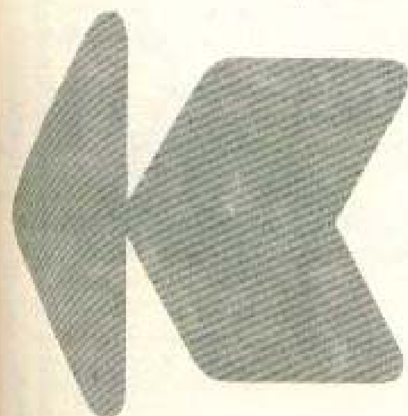
La Ip (sus), ca și la Treznea, unde bandele horthyste au asasinat sute de locuitori români pașnici, amintirea tragicelor evenimente dăinuie, ca un veșnic „memento!", în inimi și în piatra monumentelor

acţiunea celor două state fasciste de a impune României Dictatul de la Viena, cît şi atrocităţile şi crimele săvîrşite de armată, jandarmerie, formaţiunile şi organizaţiile teroriste şi paramilitare horthyste împotriva populaţiei româneşti şi de alt neam la intrarea lor în nord-vestul ţării. În acest sens, N. Iorga scria: „Ce s-a petrecut acolo la luarea în stăpînire de armata şi administraţia ungară sub ochii ei şi fără nici o încercare de a opri, ba chiar cu binevoitorul ei concurs, întrece orice închipuire şi se poate pune alături de cele mai groaznice scene din vremea năvălirilor barbare, cînd cel puţin setea de a omorî nu era unită cu un sadism care aparţine vremurilor noastre. Spînzurări cu capul în jos, răstigniri, baterea cuielor în cap, presărarea cu var nestins a rănilor, acestea au fost, după cîte ştim pînă acuma — şi martiriul se desluşeşte tot mai mult — semnele civilizaţiei poporului care s-a dezonorat prin asemenea acte. Statul român va face ce crede. Din partea noastră n-avem decît un sfat: A nu se clinti un fir de păr din capul unui cetăţean maghiar al României. E cea mai teribilă pedeapsă ce putem da chinuitorilor şi asasinilor".

Poetul Emil Isac a publicat în „Universul" din 4 septembrie 1940 un articol în care arăta: „Neamul nostru n-a murit niciodată şi nu se vor răsturna de spaimă turlele, căci noi, ardelenii, sîntem români, am fost şi vom rămîne români... Ardealul îşi iubeşte mama şi nu vrea o alta, vitregă, căci noi nu vrem decît să fim copiii mamei noastre şi părinţii străini nu ne vor îndulci niciodată".

Sentinţa nedreaptă de la Viena impusă poporului român de către statele fasciste a produs un puternic resentiment şi o reacţie spontană de protest şi în opinia publică din străinătate, care a înfierat şi condamnat Dictatul ca un nou şi brutal act de agresiune şi samavolnicie fascistă. Reacţia a fost, aproape pretutindeni, în totală contradicţie cu atmosfera euforică pe

care căuta s-o acrediteze propaganda statelor fasciste şi, fireşte, cea aparţinînd beneficiarilor ei, revizioniştii horthyşti. Guverne, oameni de stat, posturi de radio, cotidiene şi agenţii de presă, oameni de ştiinţă şi cultură s-au pronunţat împotriva Dictatului impus României prin forţă, declarînd că nu-l vor recunoaşte niciodată.

Exprimîndu-şi dezacordul faţă de actul samavolnic de la Viena, premierul britanic, Winston Churchill, preciza că „nu vom recunoaşte nici o schimbare teritorială care s-a produs în timpul războiului, în afară de cazul cînd s-ar fi făcut cu concursul şi voinţa părţilor interesate". La rîndul său, lordul Halifax, ministrul de externe al Marii Britanii, declara, la 6 septembrie 1940, în Camera comunelor, că „guvernul englez nu accepta Dictatul de la Viena, care răpea României o importantă parte a teritoriului său naţional, deoarece aşa-zisa «reglementare» a litigiului a fost dictată de Puterile Axei şi a fost impusă României sub constrîngere".

Ridicîndu-se împotriva acţiunilor revanşarde ale statelor fasciste pe seama altor state şi solidarizîndu-se cu lupta dreaptă a poporului român pentru apărarea integrităţii teritoriale a patriei sale, renumitul istoric englez Seton Watson, sprijinitor al luptei popoarelor pentru libertate şi unitate naţională, în emisiunea postului de radio Londra, din 30 august 1940, declara: „Ziua de astăzi poate să fie considerată ca o zi a patimilor pentru neamul românesc, una dintre zilele cele mai negre prin care a trecut ţara. Azi s-a săvîrşit la Viena o nouă şi monstruoasă ciuntire a graniţelor României prin dictatul puterilor Axei". Subliniind locul Transilvaniei în istoria poporului român, el releva: „Ardealul nu reprezintă o simplă problemă teritorială. El reprezintă vatra românilor, iar cuvîntul Ardeal este idealul pentru care s-au sacrificat atîtea generaţii de români. Cum ar putea, oare, un român cu dragoste de ţară să primească această hotărîre cu braţele încrucişate?".

Radio New York, demascînd frazeologia şi caracterul fals al propagandei fasciste, preciza, în emisiunea sa din 31 august 1940, că „România a fost forţată să cedeze în urma unor mari presiuni militare din partea Germaniei hitleriste şi a Italiei fasciste".

Dictatul fascist de la Viena n-a fost recunoscut nici de guvernul S.U.A., stat în care propaganda revizionistă horthystă a depus susţinute eforturi pentru captarea opiniei publice şi a unor personalităţi politice pentru a determina recunoaşterea noilor teritorii anexate de către Ungaria în dauna României. Administraţia condusă de preşedintele F. D. Roosevelt a respins agitaţiile revizioniste horthyste şi pretenţiile Ungariei asupra Transilvaniei şi a altor teritorii aparţinînd statelor vecine.

Dezvăluind în faţa opiniei publice din S.U.A., în anii celui de al doilea război mondial, caracterul ilegal al Dictatului fascist din 30 august 1940, publicistul american Milton G. Lehrer sublinia că „aşa-numitul arbitraj de la Viena" a fost un „act arbitrar inechitabil, impus cu violenţă de cei doi comparşi: Ducele şi Führerul, care au crezut că Europa culturii milenare a căzut atît de jos încît destinele ei pot fi scrise de doi aventurieri, erijaţi în conducători". Referitor la caracterul neviabil şi efemer al Dictatului, publicistul american preciza că „Dictatele impuse de dictatori au avut dintotdeauna soarta făuritorilor lor. Nimic nu se poate clădi într-adevăr pe violenţă, după cum nimic nu se poate clădi pe nisip: nici dictaturi şi nici dictate". Sfărîmarea unităţii acestei provincii româneşti, care dintotdeauna a constituit o entitate românească indisolubilă, reprezenta „un non-sens istoric, geografic, economic, etnic, o absurditate, o ameninţare pentru pacea Europei".

În ceea ce priveşte atitudinea poporului român, Milton G. Lehrer remarca că acesta, „în quasi-unanimitatea lui", cu excepţia unor elemente trădătoare, aflate în solda spionajului nazist (era vorba de legionari — n.a.), „a respins de la început verdictul de la Viena". Toţi patrioţii români, adăuga istoricul şi publicistul american, au înfierat intervenţia celor două state fasciste în favoarea rezolvării pretenţiilor

revanşarde ale Ungariei horthyste pe seama României.

În egală măsură, odiosul act impus poporului român prin teroare, intimidare şi presiune militară directă, a avut un ecou deosebit de mare în opinia publică democratică şi progresistă din străinătate, în rîndurile emigraţiei române de peste ocean, care a condamnat şi înfierat această decizie arbitrară ca pe un act de brutală agresiune şi samovolnicie fascistă.

Ocupîndu-se de aşa-zisul arbitraj de la Viena, renumitul profesor de istorie universală Edmond Rossner scria într-un articol publicat în „Gazette de Lausanne" că Ungaria horthystă nu şi-a putut justifica, în timpul tratativelor cu România din vara anului 1940, pretenţiile ei teritoriale asupra Transilvaniei în temeiul argumentelor etnice şi demografice. Istoricul elveţian preciza în continuare că, pe toată întinderea Transilvaniei, populaţia românească constituia elementul etnic majoritar.

Directorul ziarului „ a Suisse", publicistul elveţian Eugène Fabre, constatînd falsitatea argumentelor invocate de revizioniştii horthyşti, amintea că, în 1918, la Alba Iulia, „întreaga Transilvanie a cerut alipirea sa la România printr-un veritabil plebiscit. Acest plebiscit fusese de altfel ratificat la Mediaş de însăşi populaţia săsească, prea fericită că scăpase de asuprirea maghiară". În încheierea articolului Eugène Fabre sublinia că „situaţia de azi se caracterizează printr-o crîncenă nedreptate care face să sîngereze mîndria românească".

După Dictatul de la Viena din 30 august 1940, Ungaria horthystă a instaurat în Transilvania de nord-vest un regim de ocupaţie imperialistă şi colonialistă de tip fascist, menit să elimine naţiunile şi naţionalităţile oprimate, în primul rînd a românilor, să asigure populaţiei maghiare, cu precădere păturilor privilegiate din vechea Ungarie, o poziţie exclusivistă şi dominantă în axul carpatic.

De la intrarea lor în Transilvania de nord-vest ocupanţii hortyşti au trecut la aplicarea unui program de reprimare sîngeroasă a românilor şi celorlalte naţionalităţi în vederea exterminării lor fizice, pentru a schimba artificial raportul demografic în favoarea populaţiei ungare, în încercarea de a justifica eventuala permanentizare a regimului de ocupaţie.

Modul cum s-au petrecut crimele şi atrocităţile împotriva populaţiei româneşti, de un sadism şi de o cruzime rar întîlnite în istoria umanităţii, comise de către ocupanţii hortyşti la intrarea lor în Transilvania de nord-vest la începutul lunii septembrie 1940, participarea armatei, jandarmeriei şi poliţiei, alături de membrii organizaţiilor teroriste de tip fascist „Garda zdrenţăroşilor" şi formaţiunilor paramilitare („Vînătorii turanici", „Asociaţia tiraliorilor", „Turul", „Levente" etc.), precum şi de membrii partidelor fasciste („Crucile cu săgeţi", „Reînnoirea maghiară" etc.), denotă că ele s-au integrat într-un plan bine chibzuit şi că au fost premeditate de către conducătorii horthyşti.

De la începutul ocupaţiei au căzut victime terorii horthyste alături de români, numeroşi evrei, slovaci, sîrbi, ucraineni şi maghiari, îndeosebi din rîndul celor ce participaseră la mişcarea antifascistă şi antirevizionistă.

Dictatul imperialist de la Viena a rămas în istoria relaţiilor internaţionale ca o expresie a politicii brutale, de forţă, promovată de marile puteri pe seama statelor mici. Formula „divide et impera", aplicată de către marile puteri în raporturile dintre diverse ţări ale lumii, avea ca obiectiv slujirea propriilor interese, a aspiraţiilor hegemoniste, anexioniste, cotropitoare.

Poporul român, zămislit într-o lume a rivalităţilor „celor mari", şi-a arătat cu exemplară dăruire dreptul la existenţa în vatra rămasă moştenire de la strămoşii săi daci, voinţa sa neclintită de a fi singur stăpîn în propria ţară. Unirea din 1918 a reprezentat încununarea unor numeroase veacuri de lupte eroice şi ea dăinuie în istoria neamului asemeni unui nestemat aşezat definitiv pe columna timpului. În mod firesc, obiectiv, Dictatul de la Viena nu putea fi acceptat de către poporul român, cum de altfel nu a fost niciodată recunoscut.

Poporul român nu s-a împăcat niciodată cu ciuntirea teritoriului naţional. Mişcarea de rezistenţă, care a început imediat după instaurarea regimului de dictatură, a cuprins treptat cele mai diferite pături din teritoriul cotropit, lupta a căpătat forme şi aspecte dintre cele mai variate. Stau mărturie cele peste 300 000 de români care au fost nevoiţi să-şi părăsească căminele şi localităţile, luînd drumul pribegiei, numeroasele tabere de muncă forţată, cei peste 170 000 de evrei şi români deportaţi în Germania, dintre care peste 100 000 au fost ucişi în anii 1941-1944, în timpul terorii horthyste. Idealul eliberării teritoriului patriei cotropite a animat lupta maselor chiar şi în cele mai grele condiţii din timpul dictaturii antonesciene. Zorile eliberării au luminat calea dezrobirii întregului teritoriu, prin revoluţia victorioasă de eliberare socială şi naţională din august 1944. Atunci, în seara zilei de 23 August, în Proclamaţia către ţară se arăta: „Alături de armatele aliate şi cu ajutorul lor, mobilizînd toate forţele naţiunii, vom trece hotarele impuse prin actul nedrept de la Viena pentru a elibera pămîntul Transilvaniei noastre de sub ocupaţia străină".

La chemarea Partidului Comunist Român: „Totul pentru front, totul pentru victorie!", România a pus în slujba războiului antihitlerist întregul său potenţial economic şi militar, transformînd războiul într-o cauză a întregului popor român.

Armata română, cot la cot cu armata sovietică, a luptat cu eroism legendar pentru eliberarea teritoriului cotropit. La 25 octombrie 1944 întregul teritoriu al patriei era eliberat; practic, odiosul Dictat de la Viena a fost anulat. Aceasta s-a făcut prin jertfa a aproape 50 000 de luptători din rîndul celor peste 265 000 de militari români care au participat la luptele pentru eliberarea ţării.

La 10 februarie 1947, Conferinţa de pace de la Paris a recunoscut caracterul nul şi neavenit al Dictatului de la Viena.

Istoria demonstrează că relaţiile de forţă şi dictat, ameninţarea cu forţa, încălcarea integrităţii teritoriale, amestecul în treburile interne ale unui stat sînt sortite eşecului. Popoarele, prin lupta lor, pot respinge sau anula orice dictat impus de marile puteri împotriva voinţei lor. „Să nu uităm nici un moment că independenţa şi suveranitatea unui popor — sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu —, bunăstarea şi fericirea sa nu se pot realiza în detrimentul altui popor, al altei naţiuni. Numai respectînd pe deplin independenţa şi suveranitatea celorlalte popoare se poate asigura dezvoltarea pe o cale nouă, independenţa şi fericirea fiecărei naţiuni".

MIRCEA MUŞAT

1990

CALENDAR DE SUFLET ROMÂNESC

Microantologie aniversară

Se împlinesc, în 1990, 390 de ani de cînd Mihai Viteazul, intrînd triumfal în cetatea Iașilor, la un an după ce cucerise Ardealul, ne restituia, cu sabia, vechea Dacie, consacrînd prima mare unire politică a românilor. În calendarul nostru de suflet, astfel de date, ca și altele, multe altele, care compun istoria noastră de zbucium, de dăinuire și viețuire, de vitejie și glorie, definindu-ne locul pe harta geografică și spirituală a lumii, legitimînd niște însușiri de care viitorul a trebuit să țină cont, sînt mai mult decît un memento, sînt înseși temeiul și viața noastră. Ca și geții, care sorbeau din vechiul Istros înainte de luptă, împărtășindu-se, sorbim, la rîndu-ne, din fluviul de cuget și fapte ale înaintașilor, ne împărtășim din el, pentru a ne ridica mai tari, mai teferi, mai nestrămutați în a urma chemarea istoriei, pe care o moștenim.

Deschizînd calendarul anului — așa cum procedăm în fiecare ediție a almanahului — la cîteva file care ne readuc în memorie evenimente și oameni cu chipul gravat în marmura veșniciei, deschidem arcada de aur a unor lumini ce ne-au însoțit, ne însoțesc și ne vor însoți pașii în neabătutul nostru urcuș în timp.

MIHAI VITEAZUL
(1593 — 1601)

În acel timp de chin și jale strălucea peste Olt, în Craiova, un bărbat ales, vestit și lăudat pentru frumusețea trupului său, prin virtuțile lui mari și felurite..., prin dragostea către patrie, îngăduiala către semeni, omenia către cei mai de jos, dreptatea către toți deopotrivă, prin sinceritatea, statornicia și dărnicia ce împodobeau mult lăudatul său caracter. Acesta era Mihai, banul Craiovei, fiul lui Petrașcu-Voievod ... Mihai-Voievod se urcă pe tronul Țării Românești la 1593, fiind atunci în vîrstă de treizeci și cinci de ani. Înălțarea lui fu primită cu cea mai vie bucurie de toți locuitorii țării...

NICOLAE BĂLCESCU

Cu deplină încredere în steaua norocului său, strîngîndu-și oștile ce putea să aibă atunci la îndemînă, se repezi la începutul lui mai [1600] în Moldova, contra lui Ieremia Movilă, pe care — cu tot ajutorul de oaste polonă — îl fugări și închise în cetatea Hotinului, de unde însă acesta izbuti a ieși pe furiș, refugiindu-se cu boierii săi în Polonia...

La 1 iunie 1600 a primit Mihai în Iași închinarea boierilor moldoveni, începînd — cum arăta cronica — *„a se scrie și a se mărturisi Domn și în a treia țară"*...

Moldovenii exprimară dorința să-l vadă pe Nicolae Pătrașcu așezat în scaunul domnesc din Iași. Dar Mihai, socotindu-l prea tînăr și temîndu-se că „nu va putea fi domn într-o țară de margi-

ne" amenințată de apropiata răzbunare a lui Ieremia Movilă, a lăsat la cîrma Moldovei o locotenență domnească de patru boieri (Udrea hatmanul, Andronic vistierul, Sava armașul și Negrea spătarul). El însuși se grăbi înapoi la Alba Iulia, unde soseau trimișii împăratului Rudolf cu propunerea să rămînă el domn al Munteniei și al Moldovei, iar a treia țară — Transilvania — s-o cedeze austriecilor!

Stăruințele împărătești au fost însă zadarnice. Mihai nu se putea învoi să arunce în mod ușuratic o izbîndă ostășească răsunătoare, nici să nesocotească dreptul pecetluit cu sînge; de aceea „nu se îndura de Ardeal" să-l părăsească, ci trimițînd o nouă solie la Rudolf îl ruga „să-i lase Ardealul, *cum și l-a dobîndit,* ci să-l slobozească

asupra turcilor". Apoi la cîrma Moldovei trimite pe nepotul său Marcu Vodă, fiul lui Petru Cercel, împreună cu Preda Buzescu.

În vara anului 1600, după biruința de la Hotin, atinsese Mihai culmea gloriei sale ostășești și a puterii politice. Stăpînea acum *trei țări cu populație românească de baștină*. Faima și vitejia lui începuseră a fi răspîndite cu laude meritate în toate țările Europei creștine. Însuși împăratul Rudolf, ascunzîndu-și necazul pentru refuzul întîmpinat cînd a cerut să i se cedeze Transilvania, se simțise obligat a lua în dreaptă socotință rîvna lui Mihai în slujba creștinătății întregi, precum și „eroica lui vitejie ostășească, strălucitele lui merite și mai ales credința lui vrednică de laudă și statornicia lui încercată în serviciul cauzei împărătești", dăruindu-i cetatea Königsberg, în Silezia, împreună cu întreg domeniul ce-i aparținea, ca s-o stăpînească el și urmașii lui, fără ca vreodată să poată fi revocată această donațiune. Mihai a și încasat timp de doi ani veniturile domeniului, cu a cărui administrație încredințase pe italianul Carlo Magno în calitate de „prefect și administrator". Acest Carlo Magno scria la 1600 din Milano lui Mihai încunoștiințîndu-l că împăratul Rudolf a trimis în Franța, în Spania, la Papa și la toate căpeteniile țărilor știri despre vitejia lui care este și un *al doilea Alexandru* (Machedon)...

Misionarul Andrei Bobbi — un călugăr dominican care a pierit cu prilejul unei năvăliri a tătarilor în Moldova pe la 1604 — se mîngîia în taina cugetului său cu nădejdea că Mihai va fi ridicat prin succesele sale războinice, în scurtă vreme, în vechiul tron împărătesc din Constantinopol. Așa se exprima acest dominican într-o scrisoare a sa de la 25 iunie 1600, *privindu-l pe Mihai ca pe un apropiat restaurator al imperiului bizantin*...

Domnia lui Mihai Viteazul are o deosebită însemnătate nu numai în istoria românilor ci și în a celorlalte popoare creștine din răsăritul Europei, fiindcă prin bărbăția și îndrăzneala sa, prin atacurile repezi și biruințele strălucite asupra turcilor, a trezit în sufletul lor speranța izbăvirii și îndemnul de luptă necurmată pentru dezrobirea de sub

→

jugul păgînului.

În ceea ce priveşte însemnătatea acestei domnii pentru istoria românilor, ea se impune mai ales prin faptul că Mihai a fost *cel dintîi realizator al unităţii naţional-politice*...

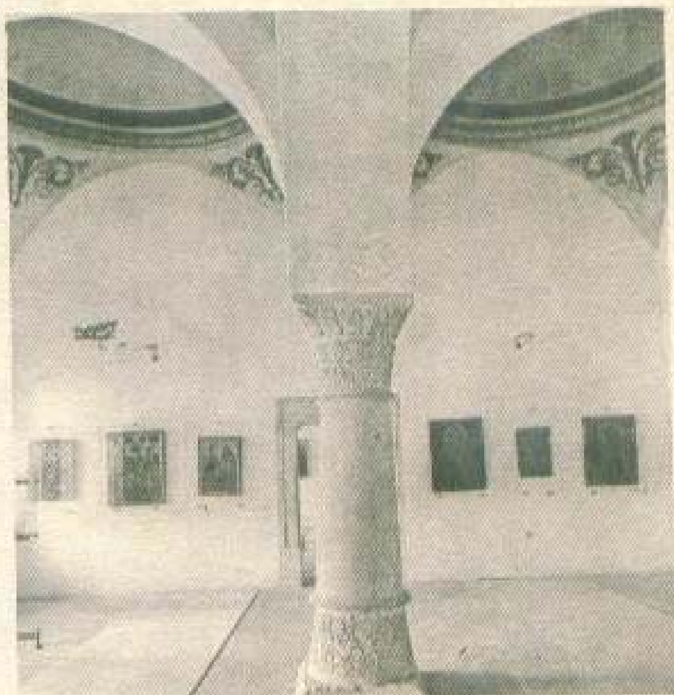
Timp de 7 luni i-a fost de-ajuns lui Mihai spre a întinde hotarele cîrmuirii româneşti pînă aproape de marginile fireşti ale neamului şi ale graiului străbun... Sămînţa ideii naţionale nu a lipsit din actele de cîrmuire ale lui Mihai, nici în Transilvania, nici în Moldova. În sufletul lui ardea dorinţa de a fi ocrotitorul neamului său.

Mihai a fost atît de lăudat pentru vitejia sa în toate ţările Europei, el a devenit mai tîrziu şi un *puternic îndrumător al neamului românesc* atît prin domnia-i scurtă, dar glorioasă, care a dovedit lumii că unirea tuturor românilor sub o singură cîrmuire e cu putinţă, cît şi prin moartea sa tragică, prin sfîrşitul năpraznic pe care i l-a pricinuit hainul Gheorghe Basta prin asasinatul de la Turda. Acest omor politic nu putea să rămînă nerăsplătit. Singura dreaptă răsplătire, demnă de renumele eroului tragic, nu putea fi decît înfăptuirea din nou şi pentru totdeauna a unirii românilor — unire înjghebată de dînsul în mod trecător. Tot ce s-a lucrat şi s-a plănuit de la 1601 pînă la 1918, de o latură şi de alta a Carpaţilor, fie pentru, fie contra acestei uniri, a contribuit să pregătească terenul pentru dorita ei înfăptuire pe veci.

IOAN LUPAŞ

(din varianta inedită a studiului „Stăpînirea transilvană a lui Mihai Viteazul", publicat în 1940; reprodusă de „Magazin istoric" nr. 10/1988).

HOREZU (1690)

Dacă arta de pe vremea lui Mircea păstrează pecetea epocei dîrze în care fu zămislită, arta Brâncoveanului, surîzătoare, armonioasă şi bogată, apare ca expresie a unui timp fericit şi mîndru.

Opera artistică a lui Brâncoveanu e unitară ca şi politica lui. E rezultatul unei stăruinţe neîntrerupte şi al unei voinţe care n-a cunoscut odihna. E efectul unei intervenţii personale în amănuntele cîrmuirii. Se poate vorbi de un stil brâncovenesc, precum se poate vorbi de un stil al lui Ştefan cel Mare. Dar, ceea ce este şi mai demn de observat, e că într-o atît de zbuciumată domnie voievodul să fi găsit energia, imaginaţia, entuziasmul şi timpul necesar pentru a da artelor prilejul să se dezvolte. Căci e vorba, cu Brâncoveanu, de o adevărată descătuşare a forţelor vii ale posibilităţilor noastre artistice...

Epoca brâncovenească apare pe cerul mohorît al istoriei noastre ca un şir de arcade graţioase şi zvelte. O nebănuită vervă, o veselie în interpretarea motivelor decorative, o eleganţă nepăsătoare, o uşurinţă în găsirea soluţiilor, într-un cuvînt acea stăpînire surîzătoare de sine care seamănă cu in-

diferența, acel spirit armonios care provoacă expresia frumuseții ca din întîmplare, toate aceste simptome ale unei vremi mari de înflorire stigmatizau epoca brâncovenească...

Privind la migăleala sculpturilor florale ale foișorului de la Hurez, ori la bogatele picturi din lăuntrul bisericii în care domnitori, coconi, doamne și domnițe, îmbrăcate în veșminte de aur ca acelea ale Mariei de Mangop, venită pe vremuri din Bizanț, se ridică în jocul închipuirii o lume de legendară fericire, asemuitoare încîntătoarei fantasmagorii a celor o mie și una de nopți ale lui Harun-al-Rașid...

Brâncoveanu a depășit cadrul programului constructiv al predecesorilor lui. La dînsul, ca și la prinții Renașterii, credința este o temă, aș zice chiar un pretext creator, și nu un scop ultim, o rugăciune devenită formă. Care a fost partea personală a domnitorului, care a fost a vremii, care a fost a numeroșilor lui colaboratori, e greu de spus. S-ar putea deduce însă, după toate cele știute, că oricît ar fi trăit Brâncoveanu sub apăsarea vremilor, a fost conștient de aceste vremi, înțelegător al epocii în care trăia, transmițînd prin înalta lui personalitate întregii societăți pe care o cîrmuia cu atîta adîncă cunoștință a oamenilor armonia superioară a celei mai strălucite vremi pe care a trăit-o poate în mod unitar vechea Europă...

Sufletul vremii brâncovenești s-a integrat cu vremile de azi și operele lui trăiesc, nu ca realități arheologice, ci ca mărețe decoruri ale vieții mereu reînnoite.

G. M. CANTACUZINO

(„Izvoare și popasuri", 1934)

PRAVILA DE LA GOVORA (1640)

Pravila de la Govora a fost tradusă de un călugăr oltean, Moxa sau Moxalie, și cuprinde elemente privitoare la dispozițiunile dreptului civil, amestecate cu dispozițiuni aparținînd dreptului religios.

Iată gîndul pus la temelia acestei scrieri, lămurit în prefața alcătuită de mitropolitul Teofil:

„Socotit-am că mai toate limbile au carte pre limba lor; cu aceia cugetaiu și eu... să scoțu această carte, anume Pravila, pre limba românească"...

Ea s-a tipărit în două edițiuni: una pentru Țara Românească, avînd prefața semnată de mitropolitul Teofil, alta pentru Ardeal, avînd prefața semnată de mitropolitul Ghenadie al Ardealului...

Pravila conține o serie de dispozițiuni de drept vechi bizantin, îmbinate cu canoanele stabilite de sinoadele bisericii, și are o importanță deosebită, căci ne înlesnește să înțelegem ceva din mentalitatea românească a veacurilor trecute care trăia sub jurisdicțiunea acestor legiuiri.

NICOLAE CARTOJAN

(„Istoria literaturii române vechi", 1940)

1 MAI (1890)

În 1889, la Congresul muncitoresc de la Paris, la care a participat și o delegație a socialiștilor români, se stabilea ca Întîiul de Mai — în semn de omagiu față de victimele represiunilor antimuncitorești de la Chicago, din mai 1886 — să fie decretat Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc.

Un an mai tîrziu, în întîmpinarea strămoșeștii datini de Armindeni, Clubul muncitorilor din București lansa următorul apel: „Tot muncitorul să →

Mugurii de ieri, tari ca mărgăritarele, s-au desfăcut și-n locul fiecăruia joacă o creangă nouă, gingașă, cu frunzele diafane... Peste tot locul învie același dor de podoabă, de expansiune; în tăcerea dimineții, s-ar zice că auzi căutarea fecundă a brazilor cu azurul... Și toate inimile răsună la fel pe întinderea pămîntului.

Pentru întărirea sărbătoririi acesteia muncitorii și-au înfipt steagul purpuriu în mijlocul florilor deschise, semn de universală frăție. Munca se odihnește în picioare, în bucuria primăverii; atelierele s-au oprit, motoarele tac... Se zăresc îngrijitori, în haine noi, cu șepci lustruite și cu cocardă pe piept... Cîntă uneori din stihurile noi, revoluționare sau lirice, toți cu capetele ridicate și cu ochii pe jumătate închiși; toți demni, serioși. Drapelul roșu sus e primit cu ovații... Ziua sfîrșește cu un ultim imn de înfrățire... Sînt orele opt și toate orologiile bat deodată...

TUDOR ARGHEZI

(1 Mai — Dintr-un carnet de note străine, Geneva, 1906)

În Mai, cînd rozele-nfloresc,/Scăldate-n aurul din soare,/Popoarele sărbătoresc /A muncii sfîntă sărbătoare;/ Și-mbătrînita omenire/În nedreptăți și în dureri/E tînără ca-ntreaga fire,/ Sub cerul dulcei primăveri!

TRADEM

În imaginile noastre: demonstrații și manifestări sărbătorești de 1 Mai, la începutul veacului

lase lucrul, în această zi, şi să sărbătorească frăţeşte întîia mişcare uriaşă a muncitorilor din toate ţările". Ecoul a fost impresionant. În Bucureşti, în prima duminică a lunii mai 1890, mii de muncitori, încolonaţi sub steaguri roşii, au demonstrat pe străzi cîntînd „Deşteaptă-te, române!", „Marseieza" şi „Internaţionala" într-o manifestaţie de larg răsunet pe cuprinsul întregii ţări, şi nu numai al ei. Răspicîndu-şi revendicările economice, politice şi sociale, ei au dovedit, după cum scria fruntaşul socialist Constantin Mille, că „un alt partid s-a ridicat în ţară, o altă clasă de oameni cere dreptul la viaţă politică şi socială", afirmîndu-şi implicarea profundă în acţiunea revoluţionară a epocii.

De-a lungul veacului care s-a scurs, ziua de 1 Mai a devenit, tot mai mult, o pregnantă prezenţă în viaţa politică românească. 1 Mai 1894 (cînd, pentru prima oară, Sărbătoarea Muncii s-a celebrat într-o zi lucrătoare), 1 Mai 1920 (cînd, între graniţele României întregite prin marele act al Unirii, au demonstrat peste 500000 de oameni ai muncii), marile manifestaţii ale anilor următori, organizate şi conduse de P.C.R., sînt doar cîteva din filele unei cronici de luptă de o neprecupeţită dăruire. Un moment culminant l-a constituit, în această cronică, ziua de 1 Mai 1939, în care demonstraţia muncitorilor bucureşteni — una din cele mai mari din Europa epocii, chemînd la luptă pentru libertate, pentru apărarea independenţei şi a suveranităţii naţionale, împotriva fascismului şi a războiului — l-a avut ca principal organizator pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu, care, împreună cu tovarăşa Elena Ceauşescu (Petrescu), cu alţi militanţi comunişti, a pregătit şi însufleţit grandiosul avînt revoluţionar al zilei.

„În Mai, cînd rozele-nflorese", România de azi, liberă şi stăpînă pe soarta sa, celebrează munca şi frăţia muncitorească prin marile ei victorii în opera de edificare socialistă visată de generaţii de luptători.

TITU MAIORESCU
(1840 — 1917)

Ideile se personalizează şi devin idei-forţe numai cînd trec printr-o personalitate puternică. Din abstracte, ele au devenit, de pildă, la Maiorescu, axa unei activităţi ce a urmărit o ţintă hotărîtă, cu o încordare, cu o logică şi cu o izbîndă netăgăduită; închinîndu-le o întreagă viaţă şi, ceea ce e şi mai mult, o autoritate morală atît de rară în istoria culturii noastre, un talent literar făcut din limpezime de cugetare şi de formă..., Maiorescu a pus întipărirea personalităţii sale pe aceste principii... ce vor trece în istoria culturii noastre ca ale lui.

E. LOVINESCU

Mişcarea cea mai firească, de cîte ori ne gîndim la Maiorescu, ar fi să se aducă aminte tuturor că el este acela care a stabilit cadrul adevăratei culturi româneşti, înseşi începuturile ei occidentale, în literatură, în linguistică, în istorie şi filozofie bucurîndu-se chiar de iniţiativa lui. Aceasta i se recunoaşte, fie public, fie abia mărturisit, de toţi cîţi se opresc asupra acţiunii sale creatoare de directive de cultură.

Ceea ce, în ultimul timp, i se recunoaşte din ce în ce mai parcimonios este meritul de întemeietor al criticii literare...

Este adevărat că în afară de *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867*, *Eminescu şi poeziile sale*, *Comediile d-lui Caragiale*, cîteva rapoarte academice (despre Octavian Goga, Brătescu-Voineşti şi M. Sadoveanu) şi două răspunsuri la discursurile de recepţiune ale lui A. Naum şi Duiliu Zamfirescu, aproape nimic din restul operei sale nu mai are caracter curat de critică literară...Şi, constatînd aceasta, adică luînd lucrurile statistic, se înţelege că încheierea se formulează singură: a fost critic cultural, n-a fost critic literar.

Curioasă judecată!

Se recunoaşte criticul literar după numărul lucrărilor, adică statistic, sau după exclusivitatea îndeletnicirii? Acestea ţin de înşelăciunea aparenţelor. Nici una, nici alta, fie chiar amîndouă împreună, nu asigură temeinicia unei cariere critice; ceea ce îi dă tărie este *gustul*, facultatea aceea (tot atît de rară ca şi talentul) de a intui valorile artistice oricît de felurite ar fi ele, facultate care singură ar trebui să autorizeze ierarhizările pe care, mai ales, le fac însă cercetători fără gust. Acest adevăr elementar, că e critic literar numai cel înzestrat cu darul de a primi cele mai felurite impresii de artă, de a îmbrăţişa cu egală căldură variatele structuri individuale, trebuie îndeosebi reamintit pentru cine crede azi că Maiorescu a fost numai critic cultural...

Numim „exemplar" pe criticul neabătut de la exerciţiul bunului gust şi al dreptei judecăţi de nici o împrejurare subiectivă...La cine altul, de la noi, ne-am putea gîndi, scriind ceea ce scriem, decît la Titu Maiorescu?...Admiraţia lui nestrămutată în nici o împrejurare faţă de Eminescu şi Caragiale, admiraţie devenită asistenţă activă şi neobosită, ţine aproape de miracol, cînd i se cunosc neînţelegerile omeneşti cu fiecare dintre ei. Şi, de aceea, ne-am gîndit că e folositor azi şi oricînd să-i propunem exemplaritatea critică tuturor urmaşilor săi.

VLADIMIR STREINU
(„Clasicii noştri", 1943)

Direcţia cea nouă—ni se zice—nu putea să se introducă în conlucrarea paşnică pe lîngă cea veche? Trebuia oare o critică aşa de neîmpăcată în contra celor mai multe forme şi autorităţi de astăzi?

...Puterile unui popor, fie morale, fie materiale, au în orice moment dat o cantitate mărginită. Averea naţională a românilor are astăzi o cifră fixă, energia lor intelectuală se află asemenea într-o cîtime fixată. Nu te poţi juca nepedepsit cu această sumă a puterilor, cu capitalul întreprinderii de cultură într-un popor. Timpul, averea, tăria morală şi agerimea intelectuală ce le întrebuinţezi pentru o lucrare de prisos, necum pentru o lucrare greşită, sînt în veci pierdute pentru lucrarea cea trebuincioasă şi cea adevărată. Amîndouă nu pot merge lîngăolaltă, tocmai fiindcă izvorul puterilor unei naţiuni nu este nesecat, ci este din fire mărginit. Dacă dar îţi lipsesc o mie de şcolari silitori şi modeşti, de industriali şi meseriaşi naţionali, de poeţi şi prozatori mai buni, de oameni de ştiinţă adevăraţi, cauza este că mărginitele puteri de care dispune poporul tău pentru aceasta sînt consumate de profesori ignoranţi, de funcţionari netrebnici, de academici, secretari, membri onorifici, asociaţi în cultură, jurnalişti, ateneişti, conservatorişti, poetaştri, spînzurători de pînze la „expoziţia artiştilor în viaţă", şi celelalte, şi celelalte.

Ai un singur bloc de marmură: dacă îl întrebuinţezi pentru o figură caricată, de unde să mai poţi sculpta o Minervă?

TITU MAIORESCU
„Critice"; Prefaţă la ediţia din 1874

VASILE ALECSANDRI (1821 — 1890)

Și-acel rege-al poeziei, veșnic tînăr și ferice, / Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți zice, / Ce cu basmul povestește — veselul Alecsandri, / Ce-nșirînd mărgăritare pe a stelei blondă rază, / Acum secolii străbate, o minune luminoasă, / Acum rîde printre lacrimi cînd o cîntă pe Dridri.

MIHAI EMINESCU

Natura cîntată de „veselul", Alecsandri este întotdeauna voioasă, cum „vecinic tînăr și ferice" a fost acest „rege al poeziei"...

Imaginile nu sînt deloc căutate, și totuși neasemănată este valoarea lor artistică!... Transparența limbii ajunge ideală: realitatea, cu mișcările, cu sunetele ei, izbucnește prin forma, prin ritmul, prin sunetul versului — ca printr-un văl subțire care mulează și lasă să se străvadă formele corpului. Niciodată nu voi uita impresiunea adîncă pe care mi-au făcut-o *Sămănătorii, Oaspeții primăverii* și celălalte pe băncile școlii primare!... Cît va trăi poporul român, toate generațiile de copii vor învăța să-nțeleagă farmecul naturii după *Pasteluri*...

În poiana tăinuită oaspeții luncii se adună la lumina lunii să asculte privighetoarea, revenită în primăvară din neagra străinătate. Lucioli scînteietoare răspîndesc o văpaie albăstrie. Vin *frățiori* și *romanițe*, ce s-ațin voios la drumuri, *clopoței* și *măzărele* îmbătate de parfumuri, *busuiocul*, iubitor de sînuri albe, „Vine *cimbrul* de la cîmpuri cu *fetica* de la vie,/ *Nufărul* din baltă vine întristat, fără soție,/ *Și cît el apare galben, oacheșele viorele/ Se retrag de el departe, rîzînd vesel între ele*". În *salonul naturii*: „În poiană mai vin încă elegante floricele,/ Unele-n *condurii-doamnei* și-n *rochițide-rîndunele*,/ Altele purtînd în frunte, înșirate pe o rază,/ Picături de rouă vie care-n umbră scînteiază". Vin și păsările: „*Mierle vii șuierătoare*" (admirabilă onomatopee!), „cucul plin de îngîmfare,/ Gaița ce imitează orice sunete bizare,/ *Sticleți, presuri, macalendri*" (le auzi și le vezi zburînd) „ce prin tufe se alungă,/ *Și duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă*./ Dar, tăcere! Sus pe-un *frasin freamăt* în văzduh se-aude!" (auzim și noi) „Toți rămîn în așteptare. Cîntăreața-ncet *prelude*" (o auzim...)./ „Vîntul tace, frunza deasă stă în aer neclintită.../ Sub o pînză de lumină lunca pare adormită./ În a nopții liniștire o adîncă melodie/ Ca suflarea unui geniu printre crengi lin adie" (amîndouă versurile cîntă...). →

→

Concertul în luncă ne-nfățișează natura concentrată și aranjată, dar aranjamentul e atît de natural... Citiți răspicat această poezie unei țăranci deștepte și vă veți încredința cît de bine pricepe și gustă poeticele aluziuni și asemănări despre păsări și flori...

Lipsită de orice prețiozitate e *Tunetul:* „Pe lanul lung și verde cu grîul răsărit, o umbră călătoare se-ntinde încet și trece. E umbra unor nouri albi, ușori, mărunți, ce lunecă sub soare, clădind un lanț de munți. Ei vin în miezul zilei c-un surd și tainic sunet, și, ca semnal de viață, avînd în cer un tunet. Văzduhul bubuiește! Pămîntul dezmorțit, cu mii și mii de glasuri, semnalului răspunde, și de asprimea iernii simțindu-se ferit, de-o nouă-ntinerire ferice se pătrunde".

Alecsandri a avut multe coarde la instrumentul său muzical și a lăsat moștenire cîte una fiecăruia din scriitorii noștri de mai tîrziu: coarda pe care a cîntat *Rodica* — lui Delavrancea; aceea pe care a compus *Tunetul* — lui Iosif; *Plugurile* — lui Sadoveanu; *Sămănătorii* — lui Coșbuc; *Linda Raia* — lui Duiliu Zamfirescu; *Pastelul chinez* — parnasienilor noștri. Și așa mai departe...

Alecsandri nu poate fi trecut în rîndul al patrulea sau al cincilea...printre scriitorii români de pînă acum. Cel puțin, cu pastelurile sale, rămîne în rîndul întîi. Viitorimea va judeca.

H. SANIELEVICI
(„Noi studii critice", 1920)

Sania
(fragment)

Zi cu soare, ger cu stele!... Hai iubită, la plimbare.
Caii mușcă-a lor zăbală, surugiul e călare;
Săniuța, cuib de iarnă, e cam strîmtă pentru doi...
Tu zîmbești?... Zîmbirea-ți zice că e bună pentru noi.
Caii scutură prin aer sunătoarele lor salbe,
Răpind sania ușoară care lasă urme albe.
Surugiul chiuiește; caii zboară ca doi zmei
Prin o pulbere de raze, prin un nour de scîntei.
Acum trecem prin poene, acum trecem prin zăvoaie,
Crengile-aninate-n cale ning steluțe și se-ndoaie.
Iată-o gingașă mlădiță cu șirag de mărțișori...
Tu o rupi?... Ea te stropește cu fulgi albi răcoritori.

VASILE ALECSANDRI („Convorbiri literare", 1868)

NICOLAE IORGA (1871 — 1940)

Iorga face parte, pentru totdeauna, din istoria României și a Europei, nu numai ca un om și un spirit mare, ci ca una dintre acele forțe ale naturii fără de care nu-i posibil să înțelegi un neam și o tradiție.

HENRI FOCILLON

Studiul istoriei românilor se confundă cu viața lui Nicolae Iorga. El nu lipsește din nici o călătorie, îl întîmpină în oricare centru de cultură i se oprește popasul. La Bologna află notele și corespondența stolnicului Constantin Cantacuzino, la Veneția și la Genova întîile atingeri ale negustorilor lumii medievale cu țărmurile noastre de la Chilia și Cetatea Albă; la Lemberg, Liovul strămoșesc, scotocește condicile din care răsare întreaga viață apusă a Moldovei lui de baștină, ale cărei legături le află pînă și în arhivele de la Königsberg și Berlin ...

„Toate acestea, ne spune pe urmă în însemnările care-i torc firul vieții, n-ajungeau însă. Ele trebuiau topite într-o operă sintetică, de care am fost legat timp de un an întreg de zile, reducînd toate preocupările mele la cugetarea, plină de îndărătnice îndoieli, asupra arhitecturii și dezvoltării ei". Un an consacrat unei opere: ce poate dovedi mai bine însemnătatea pe care o dădea neastîmpărul de muncă al lui Iorga unei asemenea scrieri! E adevărat că bibliografia înșiră în anul ce amintirea sa îl leagă de pregătirea unei singure cărți nu mai puțin de douăzeci de lucrări, printre care minunata „Istorie a lui Ștefan cel Mare pentru poporul românesc", după ce începuse mai dinainte „Istoria lui Mihai Viteazul".

Dar în concepția sa, toate aceste volume, din care unul singur ar constitui un titlu pentru oricare dintre muritori, nu erau decît oglindirea lăturalnică a preocupării sale esențiale: o istorie a Românilor dezvoltată în timp, în spațiu, în considerarea tuturor fenomenelor de viață individuală și colectivă, la care îl ducea experiența unui deceniu și jumătate de cercetări de amănunt și impresia proaspătă a contactului cu realitățile vieții publice. În cuvîntarea sa de recepție în Academie, el va găsi peste cîțiva ani prilejul să schițeze în linii largi programul unei asemenea lucrări. Nu e de prisos nici astăzi să recitim această pagină, în care desfășurarea împrejurărilor istorice din cele mai vechi timpuri ajunge la „misiunea noastră actuală, ce se va desemna mai limpede... în legătură cu întreaga noastră moștenire și cu toate sacrificiile noastre..."

De aceea, spre a judeca cu dreptate și cu putință de

→

Tot ceea ce privește ființa omenească, în toate multiplele ei manifestări, ne trezește și ne satisface interesul, și acest interes care se hrănește zilnic din informația ziarelor asupra actelor de violență sau a cazurilor extraordinare e cu atît mai viu cu cît e vorba de oameni care au avut un rol determinant în viața epocii lor. E vorba întotdeauna, în aceste descrieri ale unor fapte ce ies din comun și în biografiile acestea de personagii, mai mult sau mai puțin cunoscute, cîte ceva care poate folosi istoriei, concepute într-un chip mai larg și mai înalt.

Aceasta este, fără-ndoială, **istorie,** *însă* **istoria** *însăși, servindu-se de ea, o depășește.*

Ea trebuie să aibă, sub toate aceste strălucitoare și nesfîrșit de multe aparențe, statornice puncte de sprijin la care să poată fi readusă pentru a construi astfel o altă „știință" decît aceea, amăgitoare, a codificatorilor filosofici de odinioară — fără a mai socoti anumite iluzii ale unei sociologii încă atît de individuală și atît de contradictorie, căzînd de acord numai asupra unor formule vagi, de o contestabilă valoare — sau decît construcția, personală, însă demnă de luat în seamă, a creatorului de „serii istorice", care a fost, într-o carte peste care nu s-a putut trece cu vederea, A. D. Xenopol. Sînt ceea ce numesc eu „permanențele", asupra cărora, în mijlocul preocupărilor felurite ale acestui congres, vreau să atrag atenția, într-un moment în care aceste considerații, socotite odinioară de prisos, încep a fi îngăduite, mi se pare, ca o pregătire la ceea ce am numit mai sus „istoriologie".

NICOLAE IORGA

(Comunicare ținută la Congresul internațional de istorie de la Zürich, 1934)

N. Iorga la Ploiești, vorbind despre sîngeroasa reprimare a răscoalei din 1907

→ durată lucrul său pe tărîmul istoriei românilor, se cuvine să ținem seama în primul rînd de *locul pe care-l ocupă în dezvoltarea scrierii ei.* Nu-l pot asemui decît cu munca acelui care prin truda brațelor sale desfundă un loc de pădure. Pînă la el istoria neamului nostru era din toate părțile împresurată de codrii încă nepătrunși. Luminoasa expunere a lui Xenopol deschisese drumul, dar poienile prin care ducea erau încă prea răzlețite unele de altele. Iorga, prin cercetările sale, prin imensele sale publicații de izvoare, a dat la o parte frunzișul des ce oprea vederea, a făcut cu putință o muncă sistematică și unitară pe cîmpul istoriografiei românești.

De altă parte, mai este o împrejurare în judecata noastră, a cărei pomenire nu poate lipsi de la capătul acestei cuvîntări. Va veni o dată vremea în care se va putea vorbi și despre sfîrșitul lui, tragedie asemănătoare doar aceleia în care Miron Costin și-a lăsat, cu două veacuri și jumătate în urmă, frumosul cap de cronicar și gînditor.

El a pierit dintre noi în plină putere de gîndire și de muncă; cine știe ce ar fi adăugat, întregit sau îndreptat el însuși la cartea ce alcătuia temeiul vieții sale? Desigur, înseninarea la care rîvnea, ce i-ar fi dat-o cîndva, dincolo de primejdiile pe care le înfruntăm acum, zilele mai liniștite ale unei pașnice bătrîneți, l-ar fi adus de la sine la revizuirile necesare, ar fi turnat într-un timp nou, mai neted, și ultimele capitole ale Istoriei Românilor.

GHEORGHE I. BRĂTIANU
(„Nicolae Iorga, istoric al românilor", 1943)

G. CĂLINESCU (1899 — 1965)

Încă nu s-au stins ecourile publicistice, favorabile și defavorabile, stîrnite de monumentala *Istorie a literaturii române* a d-lui G. Călinescu, înfățișată de la origini pînă astăzi; ediția mare este astăzi o raritate bibliografică, iar cei care au citit-o oscilează între admirație și rezervă față de o operă excepțională prin întindere, varietate, prezentare grafică și iconografică, și mai ales prin judecățile de valoare emise asupra celor mai importanți scriitori naționali.

Originalitatea criticului și istoriografului enervează pe unii și uimește pe alții prin însuși caracterul ei cel mai izbitor; într-adevăr, avem a face cu o nouă clasare și declasare a valorilor noastre literare, de la primele texte, din veacul al XVI-lea, pînă la cei mai apropiați contemporani.

Inteligență subtilă, percepție critică fină, fantezie aprinsă, sensibilitate mobilă și talent plastic abundent, d. G. Călinescu este atît de dotat încît se folosește — simultan sau succesiv — de marile sale însușiri, oferindu-ne cel mai atractiv spectacol din critica de astăzi...

→

Călinescu e un *critic*, adică un om de gust, înzestrat cu o serioasă cultură estetică și literară, care ia contact direct cu opera de artă, liber de orice alte considerații afară de valoarea operei, un om despre care nu știi dinainte — după „școala" din care face parte scriitorul din titlul articolului său — că o să fie favorabil sau defavorabil, ori, în cazul cel mai bun, că o să precupețească laudele unui scriitor din altă tabără și o să copleșească cu elogii copioase pe scriitorul din tabăra sa.

Iar cu *Viața lui Eminescu*, d. Călinescu și-a făcut debutul în istoria literară, și l-a făcut în chip strălucit.

G. IBRĂILEANU

De o expresie plastică plină de cele mai neașteptate resurse, radiază fosforescențe din cele mai groase mîluri, cînd nu folosește o voită placiditate a cuvîntului, ca să insinueze o judecată defavorabilă. D. Călinescu are o emoție de artist, violentă în substratul ei subconștient, față de opera de artă, ca și față de personalitatea umană a scriitorului; judecata sa depinde de acest moment inițial, de grație sau dizgrație, ca să ia calea elogiului sau a respingerii; valorile sînt supuse unui contact electric primordial; dacă polii sînt încărcați de aceeași energie, asistăm la un fel de euforie a inteligenței critice, iar dacă se întîlnesc fluizi contrarii, atunci descărcarea e violentă, furtunoasă. În tot cazul, tenacitatea impresiilor este vizibilă și într-o atitudine, și în cealaltă. Criticul este un pictor cu o paletă foarte bogată, punînd culoarea tare care reliefează plăcut sau displăcut; citatul însuși e ales cu generozitate sau maliție, e stors de apă sau de esență, devenind demonstrativ și încadrîndu-se sentențios în textul analizei critice. Scriitorul e prezentat în volum sau în plan, din profil sau din structura lui intimă, pus între reflectoare puternice, care-l copleșesc sau îl avantajează. Criticul este un artist inimitabil, care-și alege colțul de preferință de unde scriitorul poate să apară acoperit de umbre sau în lumina solară; obișnuit cu tehnica lui, pînă la sfîrșit începi să-i adopți punctele de vedere, într-atît este de personal, de ingenios și de insinuant.

POMPILIU CONSTANTINESCU
(Conferință radiodifuzată, 1945)

...Ne va trebui multă stăruință spre a modifica noțiunile geografice greșite, datele istorice fanteziste, de a dovedi Occidentului că suferim de prea multă instrucție, că intelectualul român e blazat și privește cu un zîmbet de îngăduință sforțările conferențiarului străin neintuitiv de a fi plat, că noi stăm pe o tradiție culturală neîntreruptă, că prin Cantemir noi simbolizăm nivelul vechiului cărturar român, că toată problema la noi este de a formula personalitatea noastră și de a spori pe drumuri sigure creația de valori...

E un fel de a spune că începem a lua cunoștință de noi înșine. Asta ne va ajuta să înlăturăm și multe prejudecăți-clișee, care nu s-au dovedit prea folositoare. Noi am făcut caz de latinitatea noastră, indiscutabilă, dînd însă impresia că sîntem tineri,

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE

DELA ORIGINI PÂNĂ IN PREZENT

DE G. CĂLINESCU

FUNDAȚIA REGALĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

Coperta ediției princeps a „Istoriei literaturii române...", tipărită la București, în 1941, Ed. Fundațiilor; monumentala operă a fost reeditată în 1982, Ed. Minerva, sub înaltul patronaj al președintelui României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu

și neglijînd substanța medulară. Noi însă sîntem romani ca și francezii galo-romani, popor străvechi adică, cu notele lui etnice neschimbătoare esențial, primind limba și cultura latină. În fond sîntem geți și e mai bine a spune că, în felul nostru, am primit și noi succesiunea spiritului român, pe care trebuie să-l continuăm de la longitudinea reală, fără mimetisme anacronice. Spiritului galic și brit trebuie să-i corespundă aici, prin sporire, spiritul getic. Căci să nu uităm că pe columna lui Traian, noi, dacii, sîntem în lanțuri.

G. CĂLINESCU
(„Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent", 1941, cap. „Specificul național")

-a întîmplat în anul 1845, cînd domnitorul Bibescu Vodă, găsind drumul Brașovului „în desăvîrșită neîngrijire și neorînduială", hotărăște transformarea lui „într-o șosea regulată" (Nestor Ureche: „Drumul Brașovului", 1911). Trei ani mai tîrziu, Gheorghe Rosetti, inginerul șef al Ocolului I, marchează cu o linie roșie această șosea pe un plan de situații al zonei. Pînă în 1859 sînt amenajați 36 de kilometri între Comarnic și Predeal, iar în aprilie 1861 constructorii încep „cea mai importantă lucrare la aquestu punt: podul peste apa Doftanei în lungime de 77,4 stînjeni (154,8 m, n.n), cu nouă arcade".

de pietre zidite și așezate astfel încît să servească de verificație în tot cursul lucrării la orice măsurătoare a deosebitelor părți a podului".

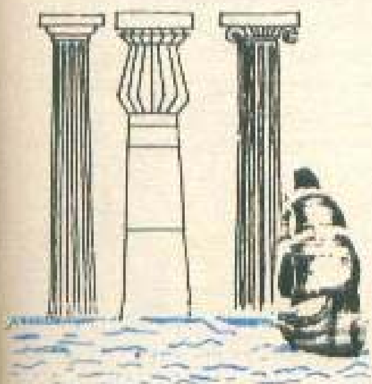
Proiectul este scos la licitație în ziua de 15 decembrie 1860, de către Consiliul Lucrărilor Publice; dar, deoarece nu se ajunge la un rezultat edificator, se organizează o nouă licitație, la 31 ianuarie 1861. De data aceasta iau parte mai mulți antreprenori: Vasile Sterie, arhitect șef al orașului Ploiești, Karl Hartel, Ion Atanasiu și compania, Tănase Stavri, D. Filderman, George Ion Blegea, Constantin Hagi, Ioan Atanasie, Verusi (cel care a jucat un rol atît

Constructori români de poduri

PUNȚI spre VIITOR

Podurile arcuite peste rîuri și fluvii sînt, spun specialiștii, „construcții-eveniment", dintre cele ce se înfăptuiesc la mari intervale de timp. Epoca noastră, comprimînd timpul, ne-a dăruit, între altele impresionante edificii, și poduri, monumentale poduri, unele dintre ele situîndu-se printre cele mai mari și mai moderne din Europa și din lume. Arta constructorilor români de poduri, intrată azi în zodia performanțelor, se întemeiază pe o prestigioasă tradiție, pe care, în rîndurile de mai jos, v-o înfățișăm în două din magistralele ei întruchipări. (În medalion, iginerul Panaite Donici, autorul celei dintîi „încercări in situ" a unui pod în țara noastră).

Proiectul acestui pod a fost întocmit în anul 1859, de către inginerul șef al Ocolului II, Petrache Peretz, în urma ordinului 623 al Direcției lucrărilor publice din Ministerul din Lăuntru. Documentul, ce se păstrează pînă astăzi în arhivele statului, specifică, între altele, ca trasarea podului pe teren să fie făcută de inginer în prezența antreprenorului, iar marcarea să fie realizată „prin țăruși înconjurați

de nefast în descoperirea tezaurului de la Pietroasa). Lucrările șoselei Ploiești-Breaza, pe o lungime de 18591 stînjeni, cum și cele ale podurilor ce urmează a fi ridicate peste ape sînt adjudecate antreprenorilor V. Sterie și A. Verusi, pentru suma de 1.985.000 lei. Pe referatul nr. 522/9, februarie 1861, al ministrului de interne Gheorghe Costaforu, domnitorul Alexan-

Sus: podul peste apa Doftanei, probă a iscusinței constructorilor români teafăr și azi, după un veac și încă un pătrar de veac de la construcția sa

Dedesubt și dreapta: replici contemporane, pline de originalitate și forță: podurile de la Giurgeni-Vadul Oii și Miercurea Ciuc

CERNAVODĂ

Anghel Saligny (1854-1925), strălucit reprezentant al școlii românești de construcții, ctitorul podului de la Cernavodă; dedesubt, o ilustrație de epocă înfățișînd un constructor al podului

Se împlinesc, în octombrie 1990, 100 de ani de la punerea pietrei de temelie a podului de la Cernavodă.

O capodoperă a artei construcțiilor la români, cîntată de toți călătorii, pe toate gamele exclamațiilor. Un scriitor (Vlahuță) a descris-o ca pe o „puternică întrupare a geniului românesc", un reputat specialist străin al branșei (G. Phertel) a decretat-o drept „podul cel mai important din punct de vedere al tehnicii", un altul, de aceeași talie (J.A. Wadell), i-a elogiat „simetria desăvîrșită a întregii structuri" etc, etc. Aprecierile, declarațiile, articolele de ziar, eseurile, studiile, conferințele închinate podului românesc de pe Dunăre au alcătuit, în timp, o întreagă literatură, o bibliotecă cu tipărituri în diverse limbi, consacrînd o construcție-performanță a epocii.

La data inaugurării sale, în 1895, podul de la Cernavodă era, ca lungime, cel dintîi de pe continent și al treilea din lume, încorporînd în structura sa soluții inginerești cu valoare de premiere (între altele, pentru prima oară pe glob s-au utilizat, la construcția unui pod, oțelul și sistemul de grinzi în console), iar ca piesă de artă era, potrivit mărturiilor vremii, fără rival, impunînd și pe planul acesta un primat românesc pe care timpul, departe de a-l atinge, îl revelează și azi în întreaga lui proaspătă strălucire.

Prin dantela de oțel a podului, în viteza de fulger a trenurilor rapide, panorama Dunării, văzută de sus, capătă mișcare de caleidoscop. Sute și sute de metri de zbor peste fluviu, pe șine de oțel. Imaginile tremură ca și cum aerul ar fi torid, iscînd miraje de o secundă, sau ca în timpul unei proiecții de cinematograf la începuturile lui. Totul îți fuge, dezvelindu-ți alt unghi și altă culoare, mai înainte că prima senzație să te umple deplin. Prin tunelul acesta aerian străbați parcă un teritoriu de miraje, anunțîndu-ți farmecul exotic al țărmului sudic, marea cea albastră cu orizon-

→

dru Ioan Cuza își dă acordul, încredințînd lucrarea companiei „care a lăsat prețul cel mai avantajosu". La solicitarea antreprenorului de a i se stabili „un conductor ce să dea deslușirile necesare în lucrare", inginerul șef P. Peretz îl numește ca diriginte pe conductorul cl. I I. Siminogeanu.

Lucrările debutează sub cele mai bune auspicii, astfel că, la 20 aprilie 1852, sînt deja executate pilele și culeele podului. Dar, datorită unor ploi puternice ce cad în 24, 25 și 26 aprilie, apele Doftanei ajung pînă la nivelul înfiripării bolților. Pentru a se evita în viitor asemenea situații, inginerul P. Peretz propune ridicarea pilelor cu 0,2 stînjeni peste nivelul executat. Se obține, în acest sens, aprobarea consiliului tehnic, sub semnătura a trei dintre membrii săi — inginerul inspector general Panaite Donici, C. Aninoșeanu și arh. P. Tabai. La sfîrșitul lunii sînt gata și patru din cofrajele bolților podului, pe acestea din urmă, conform indicațiilor proiectului, antreprenorul avînd „în-

100

turile ei. Fulgurarea pripită de imagini pretinde comentariu muzical. Simţi nevoia să auzi în surdină, ritmată după goana luminii, o melodie, sau, poate, chiar mai puţin, o adiere.

Dar muzica e cuprinsă în întreagă această construcţie, şi armonia ei te încîntă mai ales cînd contempli podul de jos, de pe fluviu.

Fraza gîndirii arhitectului se înalţă în elanuri dulci, coboară plutit, graţios, se înalţă iar, într-o melopee care subjugă lumina şi o face cîntec şi ritm. E, cu adevărat, un monument arhitectonic rar, un edificiu de cea mai profundă inspiraţie artistică. Nicăieri materialele nu au fost cu fita măiestrie convertite în calitatea nouă a ansamblului, astfel încît totul să-ţi apară într-o unitate indestructibilă şi inedită, ca zvonurile diferitelor instrumente în aceeaşi operă simfonică. Piatra a devenit aici uşoară, oţelul a devenit aerian. Podul pare un leagăn de mătase, →

Podul-bijuterie de artă imaginat de Saligny şi ridicat de specialişti şi constructori români, marcînd, prin soluţiile sale inginereşti, un moment-cheie în evoluţia mondială a edificiilor de acest gen

datorirea cea mai serioasă de a nu se strecura decît numai şi numai piatră ce s-a constatat de bună". Pentru legarea pietrelor este prevăzut un mortar de ciment preparat în „butoiul mestecător" (care, conform unor recente analize efectuate cu sprijinul ICPILA, s-a dovedit a fi un var cu hidraulicitate medie). Proiectul mai prevedea ca piatra pentru faţada podului să fie „cioplită conform instrucţiunilor domnului conducător diriginte", motiv pentru care, la începutul lunii mai 1862, au loc discuţii aprinse între inginerul P. Peretz şi antreprenor, acesta din urmă plîngîndu-se ministerului că „inginerul îl obligă s-o lucreze mai mult decît prevede contractul".

Lucrările de zidărie continuă, dar nu lipsite de obstacole şi surprize. La 26 iunie, scoţîndu-se tiparele, una din bolţi se prăbuşeşte, iar la celelalte două se constată că piatra de faţadă este crăpată pe o lungime de doi metri de la naştere spre cheie. Acest lucru este adus la cunoştinţa ministerului de către inginerul Peretz. El arată că, „neputînd garanta soliditatea bolţilor", l-a invitat pe antreprenor să le refacă, dar că acesta s-a opus „sub cuvînt că sînt destul de solide" — situaţie care reclamă numirea unei comisii. La faţa locului soseşte inginerul şef Ştefan Lespezeanu, care înaintează consiliului tehnic un raport arătînd că principala cauză o reprezintă „proasta lucrare", astfel că, prin jurnalul 208 din 3 august 1862, consiliul tehnic rectifică hotărîrea de dărîmare →

→

a bolților. Dar nici această dispoziție nu este respectată de antreprenorul Stere, ceea ce face necesară trimiterea unei noi comisii, care, și ea, ajunge la concluzia necesității reconstruirii celor trei bolți. În această situație, antreprenorul este nevoit să procedeze la refacerea celor două bolți fisurate dar refuză să execute lucrări pentru cea de-a treia și, la 13 martie 1863, se adresează direct domnitorului Alexandru Ioan Cuza, rugîndu-l să ordone „poprirea dărîmării acestei bolți ce a dat probă de completă soliditate prin trecerea de obștească comunicație pe dînsa în timp de 9 luni de zile de cînd este gata și a se orîndui o nouă comisie". În conformitate cu rezoluția domnitorului, Ministerul Lucrărilor Publice, în baza unei noi reglementări, încredințează controlul lucrării corpului de inspectori generali și trimite pentru verificarea situației de fapt pe inginerul inspector general Panaite D'onici. Acesta, în baza referatului înaintat ministerului precizează că la construcția în cauză „s-a ocazionat diformarea a două bolți care s-au și dărîmat" și că inspectorii însărcinați cu examinarea accidentului au fost de părere de a se dărâma și a treia boltă care, deși nu era deformată, prezenta defecte de construcție. În continuare, inginerul Donici mai arată că a examinat atît bolțile refăcute cît și pe cea care se propune spre a fi dărîmată și că nu a găsit nici o diferență în construcția lor, toate avînd „nepotrivire de rosturi", subliniind că acest defect este caracteristic majorității construcțiilor de pe această șosea. Pentru a se lua o hotărîre temeinică și „pentru mai mare asigurare", își informează superiorii că a încărcat „această boltă cu o greutate de 30 000 ocale" (circa 40 tone, n.n.) și că „nu s-a putut vedea nici cel mai mic indiciu de instabilitate", propunînd, în consecință, ca, „în baza probei făcute, ce a dovedit rezistență", să nu se dărîme bolta.

În România anului 1863, deci în urmă cu 125 de ani, a avut astfel loc, din inițiativa inginerului Panaite Donici (1825 — 1905), cea dintîi încercare „in situ" a unui pod de piatră în țara noastră. Un fapt cu atît mai meritoriu cu cît, pe plan mondial, asemenea încercări se aflau abia în faza incipientă. Experimentul inginerului Donici a fost confirmat prin proba timpului, podul de peste Doftana dovedindu-se o construcție trainică, rezistentă, realizată cu chibzuință și talent ingineresc.

Podul este și la ora actuală în picioare și poate asigura în cele mai bune condiții traversarea rîului. În imediata lui vecinătate se află și o construcție de dată mai recentă, capabilă de a garanta fluența traficului actual. Vechiul pod se afundă, din ce în ce mai mult, în memoria timpului, devenind, fatalmente, o relicvă istorică. Ea trebuie, socotim noi, considerată și conservată ca atare.

Ing. NICOLAE ST. NOICA

→

țesut cu fire sclipitoare de argint.

Dansul acesta plutit, de pasăre eliberată, al podului poartă și o altă semnificație. Constructorul și gînditorul lui, Anghel Saligny, specialist și artist adînc implintat în epocă, a desprins, din tulburările vremii căreia i-a fost contemporan, tîlcul adînc al istoriei, exprimîndu-l în creația lui ca într-o metaforă.

Sîntem în momentul de după cucerirea independenței. Lanțul atîrnării otomane a fost rupt. Masele de plugari și de muncitori și-au proiectat în acest istoric moment toate nădejdile lor de veacuri. Căciularii de la Grivița și Plevna încălziseră la sîn visul unei palme de pămînt, lucrătorii din ateliere și fabrici nutreau speranțe unor drepturi refuzate pînă atunci cu brutalitate. Țara deschisese, larg, o fereastră spre sud, vechiul hotar al lui Mircea se strămutase înapoi la Marea cea Mare. Înviase și fluviul. Nave de pe toate mările apropiate urcau din nou pe apele lui, atrase de dezghețul acelo timpuriu și ademenitor.

Acest moment îl intuiește, îl gîndește și îl exprimă în construcția sa Anghel Saligny. Podul trebuia să fie o primă trăsură de unire între cele două țărmuri românești. El trebuia să exprime, prin plastica sa avîntată, primul zbor spre orizontul mării, spre larg. Trebuia să întruchipeze o aspirație și un îndemn. Era, în fond, cea dintîi construcție de importanță națională, după secole de întuneric și dependență, după amorțeala îndelungă în care zăcuse talentul nostru de a zidi. Așa a gîndit-o creatorul ei și așa a realizat-o, supraveghindu-i cu energie și bravură lucrările, desăvîrșindu-le și șlefuindu-le pe toată durata lor.

Ca în legenda meșterului Manole, și această inegalabilă operă ascunde în ea o jertfă. Ne sînt cunoscute zbuciumul și chinul arhitectului, lupta lui pentru impunerea proiectului (la care a lucrat, în fruntea unei echipe de ingineri și specialiști români, timp de doi ani), pentru apărarea lui, compromisurile și îngenunchierile cărora a trebuit să le plătească tribut. Mai puțin cunoscute ne sînt tablourile din viața propriu-zisă a șantierului, eforturile dramatice ale constructorilor, obstacolele ce le-au stat în față (precum cele legate de plasarea fundațiilor, rocile locului nefiind stabile decît la adîncimea de 30 de metri), munca anonimă a miilor de oameni care au înălțat, cu jertfa lor, această minune.

Lîngă noul și modernul pod de la Cernavodă, construit în anii din urmă, cel secular, viu și azi, purtînd zborul trenurilor la 30 de metri deasupra oglinzii fluviului, ca pe un grațios zbor de păsări, ritmat de goana muzicală a luminii, ne amintește și ne va aminti peste vremuri, tulburător ca un permanent „memento", elanurile unui genial creator și truda anonimului său colaborator, constructorul, neprecupeții în devotamentul închinat unui mare țel.

ION PRISACARU